

BIBLIOTECA SCRITORILOR ROMÂNI

M. EMINESCU

OPERE COMPLETE

I

LITERATURA POPULARĂ

BUCURESCI

Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“
Societate anonimă pe acțiuni
STRADA REGALA, 6, (Hotel Union)

1902

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cod: ~~12630~~ ~~Schlot~~
Inventar: 483.006

12630 Schlot

B.C.U. Bucuresti

C483006

Antonina Corneli

PREFAȚĂ

Intr'o poezie, rămasă fragment ca formă și gândire, Eminescu face ast-fel apologia personalității:

Spun popoare, sclavii, regii,
Că din cîte 'n lume-avem
Numai *personalitatea*
Este binele suprem.

Că 'n ziua 'n care lumii te dete mai întîi
Sta soarele pe ceruri spre-a saluta planeteii;
Crescuși după-acea lege, de ea și azi te ții
Cum o urmași pe-atuncia, pășind în drumul vieții;
Nu scapi de tine însuș, cum ești trebuie să fii,
Din vechi ne-o spun aceasta sibile și profeteii;
Și nici un timp, cu nici o putere laolaltă
Nu frîng tiparul formeii, ce vie se desvoltă.

Cităm acest fragment nu numai pentru-că exprimă o teorie, ce din capul locului răstoarnă un întreg sistem de critică, care o parte a personalității lui Eminescu o atribuia cu stăruință unor factori și fenomene esteriore, sociale, dar mai ales pentru-că prin acela poetul însuș ne conduce pe calea pe care trebuie să înaintăm, voind al cunoaște, și fiind-că ne arată, cît de mult Eminescu prețuia personalitatea sa, — rămasă până astăzi nestudiată pe deplin.

Din complexul de trăsături fundamentale, cari constituie personalitatea aceasta puternică, de-opotrivă de

interesantă din punct de vedere omenesc și artistic, foarte puțin cunoscută este partea asupra căreia ne propunem să insistăm aici, anume legăturile sufletești și cele de rasă dintre poet și poporul românesc. Materialul cunoscut pînă acum poate nici nu era suficient, ca să se poată dobîndi convingeri definitive, privitoare la fondul național al creațiunilor lui Eminescu. Asupra accentelor de revoltă sufletească din «Satire», din «Doină» și din cele cîte-va articole anti-levantine nu s'a stăruit în de-ajuns, poeziile lirice și fondul reflexiv al cîtor-va altor poezii prezentînd criticilor noștri mai atrăgătoare elemente de studiu și de combinațiuni teoretice.

Din fericire însă — și pentru noi și pentru poet — ni s'a conservat dovezi abondente, cari tocmai caracterul național ni-l pun în cea mai desăvîrșită lumină. Manuscrisele lui, păstrate cu atîta sfințenie de cătră domnul Maiorescu — și ca și noi, viitorii cercetători vor trebui să-î fie recunoscători pentru asta — ne fac posibilă cunoașterea lui mai cu seamă din acest punct de vedere ¹⁾.

Din vrafal de hîrtii și caiete, ale căror slove prizărite sunt adese-orî nedescifrabile, te întimpină la fie-care pagină cîte-o notă, cîte-un vers, cîte-o nouă dovadă de naționalismul lui. Mărturisiri de credință, făcute în treacăt, studii și versuri inedite, schițe și începuturi de lucrări dramatice cu subiecte din istoria națională, ne arată ideile ce-aũ format obiectele preocupațiunilor lui continue. La început aceste preocupa-

¹⁾ Manuscrisele dăruite «Academieii» de domnul Maiorescu cuprind epoca de activitate a lui Eminescu pînă la 1883,—pînă la întăia ivire a boalei crunte. De la 1884 pînă la 1889 nu avem documente la îndemină.

țiuni se manifestă prin un puternic instinct de rasă al copilului ce părăsește «dulcea Bucovină», iar mai târziu ele devin convingeri ferme, întemeiate pe studii teoretice îndelungate și între altele și pe contemplarea — prin prisma de poet — a stării de decadență națională a poporului nostru.

Poesia și artele în genere în mintea lui n'aŭ fost concepute alt-fel de cît în lumina naționalismului. Și fiind Eminescu tot-de-auna cel mai bun interpret al său, pentru a inveda modul lui de-a judeca în materie de artă, lăsăm să urmeze aici un articol al lui, în care, după ce definește «națiunea» ca fiind «o totalitate de indivizi, cari subiectiv se numără a fi una» continuă ast-fel:

«Însă pentru-ca totalitatea de oameni să se numere pe ei înșiși că sunt una, trebuie ca o sumă oare-care de note caracteristice să le fie comune: limba, religia, obiceiurile, etc. Cu cît aceste note sunt mai risipite, mai puține, sau mai șterse în conștiința singularilor indivizi, cu atît simțămîntul apartinerii unuia de altul e mai slab, cu cît însă aceste note în totalitatea lor sunt mai vii în conștiința fiecăruia, cu atît simțămîntul subiectiv al națiunei, va să zică al solidarității naționale, e mai intensiv și mai înrădăcinat.

«Acuma artele sunt oare-cum aceste note grămădite într'un tablou, într'o singură presă *sunt bucăți din viața subiectivă a — poporului, și de-aceea arta națională, caracteristică, pe de-o parte întărește conștiința națională, pe de alta îi lărgeste orizontul ei...* Arta, grămădind într'un punct trăsuri caracteristice, cari se află risipite, aduce în locul unor simțiri vagi, de-o relațiune indoielnică, tablouri întregi și unitare din viața poporului, ast-fel în cît viața individului, ce le concepe, se cristalizează și ia trăsuri singulare ce le avea asupra națiunei sale, într'o singură și mare intuiție organică.

Arta, avînd facultatea de-a fi mai perceptibilă pentru că-i plăcută, pătrunde mai lesne în masa claselor și produce ast-fel o conștiință publică, care pe nesimțite se preface într'o solida-

ritate etică... Va să zică, *numai arta națională are rațiune de-a fi, numai ea naște în inimile indivizilor întărirea și intensivitatea aceluși simțămînt subiectiv care-î face ca toți să se numere membrii aceluiași corp»....*

Aplicînd la sine teoriile aceste, Eminescu a căutat să intruzeze în poezia sa toate acele elemente cari ar putea constitui o poezie artistică națională și a recurs la toate izvoarele, de la cari trebuie să porniască poezia orî-cărui popor.

Din manuscrisele lui se poate vedea cu cîtă dragoste a citit și studiat *vechia literatură* romînească. Afară de toți scriitorii mai vechi ca dînsul, de la Ienache Văcărescu pînă la Alexandri, îl interesa de-aproape *literatura poporană*. Din manuscrisele ce se găsea în circulație prin popor își estrage o lungă «Istorie în stihuri întru care se află viața marelui viteaz Doncilă, împreună cu a lui Ștefan-Vodă și a Brîncoveanului», apoi «Cîte-va irmoase și cîntece de lume, precum și «Vedenia ce aŭ avut un schimnic Varlaam de la mănăstirea Secul» (o scurtă paralelă la Heteria lui Beldiman) și altele. Stihurile aceste Eminescu le citea nu numai pentru limba lor, sau numai dintr'un sentiment de venerație pentru trecut, ci și din o altă cauză de ordin național, care i-a inspirat și poezia «Epigonii» și căreia, incidental, îi dă expresie în următoarele șire :

«Cînd mă aflu față cu cei bătrîni, cu literatura din deceniile trecute, pare-că sunt într'o cameră încălzită. Simți că acești oameni erau într'un contact nemijlocit cu un public oare-care, mic orî mare, dar în sfîrșit era un public. Față cu cei moderni pare-că mă simt într'o cameră rece și 'ntr'o cameră rece va fi observat orî-cine că lipsește ce-va... Ai simțămîntul c'a murit cine-va în casă... Față cu cea mai mare parte a scriitorilor noștri moderni ți se impune simțămîntul, că ei nu sunt pentru public, nici publicul pentru ei; *că ei nu sunt inele în lanțul continuității*

istorice a culturii noastre, ci, cum s'ar zice, *extra-muros*. Și asta e soartea orî-cărei culturî împortate atît de nefirește ca a noastră, ce n'a făcut drumul lung al condensării ideilor în creerul poporului, ci este inel din desvoltarea unui cap strein»...

Scriitorul deci, ca simțire și mentalitate, trebuie să fie expresia tipică a rasei sale; toată activitatea sa să porniască din spiritul și cercul de gîndire al acesteia; să păstreze «tiparul formei, ce vie se desvoltă»; să stea în strînsă *legătură de continuitate* cu trecutul, căci numai ast-fel va putea înrîuri asupra vieții intelectuale și culturii poporului său.

Cum poetul, mai mult ca orî și care alt individ, trebuie să se simtă drept o entitate a neamului său, ne-o spune Eminescu și în următoarea notiță resleată, scrisă — ca multe altele ale sale — în nemțește:

«Nu perd nici odată ocașia, de-a lua parte la petrecerile populare. Ca un prieten pasionat al poporului, cînd acesta se adună în mase, simt că sunt o parte a totalității. *E ceva dumnezeiesc în acest sentiment*, așa că orî ce sărbare a poporului mi se pare o sărbătoare sufletească, o rugăciune cucernică. Într'un asemenea moment pare-că deschid un mare Plutarch și din fețele cele vesele sau de-o tristeță ascunsă, din mersul vioiū sau obosit, din legănarea și din gesturile diferite citesc biografiile unor oameni fără nume, dar nimeni nu va putea înțelege pe cei renumiți, fără a fi simțit vre-o dată pe cești necunoscuți». ¹⁾

Și din acest «sentiment dumnezeiesc» ne explicăm și dragostea lui cea mare pentru *literatura populară*, — un alt element principal ce trebuie să fie la basa literaturii naționale.

Avem motive de-a crede, că din cea mai fragedă

¹⁾ În judecățile aceste Eminescu a fost influențat în parte și de studiile făcute la Viena. În caietele lui găsim notițe luate după un curs de psihologie etnică *Einleitende Gedanken über Völkerpsychologie*. Viena, 1871.

tinerete o ocupațiune predilectă a lui Eminescu a fost culegerea și citirea literaturii populare nescrise. Caietele lui sunt pline de versuri din popor. A adunat și proverbe și zicători caracteristice, a scris povești în prosă și poezie, ear figuri din lumea fantastică a basmelor noastre îl urmăresc în diferitele lucrări poetice.

Versurile populare le-aduna din toate regiunile locuite de Romîni, pe cari le-a străbătut el însuș, minat de rîvna de-aș cunoaște neamul și de nestatornicia sufletului de poet, ce-aleargă după idealuri. Din Bucovina, din Transilvania lui cea mult iubită ¹⁾, pe care a cutrierat-o întregă, din Banat ²⁾ și Maramurăș, pe unde umblase asemenea, el și-a însemnat cîntece din popor, mijlocit și nemijlocit. Asupra materialului adunat Eminescu obicînuia să țină conferințe, arătînd importanța literaturii populare. Iată o notiță, care ne-arată subiectele conferințelor lui publice:

«Prelegeri, pe cari le voi ținea în *Maramurăș*: 1. Geniul național. 2. În favoarea teatrului ³⁾. 3. Studii asupra pronunției. 4. Patria romînă. 5. *Poesia populară*».

Nu știm dacă a ținut aceste conferințe, este însă verosimil că le-a ținut, ceea-ce se poate deduce și

¹⁾ «*Moldova și Țara-Romînească nu sunt decît promontorii ale Ardealului*», — zice Eminescu într'o notiță.

²⁾ Legăturile lui cu Bănățenii au fost intime. O mare parte a versurilor populare le-a cules de-acolo. Se pare că a petrecut pe-acolo în 1867. Într'o scrisoare, adresată unui avocat din Timișoara, în care întreabă de trate-său «*Nicolae Eminovici, scriitor la avocatul Emerich Christiani din Timișoara*», zice: «*În anul 1867 am avut onoare a vorbi cu D-voastră*».

³⁾ Față de mișcările teatrale ale Romînilor din Ungaria, Eminescu a dovedit un interes deosebit, fiind el însuș printre cei dintîi cari au luat inițiativa la întemeierea «*Societății pentru adunarea unui fond teatral*» de astă-zî. Vezi articolul lui: *Repertoriul nostru teatral* din *Familia* 1870, p. 25.

dintr'un articol-vorbire, ce găsim imediat după programul arătat și care începe ast-fel :

«Ce să vă spun? Iubesc acest popor bun, blînd și omenos, pe spatele căruia diplomații croiesc hîrtii și resbele, zugrăvesc împărății... iubesc acest popor nevinovat, care geme sub măreția tuturor palatelor de ghiață, ce i le așezăm pe umeri»...

În propagarea interesului pentru literatura populară și în culegerea acestui vast material Eminescu se conducea nu numai de considerațiuni naționale și estetice, nu numai de îndemnul de aș alcătui o limbă literară cu elementele viguroase ale poeziei populare *din toate provinciile romîne*, ci mai găsia un farmec deosebit.

«Farmecul poeziei populare — zice el în una din reflexiunile sale — îl găsesc în faptul că ea este expresia cea mai scurtă a simțămîntului și a gîndirei. Lăsînd la o parte tot ce e neatural, ea nu este decît limba simțămîntului și pentru-ca această limbă să fie totdeauna curată, adese-orî se renunță și la rimă¹⁾ și căutîndu-se cuvîntul cel mai apropiat nu se impune nici o silă la construirea versului. *Și să sperăm, că tot se vor mai găsi suflete, cari să nu fie jignite de rima neîndemînatecă, sau de simplitatea unui cuvînt vechi, ci vor preferi a se adăpa mai bine la isvorul curat ca lamura și mai prețios ca aurul al poeziei noastre populare, de cît să bea din isvorul de apă de zăhăr cu portocale.*»²⁾

Că Eminescu a fost un aprig propagator al cultului literaturii populare ne-o dovedește și următorul fapt.

La 1 Aprilie 1869 se formase la București cercul literar *Orientul*, avînd de președinte pe H. G. Grandea. Scopul acelei societăți — despre a cărei activitate avem

¹⁾ Poesiile populare culese de Eminescu într'adevăr păstrează forma primitivă și incomplectă a celor mai multe poezii din popor. Isoarele din cari le-a adunat n'au fost totdeauna cele mai ferice.

²⁾ Ar fi fost potrivit să arătăm și părerile exprimate de Eminescu și prefața ce-a scris la broșura *Balade și anecdote* de E. Baican (1882). Broșura înse fiind rară, nu ni-a fost cu putință s'o vedem.

puține date ¹⁾—era «cultura literară prin discuții și strângerea basmelor populare și a documentelor cari interesează istoria și literatura română». Era deci un fel de grupare după pilda romanticilor germani dela Heidelberg (1802-1808), cari în frunte cu Görres, Brentano și Arnim, porniseră o activitate tot de felul acesta, având să cultive indeosebi literatura populară.

Din gruparea celora dela «Orientul», împreună cu bunul său amic Miron Pompiliu, făcea parte și Eminescu.

În «Albina Pindului» (An. II. p. 47) citim, că la 29 Iunie 1869 «cercul literar a numit din sînul său comisiu, cari să facă în lunile lui Iulie și August excursii în părțile Daciei și să culeagă tot ce vor putea din ceea-ce se atinge de literatura poporului: poezii, basme etc.»

Și în comisia destinată pentru Ardeal era Miron Pompiliu, ear în cea pentru Moldova Eminescu.

Multe din poeziile, ce le publicăm în acest volum pe cum și povestile în prosă dela sfîrșit sunt o dovadă, că Eminescu a satisfăcut chiar mandatului ce-l avea și a cules material folcloristic destul de interesant.

Un alt mediu, prin care Eminescu ajunge în atingere cu sufletul poporului român este studiul *istoriei naționale*. El citea cronicile și documente istorice și în citirea lor se călăuzia de aceleași principii de literatură națională, cari se învîrt în jurul continuității. În genere istoria în ochii lui era poezie ea însăși, cea mai înaltă poezie.

¹⁾ D. G. Bogdan-Duică, relevînd într'un articol din «Romînia-Jună» (1900) existența acestei societăți, a făcut apel la foștii ei membrii, dintre cari citiți-va (N. Droc Barcian, V. G. Pop și I. Bădescu) se mai află în viață, să comunice amănunte asupra activității lor, — apelul înse n'a avut răsunetul meritat.

«Și cînd strănepoții — zice el — vor citi odată despre luptele naționale, reflectate nu în lumina nouă a teoriei, care o preface într'o luptă de interese, ci *în lumina viorie a simțămîntului, cu toată bogăția de culori, de pasiuni, de înamorare specifică în fetișismul național*, citirea acestor fapte va face asupra lor impresia romantică, care asupra noastră o face resbelul cruciaților... Cum-că în fond simburele vecinic al tuturor acțiunilor omenești este egoismul, care virifică aceste forme, asta nu va interesa pe nimeni, — acest simbure îl vor avea și nepoții noștri sub cine știe ce formă, — dar bogăția de forme exterioare ale vieții noastre, mulțimea de culori prismatică, de limbă, de poezie și artă, de *apăsare cu animositate asupra unor teorii și puncte*, necrezute în fond de cei ce le susțin (d. p. drept istoric, religiune), *această minciună în aparență atît de frumoasă, în fond țesătura durerilor noastre, atît de cumplită în esența ei, va procura multe ore de fericire strănepoților noștri*»...

Credincios acestor idei, Eminescu a străbătut cu fantazia timpurile cele mai îndepărtate, «trecutul cel mai vechi», cum zice el într'un loc. Din istoria legendară a Meziei și a Daciei plăsmuește planuri de epopee. Legenda Dochiei, în forma popularisată de Asachi, luptele între Traian și Decebal, Burivist craiul «eroilor Daci, mari la suflet, tari la braț, cu spete late» îi atrag atențiunea. Dragoș-Vodă e apoteosat într'o dramă, pe Mircea și Ștefan-Domnul îi cunoaștem din poeziile publicate, ear prin alte strofe isolate trec alte figuri mărețe de Domni romîni :

Și din negurile vremii a lor capete își clatin
Vulturii lui Basarabă, zimbrii neamului Mușatin.

În special din istoria Romînilor din Ardeal l-a însuflețit figura lui Horia, pe care 'l preamărește în juvenilele sale *Horiade*, un ciclu de poezii început prin 1866, rămas neterminat. În jurul poetului Mureșanu și a războiului din 1848 a dat întîile contururi unui

tablou dramatic (fragment scris la 1869), cu o introducere foarte romantică. Din toate acestea, afară de nota războinică se observă adese-orî ş-o rază de optimism, mîndria de-aş fi văzut neamul triumfînd secole de-arîndul. In multe elemente duşmane ce ne încunjură el găsia adese-orî un prilej de înălţare:

«Aî închegat furtuna, ca să înalţi stejarii
Ear ca să 'nnalţi Romîniî Tu ai creat barbariî...»

Ast-fel Eminescu era singurul poet, care din proprie intuiţie cunoştea întreg neamul romînesc, singurul care s'a însufleţit de poesia şi istoria noastră întreagă; el a visat o glorie unitară şi o cultură unitară pentru toţi Romîniî dela Nistru până la Tisa şi cea mai puternică dovadă a legăturilor lui cu acest popor sunt inspiraţiunile poetice din *La arme!* şi *Doina*, în cari se desveleşte soartea şi ţinta comună a noastră a tuturor şi în cari idealismul lui naţional îşi atinge apogeul.

Devotamentul acesta cucernic pentru trecutul văzut în culorile virtuţii străbune şi a poeziei, era în parte şi o urmare psihologică a lipsei de conştiinţă naţională în neamul nostru de pretutindenî pe timpul activităţii lui Eminescu. In cultura modernă, cu groasa tencuială streină, poetul vedea pericolul naţional. In elementele etnice streine, pe cari valurile vremii ni le-a lăsat drept triste sedimente, găsia ameninţat caracterul puritan al rasei autochtone. In amestecul de sînge vedea virusul disolvant ce se introducea în corpul nostru naţional. De-aci filipicele lui în contra a tot ce era străin printre Romîni, îndeosebî contra cosmopolitismului distrugător de sentimete naţionale.

Tema aceasta, discutată adese-orî în articolele lui

politice și accentuată și în Satira III-a, o îmbrățișează și într'o bucată mai lungă de prosă, intitulată «Geniu pustiu», în care, vorbind cu un tânăr din Ardeal (tipul sârmanului Dionis), îi zugrăvește astfel stările din București:

«Oamenii noștri (din București) sunt de-un cosmopolitism sec, amar, sceptic, ba și mai mult, au frumosul obicei de-a iubi ori și ce-î strein și a urî tot ce-î romînesc. *Noi am rupt-o cu trecutul, fie ca limbă, fie ca idee, fie ca mod de-a privi și cugeta*, căci altfel n'am putea trece în ochii Europei de națiune civilisată.

«...La noi vezi istorici, ce nu cunosc istoria, literați și jurnaliști ce nu știu scrie, actori ce nu știu juca, miniștrii ce nu știu guverna, financieri ce nu știu calcula și de aceia atîta hîrtie mîșgălită fără nici un folos, de-aceia atîtea țipete bestiale, cari umplu atmosfera teatrului, de-aceia atîtea schimbări de ministere, atîtea falimente. *Vezi afla mai lesne oameni ce pun la vot existența lui D-zeu, de cît suflete înamorate de limba și datinele străbunilor* ¹⁾, de cît inimi închinătoare lui D-zeu, sau minți ocupate de cestiunile de viață ale acestui popor, căruia îi scriem pe spate toate fantasmagoriile falsei noastre civilizațiuni... Cît despre «inteligența» noastră, o generație de amployați și de semidocti, oameni cari calculează cam peste cîți ani vor veni ei la putere, — e o inteligență falsă, care cunoaște mai bine istoria Franciei de cît a Romîniei, fii unor oameni veniți din toate unghiurile, oameni cari au făptură și caracterele de la tații greci și bulgari și numai numele de la muma — disgrațiata Romînie»...

Cînd prezentul îl judecă cu atîta aparat critic, cu așa obiectivate, Eminescu nu poate fi numit un simplu *laudator temporis acti*, un cîntăreț nostalgic al vremilor apuse. El evocă trecutul ca oglindă, ca măsură de comparație și ca îndemn la lupte de conservare națională, cum o face ori ce luptător idealist. Aci nu

¹⁾ Cît de bine cunoștea Em. datinele și credințele poporului vezi între altele și bucată *Sft. Gheorghe* din volumul de «Nuvele» (Ed. Șaraga) pag. 137.

este un plîngător desnădăjduit și resignat pe ruinele trecutului glorios, e un cîntăreț specific al rasei sale, intonînd o întregă gamă națională, dela domoalele accente ale poeziei populare pînă la registrele stridente ale unui marș barbar de revoluție, pînă la exclusivismul de rasă, ce culminează în prosa lui politică, în blestemele în potriva «sedimentelor de cocote și pungași», cum numia el pe tinerii degenerați, produși de pătura suprapusă elementului românesc.

*

În de obște în lumea artelor înclinarea aceasta spre poporanism, presintarea în lumină poetică a istoriei și a lumii de basme, retragerea din present pentru a viețui cu fantasia într'un colț mai fericit al trecutului și fetișismul național, se consideră drept fenomene romantice. Se știe că în orî ce epocă a romantismului o frumoasă floare e și naționalismul și era imposibil, ca la Eminescu, cel mai tipic și mai genuin reprezentant al romantismului în literatura romînească, nota națională să nu fie mai puternică decît se credea pînă acum.

Dar să vedem mai departe desvoltarea lui sub raportul romantismului.

De la început putem observa o fantasmă extraordinară în planurile fantastice ale încercărilor lui. La 1866 instrună și el, după pilda tuturor poezilor romantici, *harfa lui Eol*, pentru a cînta despre o *Undină*, ce cunoaște «cîntecul lebedei Romîniei din Carpatul cel ars și bătrîn». În încercările dramatice el rezervă un rol *geniilor și silfilor de lumină*. *Zine și zeități* streine se amestecă cu similarea simboluri mitologice din lumea credințelor și basmelor noastre. Are momente,

în cari sufletul îi se umple de-o religiositate sublimă, mistică, căutînd-și însă vecinic un simbol de credință, pe care nu și l-a putut stabili. Și 'n afară de figurile istorice, de cari am vorbit, reînvie în imaginea lui vechia splendoare a Greciei clasice :

Văd Grecia cum se naște din întunecata mare,
Nălțînd umere de munte, îmbrăcate cu ninsoare
La un cer-adînc-albastru, străveziu, nemărginit,
Din colan de dealuri nalte se întind văile pline
De dumbravă, de isvoare și de rîuri cristaline,
Ce rîd mării, taie munții și-a lor mantii de argint¹⁾

Dar notele aceste de romantism, cari de altfel se mențin pînă la asfințitul lui Eminescu, din simple ce sunt la început, se complică în măsură ce cultura dobîndită îi deschide terene mai largi de reflexiune. Se ivesc toate celelalte elemente, cari sunt apanagiul romantismului: subiectivismul esagerat, tendința continuă spre meditare asupra problemelor transcendente, resignarea și contradicțiile, cari adeseori fac din poezie un amestec de artă și știință, de religie și filosofie de inconsecvență și neclaritate și cari din cînd în cînd fatal împing în umbră instinctul național al orî cărui poet și-l scot pe oceanul larg al poeziei universale, cum s'a întîmplat și cu Eminescu.

Meritul ca și vina la aceasta îl are în mare parte literatura germană și îndeosebi romanticii germani, față de cari Eminescu s'a simțit mereu atras prin înrudire spirituală. Manuscrisele lui Eminescu ne dau în privința aceasta deslușiri mai multe decît cele-ce pînă acum le puteam avea prin deducțiune. Intr'adevăr nu numai

1) Desigur tot din epoca tinereții lui Eminescu datează cele cîteva fragmente de traducere din Odisea.

stoarea albastră, acest simbol al romantismului lui Novalis, nu numai *teiu sfânt*, «Linden-baum»-ul patriarhal al Germanilor și *dulcele corn*, «Waldhorn»-ul păstorilor din Alpi ne reamintesc aceste legături. Nu numai *ironia romantică*, acea durere amară de-a nu-ți ști neamul saŭ propria-ți ființă la o înălțime mai ideală, meritată, o are comună cu aceștia. Cultura germană și lectura cea vastă l-a apropiat întru atita de romanticii germani, încît Musa lui, alături de-a-acestora, străbate odată chiar pînă în Walhalla, cetatea zeilor germani, și se 'nchină lui Odin, ca și lui Zamolxe al Geților.

Intr'un început de schiță autobiografică, «Suvenirî din copilărie», în care Eminescu își propune a descrie «casa cu plopî; grădina cu meri în cari își făcea cuibul; căsuța în care juca teatru cu Armeanul (?); pe «Grosapă» și bostanul găurit, cu lumînare» etc., — el adaugă și cuvintele: *Sentimentalismul lui Schefer*. E caracteristic aceasta, întru cît ne arată timpuria predilecție a lui Eminescu pentru literatura sentimentală germană. Leopold Schefer, din ale cărui versuri găsim cite-va transcrise în caetele lui Eminescu, este un autor de nuvele escesiv de romantice, iubitor al poeziei orientale și fără îndoială a convenit mult firei poetului nostru.

Dar și cei-l'alți poeți germani, dela cari ne-aŭ rămas urme că aŭ interesat de aproape pe Eminescu și cari n'aŭ fost cu toții figuri remarcabile în literatura germană, l-aŭ atras mai ales pentru sentimentalismul lor. Ast-fel el își mai notează versuri de-ale scriitorului de romane Andreas Münch, autor norvegian; de-ale lui Pfeffel, scriitorul de povești și de versuri lirice de la sfîrșitul veacului al 18-lea; de contele Schack, admirator al

poesiei orientale și acesta ; de I. V. Scheffel, poet romantic ; de puternicul poet național-romantic Hofmann von Fallersleben ; de Platen, căruia prin eroare i se atribuisse originalul sonetului «S'a stins viața falniciei Veneții», al cărei autor, sau mai corect inspirator este neimportantul Gaetano Cerry. Despre Gottfried Keller știm că l'a influențat în conceperea poesiei «La steaua». Din Lenau — melancolicul și nefericitul Lenau cu al cărui nume Eminescu este adeseori adus în legătură pentru multele trăsături de analogie între unul și altul, mai ales din punctul de vedere estetic și al concepțiilor filosofice — a tradus «Foaia veștedă». Bürger i-a plăcut pentru fondul sombru al baladelor, îndeosebi al celebrei «Lenore», a cărei influență să resimte vădit în povestea lui Arald din *Strigoii* partea (III) și pe care a început s'o traducă, oprindu-se înse la întâia strofă :

Din visuri grele-a tresărit
 În zori de zi Lenore,
 Wilhelm, ești infidel ori mort
 Și cât mai pregeți oare?..

Dintre clasici cunoaștem simpatiile lui pentru Schiller, din care a tradus «Resignațiunea», «Hector și Andromache» și «Mănușa». Wieland asemenea pare a-l fi preocupat îndelungat, căci Hyon, numele eroului din «Oberon» e amintit adese-ori prin manuscrisele lui ; se pare că «Oberon» i-a servit chiar ca model în conceperea și scrierea poveștilor «Fata în grădina de aur» și «Miron». Chiar și sensualismul din aceste și din streina «Cesara»,—de alt-fel un sensualism lipsit de brutalitate, mai mult în forma scenelor din «Dafnis și Chloe» sau

din «Musarion» al lui Wieland, — poate fi considerat ca o influență a acestuia.

Tot la romanticii germani și-a însușit Eminescu în mare parte și cultura estetică. Cunoștea bine principiile estetice hegeliane, după cum ne dovedesc diferitele lui notițe («Er hat auch bei den Hegelianern die Schweine gehütet» — ar fi zis frivolul Heine și despre Eminescu), iar în privința dramaturgiei germane și îndeosebi a lui Schlegel și Tieck, cei doi corifei ai romantismului german, cunoștea de-aproape părerile lui H. Th. Röthscher, istoric literar și dramaturg. Pentru acest din urmă avea o considerație deosebită, căci i-a făcut biografia și i-a tradus valoroasa lucrare critică «Arta reprezentării dramatice», care se găsește întregă printre manuscrisele lui Eminescu.

Ca nou element romantic se asociază apoi fructul intensei lui îndeletniciri cu literatura indică, care i-a alimentat mult predispoziția psihică, inclinarea lui spre sferele metafisice. În cele patru semestre din anii 1872—1874, cît a fost la universitatea din Berlin, studiile lui cele mai îndrăgite au fost: egiptologia propusă de profesorul Lepsius, antichități, istorie și credințe din Orient. Vedem că l-au interesat de-aproape: artele orientale, cultul morților și diferite sisteme de religie. În urma tuturor acestora se deșteaptă în el simpatia pentru poezia orientală cu toate fantasma-goriile ei, cu mirt și ciprese, cu Gangele cel sfînt și cu Nilul cel bătrîn. Zoroastru și alți apostoli ai Nirvanei lui Schopenhauer îl atrag în mreaja dulce a uitării de sine și într'un moment toate aceste îl răpesc în așa măsură, încît exclamă cu patos: *Eū sunt Budhist!*...

Pe cum vedem deci legăturile lui Eminescu cu literatura universală și îndeosebi cu cea germană sunt destul de multe și de ramificate și cel ce va voi să stabilească întreaga basă romantică a creațiunilor lui va trebui să treacă în conștiențioasă revistă acest lung șir de scriitori mari și mărunți, la cari Eminescu a umblat la școală.

Nefiind intenția noastră a face aci un studiu amănunțit de isvoare și de comparație, ne mărginim a constata, că influențele aceste streine i-au fost bine-făcătoare din punct de vedere artistic și cultural, i-au lărgit mult orizontul intelectual, i-au rafinat gustul pentru o poezie subtilă, dar în acelaș timp nu îi se pot tăgădui părțile defavorabile. Sentimentalismul sugestiv a fost prea mult ulei pe focul ce-l moștenise; umbra melancoliei s'a așternut peste simțirea și cugetarea lui și l-a făcut să se piardă adese-orî în abstracțiuni, cari din cînd în cînd poartă chiar caracterul artificialității. Influența streină l-a împiedecat pe neobservate a ajunge la deplină dezvoltare în limitele principiilor de artă națională, pe cum el însuș le profesa și le avea așa de clare în mintea sa. Orî cum însă, un studiu cît de sever al influențelor streine, nu poate duce la rezultate cari ar detrage vre-o-dată ceva din valoarea și originalitatea scriitorului nostru.

*

În volumul acesta — întiiul din operele complete ale lui Eminescu ce se tipăresc în editura «Minervei», sub îngrijirea d-lui Nerva Hodoș și a subsemnatului — am grupat o parte a materialului ce dovedește spusele noastre privitoare la legăturile lui cu literatura

populară. Publicăm versurile din popor culese de Eminescu, fiindcă asupra acestor versuri ochii poetului au veghiat îndelungat; el le-a studiat, s'a inspirat din ele și s'a alcătuit o bogată limbă literară. De când Eminescu a adunat aceste versuri în cursul călătoriilor sale, ca un pribeag ce-și culege un mănunchi de flori din luncile prin care trece, — s'a strecurat vreme lungă și ele au trecut în mai multe colecții, căci interesul pentru folclorul nostru a crescut¹). Cu toate acestea colecția lui Eminescu poate servi nu numai de orientare celor ce au să facă studii speciale asupra elementelor lui de inspirație, ci va fi o lectură folositoare laicilor, ca și omului de știință.

Urmează apoi versurile lui cu motive populare, imitațiuni rămase parte fragmentare, parte fără ultima ciselare a lui Eminescu. Aceste ne arată o direcție specială, în care poetul e prea puțin cunoscut, anume direcția poporanistă, importantă fiindcă este una din originile romantismului său.

Poveștile-poeme, cu subiecte din popor, cu forma însă artistică, de-asemeni erau necunoscute în forma în care se prezintă aici, afară doar de cite-va fragmente din ele, pe cari poetul le-a contopit în poesia «Călin» din ediția d-lui Maiorescu și în substratul «Luceafărului».

¹ Iată colecțiile pe cari le-am consultat la stabilirea variantelor acestor poezii: Iarnik-Bârseanu, *Doine și strigături din Ardeal*, București 1885; Alexandri, *Poesii populare ale Românilor*. București 1866; G. D. Teodorescu, *Poesiile populare române*, București 1885; D. O. Sevastos, *Cințele moldovenești*, Iași 1888; M. Canianu, *Poesii populare*, Iași 1888. Enea Hodoș, *Poesii populare din Banat*, Caransebeș 1892. Idem, *Cințele cătănești* («Biblioteca Noastră»); I. G. Bibicescu, *Poesii populare din Transilvania*, București 1892; I. Rădulescu-Codin, *Din Muscel*. Cîntec Vol. I. București 1896. Gr. G. Tocilescu, *Materialuri folcloristice*, București 1900; 3 vol.

La sfârșit alăturăm cunoscutului *Făt-frumos* alte trei povești în prosă. Aceste sunt mai mult niște schițe, prinse de autor din gura vre-unui povestitor moldovean și redată întocmai după modul de povestire țărănesc. Eminescu ș'a adunat aceste povești între altele și cu scopul de-a le prelucra în versuri, cum a făcut și cu «Călin», pentru care în manuscris găsim și forma proaică originală, sub titlul «Călin Nebunul», culeasă tot din Moldova, pe la anul 1869.

Nădăduim că generația de astăzi, care nu cunoaște pe Eminescu de cît sub eticheta laconică de *pesimist* — un cuvînt ce spune prea puțin, fiind vorba de-o personalitate așa de multilaterală — va găsi în acest volum un prilej de-a începe să-și formeze o credință mai obiectivă și demnă de marele poet al poporului nostru.

București, în Mai 1902.

ILARIE CHENDI.

POESII POPULARE

I. LIRICE

1.

Cînd aş şti, că mî-ai veni
Cărăruşa ți-aş plivi
Și de iarbă și de nalbă
Șă vîi dragă mai degrabă.
Dar cărarea-i neplivită,
Vai, nu-ți este îngrădită
Nici cu parî, nici cu nuiiele
Numai cu cuvinte rele.

2.

VARIANTĂ

Cine'mî spune «Puica vine»
Are-un galben dela mine,
Cînd aş şti, că ai veni
Cărăruşa ți-aş plivi
Și de iarbă și de nalbă
Ca să fii bădiții dragă¹⁾.

3.

De-aş şti puică c'aş muri
Chipul ți l-aş zugrăvi
Și l-aş face-o iconiță
Ca să-l port, mări, la țîță.

¹⁾ Variante: Iarnik-Bârsan p. 115; Hodoș p. 59; Gr. Sima în *Conv. lit.* XV p. 227; Canianu, *LVII*; Tocilescu I, p. 240.

4.

Ce te legeni plopule
 Fără ploaie fără vînt
 Cu crengile la pămînt?
 Dar eũ cum să nu mă leagăn?
 Că ei că s'aũ vorovit:
 Trei băieți din Baia mare
 Ca pe mine să mă taie
 Să mă taie 'n trei *sfirtaie*
 Să mă puie pe trei cară
 Să mă ducă 'n Timișoară
 Să mă fac'-un fus de moară¹⁾.

5.

Cite păsări sunt pe lume
 Toate cină și s'alină,
 Numai eũ n'am ce cina
 Și n'am unde m'alina,
 Că mi-ı cuibul lîngă drum
 Și sub tufă de alun.
 Ciți oameni pe drum trecea
 Toți în cuibul meu svîrlea
 Dar eũ rău m'am supărat
 Și cuibuțul mi-am mutat
 În virful muncelului
 Sub crengile bradului
 Unde-i drag voinicului.
 Dar ș-aicia nu-i alin
 Nicı scăpare de-al meu chin,
 Căci brazii se clatină
 Și mereu se leagănă.
 — De ce voi vă clatinați
 Și mereu vă leganați
 Cu vînt și fără de vînt
 Cu crengile la pămînt?

¹⁾ Vezi Onișor p. 35:

Ce te legeni brad în codru,
 Fără vînt și fără modru?
 Dă cum nu m'oi legăna etc...

Iar Tocilescu I. p. 790 și 992:

Bradule, brăduț de jale
 Ce te legeni așa tare
 Fără ploaie, fără vînt
 Cu crengile la pămînt etc.

— Cum să nu ne clătinăm
 Și să nu ne legănăm,
 Când vin meșteri de la țară
 Cu securi și cu topoare
 Ca pe noi să ne doboare,
 Să ne'ncarce pe trei care,
 Să ne ducă 'n jos la țară
 Să ne facă temnicioară,
 Temnicioară robilor
 Lacrimă drăguțelor
 Și blăstem măicuțelor¹⁾.

6.

Codrule, codruțule,
 Desmorțește-ți apele
 Și grăbește de 'nfrunzește
 Că drăguța te dorește.

7.

VARIANTĂ

Păduriță, păduriță,
 Ian grăbește, de 'nfrunzește
 Multă lume te dorește.

8.

Nu știu luna-î luminoasă
 Orî e puica mea frumoasă.
 Nu știu luna 'n ceruri trece
 Orî puica la apă rece.
 Nu știu luna s'a ivit
 Orî puicuța mi-a zîmbit,
 Nu știu luna s'a ascuns
 Orî puica nu-mî dă răspuns²⁾.

9.

Bate vîntul tot întins,
 Vai ce ibovnic mî-am prins!
 Dar nu l-am prins într'adins,
 Că l-am prins într'o cercare,
 Ca să văd ce minte are.

1) Variante: Iarnik-Bârsan p. 203. Onișor p. 51. Revine ideia poetică din versurile anterioare, cari aū inspirat lui Eminescu poesia «Ce te legeni...»

2) Variantă: Sevastos p. 194.

De-o avea o minte bună,
 L'oiu iubi un an și o lună;
 De-o avea o minte rea,
 L'oiu da dracului să-l ia! ¹⁾

10.

VARIANTĂ

Frunză verde de lemn scris,
 Tinăr ibovnic mi-am prins,
 Da nu l-am prins dinadins,
 Că l-am prins într'o cercare
 Ca să văd ce fire are —
 De ar avea o fire bună
 L'aș iubi și eū o lună,
 De-o avea v-o fire proastă
 Amar de viața noastră

11.

Cite flori is pe pământ
 Toate merg la jurământ,
 Numa floarea soarelui
 Șade 'n poarta raiului
 Și se roagă Domnului:
 Să-mi ierte păcatele
 Cele din beție
 Cele din trezie ²⁾.

12.

Eū în foc și tu în foc
 Și al stinge nu-î mijloc.
 Cu toți seama ne-am luat
 Și ne vorbesc ne 'ncetat,
 Ear dușmanii ne pîndesc
 Curse multe ne gătesc,
 Să le 'ntinză într'ascuns
 Să ne facă ne-ajuns,
 Ca noi să ne depărtăm
 Foc și dor să nu avem.
 Ci 'n zadar se ostenesc
 Nu va fi precum gîndesc!

¹⁾ Var. Hodoș p. 176, Sevastos p. 182.

²⁾ Variante: Hodoș p. 182. Sevastos p. 206 și 290. Tocilescu p. 1295.

13.

Măi bădiță Păunaș,
 Hai la noi să-ți dau *sălaș*.
 Dar de cină ce ți-o dai?
 Strugurei ca iedera,
 Strugurei muiăți în rouă
 Și un pat de perini nouă;
 Patul e din lemn de vie,
 De-î fi om de omenie
 Te-î culca cu bucurie.

14.

Bate vîntul frunza 'n dungă
 Toate plugurile umblă
 Numa'l meu șade la umbră;
 Că tînjala-î dat porție,
 Cărciea-î pentru *răcie* ¹⁾.

15.

Bate vîntul frunza'n dungă
 Jalea-î mare, calea-î lungă,
 Bate vîntul dintr'o parte,
 Departe-î mîndra departe. ²⁾

16.

Sărmană inima mea
 Cum a prins a mă durea!
 Mă doare neconținut
 Pentr'un pui ce l-am iubit
 L'am iubit un an și-o vară
 Inima-mi sloboade pară
 Frunză verde de la vie,
 Așa mi se cade mie
 Dacă m'am potrivit ție. ³⁾

17.

Mîndră, mîndră draga mea,
 Cînd trec p'îngă casa ta

1) Răcie, pronunțare bănățeană pentru răchie = rachiu.

2) Vezi și «Ce te legină codrule».

3) Variante: Iarnik-Bărsan p. 188. Hodoș p. 31 și p. 99. Sevastos p. 12, 41, 51, 140, 183.

Plinge-mă ochiul de-a stînga ;¹⁾
 Cînd trec mîndră p'îngă voi,
Plîngu-mi cchi d'amîndoi

18.

Pentru mîndra care-mî place
 Cinci zile la Domni aş face ;
 Pentru cea ce mi-î urită
 Fac una şi-mî pare multă ;
 Pentru mîndra mea ce-î fată
Durmire-aş noaptea pe vatră
Cu capul pe cărămidă
 Las-o dracului dobîndă...²⁾

19.

Toate trec, toate se duc,
 Toate fetele se duc
 Pină la frunza de nuc
 Numai eū abia mă trag
 La frunza verde de fag.³⁾

20.

VARIANTĂ.

Toate fetele se duc
 La umbră de nuc,
 Dar pe mine nu mă lasă
 Mămuca de-acasă.
 Toate fetele se trag
 La umbră de fag
 Dar pe mine nu mă lasă
 Că-i pădurea deasă.
 Toate fetele s'adun
 La umbră de-alun
 Dar pe mine nu mă lasă
 Că sint prea frumoasă.
 Toate fetele imi vin
 La umbrar de pin
 Dar pe mine nu mă lasă
 Că mă teme-acasă.⁴⁾

¹⁾ Sublinierile făcute de Eminescu.

²⁾ Inceputul vezi la Iarnik-Bârsan. p. 10. Tocilescu I, p. 872. «Foaie verde trei spanace» p. 280.

³⁾ G. Sevastos p. 59, Tocilescu I p. 271, 877.

⁴⁾ Convorbiri XXV şi ediția Șaraga p. 178.

21.

Dorul de cine se leagă
 Nu-î pară lucru de șagă
 Că s'o legat de-un voinic
 Ș'o lăsat plugul pe cimp;
 Și s'o legat de nevestă,
 Și-o lăsat răsboiū 'n casă,
 Și s'o legat de-o copilă
 Ș'o lăsat lucrul din mină.

22.

Mă uitaî printre stoborî,
 Văzuî ochiî negrișorî,
 Fă-î Marițo vinzătorî
 Că și neica-î negustor
 Negustor de ochișorî.²⁾

23.

Frunză verde foî mărunte
 Vorbē mî-aū eșit cam multe.
 Las'să iasă
 Că nu-mî pasă,
 Că bădița nu-î acasă,
 Că bădița-î dus la coasă.
 Rupă-i-se coasa 'n două
 Să vie la alta nouă,
 Să cosască fin pe stele.
 Rupă-i-se bucățele
 Să vie 'n brațele mele.³⁾

24.

Dragostele, săracele!
 Dragostele nu se fac
 Nici din mere nici din pere
 Ci din buze subțirele

1) Variante: Hodoș, p. 38. G. Dem. Teodorescu, p. 276 Tocilescu I p. 300. «Firicel de iarbă neagră» ibid. p. 837; 870.

2) Publ. și în ediția Șaraga, reproducă din numărul jubilar al «Convorbirilor». Reamintește poesia:

«De-ar fi dorul vinzător
 Eū m'aș face negustor»...

3) Vezi Sevastos p. 71: «Frunzuleană iarbă grasă».

Și din deget cu inele,
 Da și din pept cu mărgele.
 Dragostele nu-s curate
 Că trăesc pînă la moarte. ¹⁾

25.

De unde vii dorule ?
 De la voi puișorule.
 Dar la noi la ce foc vii,
 C'o vint urîtul d'intiîu
 Și s'o pus la căpătîiu
 Și n'am leac din loc să-l miîu ²⁾

26.

La umbra de liliac
 Dragostele ce măi fac?
 Se sărută pînă zac.
 Iar în vale la isvor
 Se 'ntilnește dor cu dor,
 Se sărută pînă mor. ³⁾

27.

Cînd treci bade pe la noi
 Pune-ți clopote la boi,
 Și le pune la toți șasă
 Cu șinoare de mătasă,
 Să te-aud bade din casă,
 Din casă de după masă. ⁴⁾

28.

Ian bată-te nană bată
 Frunzulița de salată,
 Rădăcina de săcară,
 Somnul meu de astă-vară,

¹⁾ Variante la Iarnik-Bârsan p. 79 Hodoș p. 33, Sevastos p. 107. Onișor IX. G. Dem. Teodorescu, p. 301.

²⁾ «Din loc să-l miî» e adaus de Eminescu în parantez vrînd să corecteze ardelenismul «să-l duduim».

Vezi Iarnik-Bârsan, p. 330. Tocilescu, I; p. 313.

³⁾ Intr'o altă formă la Iarnik-Bîrsan p. 104. Gr. Sima, «Convorbiri» XV p. 230. «Subt *umbrar* de liliac» publ. în «Convorbiri» XXXVI p. 304.

⁴⁾ Variante la Iarnik-Bârsan p. 82; Hodoș p. 41. Onișor p. 24 Tocilescu p. 781 și p. 939. «Șezătoarea» II p. 57.

Că lăsam caru 'ncărcat
 Ș'alergam la tine 'n sat,
 Toată noapte-am tremurat
 Și nimic n'am căpătat ¹⁾.

29.

Să n'ai odihnă 'n mormînt
 Cum n'am eû pe-acest pămînt!
 Să n'ai pace nici în casă,
 Zile numai cincî o șase!
 Să te ieî bădița 'n lume
 Intrebînd de al meu nume
 Și să te afli 'n pustii
 Acasă să nu mai vii;
 Și să te topești gîndind
 Cum ocolesc eû plîngînd.

30.

Fă-mă Doamne ce me-î face,
 Făm'o pasăre măiastră
 Să sbor la badea 'n fereastră.
 Din fereastră în chilie,
 Acolo bădița scrie
 Slove negre pe hîrtie
 Să mi le trimeată mie. ²⁾

31.

Țipaiû ochii peste deal
 Văzuî fată de Muntean
 Periîndu-și păr galben,
 Periînd și blestemînd
 Pe Ilie pe cîmpie:
 Ca cosașii să cosască
 Ciobaniî la boî să-l deie
 Boî 'n coarne să mi-l ieie.

¹⁾ Variante la Hodoș p. 131.

²⁾ Variante la Iarnik-Bârsan p. 134, Hodoș p. 58. Mai frecventă forma:

Fă-mă Doamne ce mi-î face
 Fă-mă pasăre maiastră
 Să sbor la *maica* 'n fereastră...

32.

Mă 'ntrebaî dragă 'ntr'o zi
 Cine 'n lume s'o găsi
 Pe noi a ne despărți.
 Iată dealul s'a găsit
 Pe noi de ne-a despărțit,
 Dealul cel cu rîurile
 Cerul lumiei plin de stele,
 Oamenii cu vorbe rele.
 Intre mine și 'ntre tine
 E o țară și nu-î bine;
 Intre viața ta ș'a mea
 S'aú pus oamenii perdea.

33.

Frunză verde iac'aci
 Duce-m'oiú și n'oiú veni
 Să văd cine m'o jeli.
 Duce-m'oiú și m'oiú întoarce
 Să văd pe mîndra ce face.
 Face-a bine mîndra mea,
 Că altul ș'o căpăta.
 Numai eú nu m'oiú putea,
 Că mă duc din țara mea.
 Și de mine că-î mai răú:
 Eú mă duc mîndra rămîne
 Și tot plînge după mine,
 Da n'are după ce plînge,
 Că destul oiú plînge eú
 Dac'oiú vedea că mi-î răú.

34.

Mîndro, mîndro draga mea
 Dacă tu te-î mărita
 După mine n'ăștepta
 Numai fă-mi o cărticea
 Și-o trimete la mine

1) Dealu cu pădurile
 Oamenii cu gurile
 Luncile cu mierlele...

era forma d'întiú, șiruri, pe cari Eminescu le-a șters cu creionul.

Și acolo așa scrie:
 Rămii bade sănătos
 Că eū bade mă mărit,
 După tine nu aștept,
 Că destul am așteptat
 Iac'un an și jumătate.
 Și eū bade-aș aștepta
 Numa mă tem de asta
 Că tu pe-acolo-î peri
 Și eū bade-oiū bătiîni,
 Și junii că mor urî.
 Fii tu bade sănătos,
 Că și tu dacă-î veni
 Altă mîndră ți-î găsi.

35.

Eū bădiță n'am ce face
 Dacă nu-î țara pe pace
 Cînd țara s'ompăciui
 Tu acasă că-î veni
 Și eū iară te-oî iubi.

36.

Astă vară într'o sară
 Mă culcaî pe iarb' afară
 Visul mîndru ce-l visai
 În zori de zi mă sculaî;
 Văzui soare răsărînd
 Și pe-a mea mîndră venînd
 Cu puicuțul fript în poală
 Cu plăcinte susuoară.

37.

Fruză verde rosmalin
 După nor vine senin
 După dulceață venin.
 Amar mie într'un suspin!
 Lacrimile vale'mî vin.
 Săracă inimă arsă
 Varsă lacrimile varsă!
 Săracă față frumoasă
 De lacrimi e toată stoarsă.

Mult mă 'ntreabă inima
De ce m'am stricat așa?
De-aș trăi, cît aș trăi.
Tot stricat și trist oiū fi
Că ce-am pierdut n'oiū găsi.

38.

Inima 'n mine-î tot tristă
De dorul mîndrii aprinsă.
Inima 'n mine-î tot slabă
Pentru tine mîndra dragă.
Oh, mîndruță cum m'oiū duce
De l'a ta guriță dulce.
O vai lacrimile mele
Cum se varsă de cu jele,
Cum se varsă de cumplit
Dacă vede ce-am pățit.
Și voi picioarele mele
Pe unde-or să umble ele
A meu ceasul c'a venit
Și de mîndra m'am urit.

39.

O, pădure naltă ești
Mîndra mea departe ești
Dară eū dac'aș putea
Pe mîndruța mea vedea
In gură'o aș săruta
Inima mi-aș stimpăra ¹⁾.

40.

Mîndră mîndră, draga mea
Ajungă-te jalea mea,
Să te-ajung'un dor și un drag
Să șezi toată ziua 'n prag,
Cu firu-ți băgat în ac
Și tu să nu poți împunge,
Pîn' nu-î suspina și plînge
Și tu să-ți aduci aminte

¹⁾ Forma greoaie a versurilor de sub 37-39 ne arată o origine streină de cea din popor.

Mîndră de-a noastre cuvinte
 C'or rămas neisprăvite.
 De-om trăi le-om isprăvi
 Și tu soție mi-î fi ¹⁾

41.

Ajungă-te mindro-ajungă
 Dorul, care mă alungă
 Ajungă-te-un dor și un drag
 Să șezi toată ziua 'n prag
 Cînd a fi pe la ugină
 Sa te-a aprinzî ca o lumină ²⁾.

42.

Incepui să mă jelesc
 Plîngînd să mă jăluiesc
 Eă nu pot de supărare
 C'am rămas la 'nstrăinare
 La plîngere și la jale
 C'am avut o puiculiță
 Cu mult dor și cu credință
 De mîndra m'am depărtat
 Și inima mi-am stricat ³⁾.

43.

Așa 'mî vine cînd și cînd
 Să mă iaă pe drum plîngînd,
 Cine m'o vedea șă-mî creadă
 Ș-a mele patimî să vadă.
 Să merg în codri și 'n munți
 Să 'mî las eă ai mei părinți.
 Acolo să locuiesc
 Că eî cu drag mă iubesc
 Și cu dragoste să trăiesc. (?)

1) Variante: Miron Pompiliu în «Convorbiri» V p. 115, Bibicescu p. 51. Vezi și Sevastos 134.

2) Tocilescu I. p. 803.

3) Vezi nota de la No. 39.

44.

Frunză verde din grădină
 Arde inima în mine
 Și n'am cui să mă jelesc
 Să spun pe cine doresc.
 Pe cine doresc aș spune
 Dacă ar fi lângă mine.
 Atunci toți că ar vedea
 Că-î aici iubita mea.

45.

VARIANTĂ

Dragostea unde se pune
 Nu-î nici frică, nici rușine
 Nice temere de mine.
 Dragostele nu's curate
 Că trăesc pină la moarte
 Și-s cu drac amestecate.
 Că trec prin tină nu se 'ntină
 Și trec prin apă nu se 'neacă ¹⁾.

46.

Tinerel fără musteață
 Când se 'nvață-a strînge 'n brațe
 Și sărută cu dulceață.
 — Țucu-ți mîndră ochii tăi
 — Țucă-î bade pe-amîndoi.

47.

Frunză verde de trifoi
 Vină bade Joî la noi
 Că-î *lîpiul* cald pe masă
 Și rosolia 'n fereastră.
 Numa' nu veni pe la fîntină
 Că tu-î face urmă 'n tină,
 Ci vină tu pin ocol
 Că-î numa pămîntu gol
 Și ia-mî fir de busuioc
 Și îl pune bade 'n *clop*

1) Vezi No. 24.

Busuiocu-o zurăi
 Și io-afară c'oiu veni,
 Și din casă te-oiu chema,
 După masă te-oiu băga
 Și de cină că Ț-oî da:
 Tălgeraș cu dulce caș,
 Pită albă din oraș,
 Carne friptă pipărată
 Și gurița cite-odată ¹⁾).

48.

Pe cea frumoasă uliță
 Preamblă-se o fetiță
 Cu mâini albe, sufulcată,
 Ș-ar trebui sărutată —
 Batâr de-î a popii fată
 Și-î la vorbă așezată.
 Că popa așa-î 'nvățat
 Ia cartea și mere 'n sat
 Eū rămîn cu fata 'n casă,
 Și mă băgai după masă
 Și zăū eū așa ziceam:
 Săveto, sufletul meū
 Crede că *de dragul* tăū
 Nu mă pot hodini eū
 Că îmi pare tare răū
 Că nu te pot lua eū...

49.

Hăi, săraca calea mea
 Crescut-a iarbă pe ea,
 Calea mea de la mîndra
 Crescut-a iarbă pe ea.
 Pe calea mea de la joc
 Poate crește busuioc
 Că eū n'am avut noroc;
 Pe calea mea din șezetoare
 Poate crește iarbă mare
 Că eū pe-acolo n'oiu mere.

¹⁾ Deasupra acestui vers Eminescu scrie cu cerneală roșie «*vor-trefflich*» = (escelent)!

Pe calea mea de la fete
Poate crește iarbă verde,
Că eu nu mai trag nădejde ¹⁾.

50.

Cîtu-î țara ungurească ²⁾
Nu-î ca fata romînească
Că-î cu capul plin de ruje
Cu obrazul plin de singe
Cînd o văd inima-mi plînge.
Cînd o văd cu sînul plin
M'ajunge dor și suspin.
Și cu părul de mătase
Dorul ei că mă apasă.
Și cu fața rumeoară
Dorul mîndrei mă omoară.
Mindra cînd se 'mpodobește
Tot voinicul o iubește
Cînd își pune *chit* ³⁾ de flori
După dînsa stai să mori.

51.

VARIANTĂ

Citu-î țara ungurească
Nu-î ca fata romînească.
Că-î cu capul plin de ruje
Cu obrazul plin de singe
Cînd o văd inima-mi plînge;
Că eu de cînd am viață
N'am avut altă dulceață
Numai c'o strîngeam în brațe
Roșie, mîndră la față.

52.

Trecui sara pe uliță
Mindra șade la porțiță,
In subțirică polcuță
Poale albe subțirele

¹⁾ Compară Hodoș p. 104.

²⁾ Variante la Alexandri, 301; Iarnik-Bîrsan 21. Hodoș p. 48.

³⁾ Nota lui Eminescu: «Buchet» = expresie bănățenească.

Pe pofa inimei mele ;
 Și zo ea așa zicînd :
 Hai noi doi să ne iubim
 Că noi bine ne lovim
 La gene și la sprincene
 Ca și doi *golumbi*¹⁾ la pene.

53.

Știi tu mîndră ce ț-am spus
 Cînd eă carte ț-am trimis :
 Să porți haină de colie
 Să-mi fii dragă numai mie.
 Dară tu porți pană verde
 Să fii mîndră cui te vede
 — Ba ieă, ba, bădiță ba!
 De-oă călca cuvîntul tău
 Să mă bată Dumnezeă,
 De-oă călca porunca ta
 Să mă bată Precesta.
 Că de cînd bade te-ăi dus
 Pană verde nu m'ăm pus;
 De cînd bade m'ăi lăsat
 Haină albă n'ăm purtat.
 Ci am purtat mohorită
 Să-mi fie lumea urită²⁾

54.

— Poți tu zice mîndră zăă,
 Că nu te-am sărutat eă?
 — Ba eă bade nu pot zice
 Că ți-a fost gurița dulce,
 Că eă ședeam pe su poartă
 Și-ți dedeam gurița toată.³⁾

55.

Mărită-te mîndra mea,
 Mărită-te nu ședeă,
 Nu trage nădejdea mea

¹⁾ Cf. Sevastos p. 176 Aici «golumbi» se numesc «hububași». Varianta la Onișior p. 24 Șezătoarea I p. 104. Cuvîntul «golumea» în forma de «columbă» (porumbiță) îl întrebuințează Eminescu în poezia «Frumoasă și jună».

²⁾ La șirul din urmă Eminescu adaugă în parantez «Ca să fiu lumii urită».

³⁾ Tocilescu I, 2, p. 740 și 741.

Că nădejdea dela mine
 Ca și ghița cea subțire
 Ce¹⁾ te dai și nu te ține.
 — Ba eū nu m'oi mărita
 Pină nu te-ī însura
 Să vād pe cine-ī lua.
 De-ī lua o albineață
 Deie-ī D-zeū o greață,
 De-ī lua o negrioară
 Deie D-zeū să moară,
 De-ī lua una barnace
 Să nu poți trăi în pace
 Apoi să vini tu la mine,
 Apoi să rid eū de tine
 Și de mi-ī lua pe mine
 Să putem noi trăi bine²⁾.

56.

Puiculiță cu părinți
 Nu grăbi să te măriți,
 Că-s fecior neînsurat
 Nici mustața nu mi-a dat
 Și sunt bun de însurat.
 Dragă mindră puiculiță,
 Iubita mea porumbiță,
 Să te vād în sat la noi
 Nu te-aș da pe patru boi
 Dar încă la noi acasă
 Nu te-aș da nice pe șase
 Dar încă să fii a mea
 Nici pentru toată lumea.³⁾

1) Parantez de Em: [Pe care].

2) Variante la Iarnik-Bârsan p. 261. Tocilescu, 1314.

3) Varianta cea mai cunoscută în Ardeal e următoarea :

De te-oī prinde pe la noi
 Nu te-oī da pe șase boi
 Nici de lucru nu ți-oī da
 Numai te-oī tot sāruta
 Sara și dimineața
 Peste zi tot-de-a-una
 Simbăta numai odată
 Duminica ȕiua toată.

57.

Frunză verde tulepan,
Te-am iubit mîndră de-un an
Dar acum de patru luni
Mă porți mîndro cu minciuni,
Eū acum te-am prins de față
Strîngîndu-te altu în brațe.
Nu pot face rēutate
Că el este al meū frate
Numa-o leacă io te-oī bate.

58.

Frunză verde iarbă mare,
Haida mîndro 'n șezătoare
Să mîncăm *pogace*¹⁾ moale.
Ba eū bade nu m'oi duce
Că eū m'am mai dus odată
Și-am venit toată mușcată,
Maica sare să mă bată
C'un sbicuțu de mătase
Să mē'nvețe lucru'n casă.
Eū țesei un dărăbuț
Și mă dusei la drăguț¹⁾.

59.

Ah leliță, lelișoară,
Tu-ai fi bună domnișoară.
De ți-ai face patu afară
Eū m'aș face vînt de sară
Ș'aș veni la tine odată
Să te vîd cum ești culcată,
Cu fața către pārete,
Cu gura friptă de sete.
Eū gura ți-aș sāruta,
Inima ți-aș stîmpăra²⁾.

60.

Colo 'n sus pe lingă Tisă
Mîndra mea mere de stînsă
Prin erbuțe pînă'n brîu,
Țînînd murguțul de frîu

1) Notat deasupra cu cerneală roșie: *bună*. Pogace = turtă.
2) Sfirșitul la Hodoș p. 51. Veđi Sevastos 101 și 156.

Și mîndra din grai grai :
 Busuiocul l'aș plivi
 Și mă tem c'oiu zăbovi,
 De l'oi smulge și m'oi duce
 Până dincolo de cruce. ¹⁾

61.

Frunza verde cărujea
 Crede tu mîndruța mea,
 Crede că de dragul tău
 Nu mă pot hodini eū.
 Că toată viața mea
 Tot la tine 'mî stă mintea
 Că de cînd eū te-am iubit
 Tare cu drag te-am avut,
 Și nu pot să te zăuit.
 Să nu te fi dobîndit
 Din sat aș fi pustiit.
 Cînd aud de al tău nume
 Drag la inimă 'mî se pune.
 Că după gurița ta
 Se topește inima.
 Dragu-mi-î și-mî pare bine
 Cînd mă întilnesc cu tine
 M'aș sătura cu dulceață
 Eū mîndră te-aș strînge'n brațe.
 Cîtă țară am umblat
 Eū ca tine n'am aflat
 Naltă'n trup și subțirea
 Înțeleaptă și frumoasă
 Bărnace și sprîncenată
 La inima mea băgată
 Și cu buze subțirele
 Pe pofta inimei mele.
 Eū mă duc la strîns la fin
 Cu doruțul tău în sîn
 Și m'am dus la secerat
 Dorul tău nu l'am uitat.

¹⁾ Inceputul vezi Iarnik-Bârsan p. 225.

62.

Mîndră, mîndră draga mea,
 Te-am ținut că ești a mea
 Dar tu ești mare cățea.
 Și nu te-am blăstemat rău.
 Dar de-acum te-oî blăstema
 Să-ți trimeată Dumnezeu
 Nouă boale și-o lingoare
 Și-o *părea* de frigurare,
 Din arat până 'n cărat,
 Pice-ți părul de pe cap,
 Din cîntecul cucului
 Până 'n storsul vinului.
 Cînd îi fi în primă-vară
Să fii ca turta de ceară
 De ț'oiu fi gîndită rău
 Să-ți trimată Dumnezeu
 Ce-ți voiesc mîndruța eă ¹⁾.

63.

Firea-î lume, n'ai măi fi
 Dacă nu putui trăi
 Că cu cine-aș fi trăit
 De mine s'a despărțit
 Și tare s'o depărtat
 Și pe mine m'o lăsat
 M'aŭ lăsat în voie rea
 Ca să gîndesc tot la ea.

64.

Frunză verde după rit,
 N'aŭ fost ceas blagoslovit
 Cînd noi mîndră ne-am iubit.
 Blestemat a fost și locu
 Unde ne-am căpătat jocu.
 Frunză verde de bujor,
 Măi bine ar fi să mor
 Să nu trăiesc cu mult dor,
 Dacă tu te-ai îndurat
 De pe mine m'ai lăsat.

1) Compară Hodoș p. 114.

65.

Oh leliță din cel sat
 Ce-ai cerut și nu ți-am dat?
 Cerut-ai faguri de miere
 Eū ți-am dat buzele mele,
 Și-ai cerut o floricea
 Eū ți-am dat gurița mea
 Și tu 'n loc de mulțămire
 Măi bădițe trandafire 1)

66.

Crezi tu mindro, crezi o ba
 Că eū mine te-oī lăsa,
 Mine de cu dimineață
 Nici nu m'oī spăla pe față
 Numai cu lacrimi de jale
 Colo cînd voi fi pe cale.

67.

Lelișoară lele dragă
 Dă-mi guriță, gură fragă,
 Că nici cerul n'a crăpa,
 Nici cocoșii n'or cînta
 Pentru că te-oī săruta.
 Că zo, tu de nu mi' da,
 Eū mindruțo te-oī lăsa,
 Te-oī lăsa cu Dumnezeu
 Ș'oī pleca cu dorul meū.

68.

Dor mi-e mie Doamne dor
 De-a măicuții sinișor,
 Dor mi-e mie de surorī
 Și de frații iubitorī,
 Dar măi dor mi-e de drăguță,
 De drăguța cea albuță.

1) Cîntec răsîndit în Moldova și Ardeal.

69

Și tu Doamne de-ai umbla
 Lumea de-ai încunjura
 Nu-s ca flacările crunte
 Care dorul te pătrunde
 Dar nici dorul de surori
 Nici cel dor de frațiori
 Nu-î ca dorul de măicuță
 Și ca dorul de drăguță.

70.

Multe stele sunt pe cer,
 Eū de dorul mîndri pier,
 Mîndră-î luna cînd răsare
 Eū mă 'ntrist de dorul mare.
 Mult întreb de ceea stea
 Mai vede-te-oî mîndra mea?
 Că de cînd, mîndruță dragă,
 Mă luaî prin lumea largă,
 Nici soarele nu se stinge
 Sufletul meū tot îmi plînge,
 Nici luna nu răsare
 Până nu suspin cu jale,
 Nici zorii că nu răsar
 Până nu suspin de dor.
 Maică măculița mea,
 Or ce zice ceea stea
 Văd că nu mă voi opri
 Până nu te-oî întilni
 Și eū mîndră nu voi sta
 Până nu te-oî săruta. ¹⁾

71.

Ploaie, Doamne-o ploaie mare
 Mult mi-s zilele amare,
 Ploae, Doamne dintre nori,
 Mult mai vârs la lăcrămiori,
 Că eū dintr'aceea sară
 Ce-am pășit în altă țară

¹⁾ Em. notează : *Durch Schicksal unaufhaltbar* = prin soarte inevitabil.

Cu jale și cu suspine
 Mă pierdui prin țări streine.
 De-atunci Doamne nu-mi timnește
 Nu-mi timnește nici o veste
 Nici o veste cum trăiește :
 Mai trăiește, inflorește?
 Știu că ea se vestejește:
 Mîndrulița mîndrelor,
 Drăguța drăguțelor.
 Albă *ingereaua* mea,
 Lelea lelișoara mea,
 Mult m'apasă jalea ta.
 Da eū mi 'ți-oī da de veste
 Până holdele vor crește.
 Știe dragul Dumnezeū
 Că eū mor de dragul tăū ¹⁾.

72.

Frunză verde rosmalin,
 Ajunsu-mo'r dor pîn sîn,
 Dorul mare se oprește
 Și mîndruța mă iubește
 Și pe sînul ei de flori
 Varsă șir de lăcrămiori
 Și mă 'ndeamnă a mă duce
 Să-ī sărut gurița dulce.

73.

S'așa'mi vine ca să sbor
 Ca să spun mindri de dor
 Și să-ī spun să mă jălească,
 Nu jălească, pătimească
 Că îi fața ingerească.
 Că și eū sunt jelitor
 Și de lacrimi vārsător
 Dup'-a mîndrii ochișori.
 S-oī ruga pe Dumnezeū
 Să mă ducă 'n brațul tăū.

74.

Nu știū lele ce-a picat
 Că de cînd ne-am împăcat
 Pare-mi că te-am zăuitat.

¹⁾ Vezi nota din p. 12.

Nu știu ești tu mînioasă,
Nu ești însă nici voioasă,
Că de cînd mi te lovi
Boala crudei dragosti
Nu știu, mîndră, ce-ai gîndit
Doamne tare-ai bătrînit.

75.

Lelișoară, draga mea
Tu-ai călcat inimă rea,
Da să știu eă lele scumpă
N'ar fi floare iubitoare
Că eă aș umbla să sbor
De la nor la nor
Și m'aș ridica
Tot de-asupra ta
Până acolo în stele
Hai și păn' la tine lele
Eă cu tine aș trăi
Cu tine m'aș și iubi.
Lelișoară să nu mori
Țucuți albi ochișori!

76.

Mult mă 'ntreabă inima
Doru'mi e de cineva?
Foaie verde de scumpie
Cum naiba dor să nu-mi fie,
Cînd și muntele că-î munte
Și 'ncă are doruri multe
Cu luna și cu ceața
Cu earba și cu frunza
Și cu mirla săraca ¹⁾).

77.

Hai săracă *primă* ²⁾ neagră
Strigă-mă ca să-ți fiu dragă.
Da eă dragă nu-ți-oi fi
Că nu mi-s dragi feciorii.

¹ Iarnik-Bârsan p. 144, ear variantă la p. 151 și Bibicescu p. 31 și 118, Onișor p. 28.

²⁾ *Primă*, fundă, panglică. D. e.
«De cînd badea mi s'a dus
Primă roșie n'am pus.

Barbatul din grai grăia :
 Mîndră, mîndră draga mea
 Ce trecu p'ingă fereastră
 Că s'a văzut umbra 'n casă?
 Da mîndra din grai grăia :
 Bădiță lumina mea
 Trage altul cu mîna

.

Bădiță, lumina mea,
 Mie-mî vine a cînta.
 — Cîntă, mușcu-ți gura ta.
 — Trandafir de la fereastră
 Eū te rog să meri a casă
 Că pe sară nu-i de noi.
 Nu veni nici mine sară
 Că doarme dușmanu afară,
 Ci vino tu miercuri noapte
 Că dușmanii dorm de moarte
 Și vină tu mine sară
 Că pe Toma 'l min la moară
 Dracului să-l mai omoară
 Și mi-i patul în cămară
 De-i pofti l-oī scoate afară
 La cea umbră de cămară.
 Numa bădișor frumos
 Nu veni pe la fîntînă
 Că se vede urma 'n tină
 Nici mai pe lingă *obloc*
 Că se vede jaru 'n foc.
 Ci vină p'ingă fereastră
 C'oiū gîndi că-i mița 'n casă
 Scobirlește pintre vasă.

78.

Știu că nu ești golumbea ¹⁾
 Nici mierlă, nici turturea,
 C'acelea nu cînt'ășea
 La-o inimă c'ășa mea.

1) Em. notează «fragment».

Că glasul tău e subțire
 Mi-ai cîntat de despărțire.
 Mai rău nu te-aș blestema
 Numai să-ți pice-aripa
 Ca să nu mai poți sbura
 De ce mi-ai cîntat așa.

79.

Mîndră, mîndrulița mea,
 Că tu ești viața mea:
 O lungești și o 'ndulcești
 Ș'o mîngăi ș'o ferești.
 Uite drept la mine 'n față
 Și mă umple de dulceață
 Că de dorul ei mai mor
 Și nu pot doamne, să sbor
 Că ești de-aș putea sbura
 Pîn' la sfînta Vineria,
 Ești m'aș ruga și mi-ar da
 Inimioara ta.

80.

Ostenit-am ostenit,
 Foarte tare m'am trudit,
 Până ce te-am dobîndit,
 Că acuma norocul
 Vrea să-și caute locul.

81.

VARIANTĂ

Mîndră, mîndrulița mea
 Că tu ești viața mea
 Să trăim, să ne iubim
 Și să ne veselim.

82.

Frunzuță verde de nuc
 Vine vremea să mă duc
 Să mă duc de-aici cu dor
 Ca și luna pe sub nor,
 Să mă duc de-aici cu jele
 Ca și luna printre stele

Să mă duc să nu ajung
 Dorul mindrei să nu plîng
 Că dorul de m'a ajunge
 N'oi mai înceta a plînge.
 Oî plînge și m'oi văita
 De munți s'or legăna
 Paserile s'or mira
 Și la mine-or alerga
 Cu jale m'or întreba:
 Ce plîngi tu așa duios
 Voinicașule frumos?
 Doară mindra te-a lăsat,
 Saū 'mî ești gata de 'nsurat?
 Eū i-am răspuns plîngînd
 Din inimă suspinînd
 Mindra mea m'a înșelat
 De pe mine m'a lăsat.

83.

Frunză verde sălcioară,
 Măriucă Mărioară,
 Cu rochița roșioară,
 Cu polcuța foc și pară.
 Frunză verde fir de linte,
 Măriuca făr de minte
 Zi min-ta să te mărite.
 — Ba 'nsoară-te D-ta
 Să văd ce posnă-î lua.
 De-î lua una ca mine
 Dumnezeu să-î dee bine,
 De-î lua-o mai frumoasă
 Dumnezeu să-ți facă casă
 De-î lua-o bălăioară
 Dumnezeu să ți-o omoară.¹⁾

84.

Lunca țipă, lunca sbiară
 Dup'un pui de căprioară,
 Țipă, țipă și răcnește
 Căprioara nu-și găsește.

¹⁾ Inceputul vezi la Hodoș p. 49 și 101. Varianta la Sevastos p. 147 «Frunză verde lozioară». De alt-fel inceputul acesta «Frunză verde sălcioară, Mariuță, Mărioară» îl întilnim în nenumărate versuri, însă continuindu-se în sensuri diferite. Vezi d. p. Tocilescu I, p. 250 etc.

Lunca țipă, lunca zice :
 Tacî duduie nu măi plînge,
 Or rochița te prea strînge
 Or colanul nu te-ajunge ?
 Dă rochița la bădița
 Că bădița-î negustor
 Ș'a da-o la croitor
 Ș'a lărgi-o subsuoară
 Ș'a da măi multe parale
 Ș'a lărgi-o păn la poale
 Ș'a măi da un pușor
 Și i-a trage-un cercușor ¹⁾).

85.

De-am ajunge pin' la toamnă,
 Lelița Ioană,
 Să suim din cramă 'n cramă,
 Lelița Ioană,
 Să bem vin să mîncăm poamă,
 Lelița Ioană,
 Și să frigem la păstramă,
 Lelița Ioană ²⁾).

86.

VARIANTĂ

Frunză verde poamă coarnă,
 Lelița Ioană,
 De-aș ajunge păn' la toamnă,
 Lelița Ioană,
 Să pun boii la tînjală
 Să mă suiū în deal la cramă
 Să mă plimb din cramă în
 [cramă
 Cu opt oca de păstramă
 Să bem vin, să mîncăm poamă ³⁾)

87.

Frunză verde baraboî,
 Durduleano hăi!
 Aseară-am venit la voi
 Și te-am găsit cu alți doi
 Durduleano hăi,

¹⁾ Canian p. 164 (și nota).

²⁾ Conv. XXV și Ed. Șaraga p. 176.

³⁾ Sevastos p. 155. Inceputul vezi la Tocilescu, I, p. 273.

Doi în pat și doi sub pat,
 Doi în gura podului,
 Doi în vatra focului
 În preajma norocului.
 De cît te găsiam cu doi,
 Durduleano hăi,
 Mai bine periaui doi boi
 Și o sută cincî zeci de oi
 Și cincî mii șai-zeci de miei
 Șapte scroafe cu porcei. ¹⁾

88.

Frunză verde odolean,
 Ionică cel viclean
 Și-a făcut cerdac în deal
 Și l-o văruit cu var
 Și-a lăsat o cărărușă
 Pîn la Tincuța la ușă
 La Tincuța se ducea
 Și din gură așa-i zicea:
 Ești Tincuța la fîntină
 La fîntina din grădină
 Ling'o tufă de sulcină
 Că te-aștept fără hodină,
 La fîntina cea de sus
 Că te-aștept cu dor nespus.
 Ești Tincuța la zaplaz
 Că te-aștept cu dor cu haz
 Ești Tincuța, ești drăguță
 Ești Tincuța la portiță
 Și-mi dă apă și guriță
 Că de apă sete mi-i
 De guriță doru-mi-i
 Pentr'un pic de sărutat
 N'o mai fi nici un păcat.
 — Bădiță, apă ți-o-i da
 Dar gurița n'aș mai vrea
 Că mă bate mămuța
 Și mă tem că mi-i mușca,
 Mușcătura 'nveninată
 Cu dragoste amestecată
 Și-mi trebui doftor de-odată,

¹⁾ Incompletea a fost publ. în «Convorbiri» XXV și reprodusă în ediția Șaraga.

Doftor bun dela Bacău
 Să ne mîntuie de rău
 — De rău nu te-o mîntui,
 C'amîndoi în veci vom fi
 Și puiul cel cu durere
 Ț-a da leacuri și putere.

89.

Frunză verde stof de baltă,
 Lasă vîntul să mă bată
 Și soarele să mă ardă
 Șingură sînt vinovată
 Că m'am cerut măritată
 Să fiu de bărbat mustrață
 Și de soacră judecată.
 Că mila de la bărbat
 Ca frunza de păr uscat —,
 Cînd voiești să te umbrești
 Mai tare te dogorești,
 Iară mila de la soacră
 Strugurel de poamă acră:
 De s'ar coace cît s'ar coace,
 Dulce tot nu s'a mai face.
 Iar mila de la părinți
 Pururea vei ține-o 'n minți.
 Cînd eram la maica fată
 Mincam turtă coaptă 'n vatră
 O rădeam pe răzătoare,
 Mi-era fața ca o floare;
 Dar de cînd m'am măritat
 Minînc pîne și beaŭ vin
 La inimă pun venin,
 Minînc pîne și beaŭ bere
 La inimă numai fiere.
 Ochî, plîngeți și lăcrămați
 Că voi sunteți vinovați
 Că n'ați cătat ce luați ¹⁾.

¹⁾ Variante la Elena Sevastos în «Convorbiri» XVI p. 267, iar în colecția de cîntece p. 170, 227, Canianu XIII vezi și nota din p. 14. Sfirșitul la Rădulescu-Codin p. 69.

90.

VARIANTĂ

Frunză verde stuf de baltă
 Lasă vintul să mă bată
 Și soarele să mă ardă
 Că nu-î puiul să mă vadă,
 Să mă vadă și să-mi creadă.
 Cu ce foc petrec în lume
 Numai eu știu și c'un nume,
 Care și el pătimește,
 Ca mine se pedepsește.

91.

Dragul meu cinstit iubit
 Bine-mi pare c'ai venit,
 Eu tot la tine-am gindit
 Cit mai de tot m'am topit.
 De-ai fi și mai zăbovit
 De tot m'aș fi prăpădit,
 Că foarte tare doresc
 Cu tine să mă 'ntilnesc
 De mult te aștept pe tine
 Ca să vii pină la mine...
 Dar ș-acum îmi pare bine
 C'ai venit pină la mine
 Să ne iubim cu dreptate.
 Să trăim cu sănătate. ¹⁾

92.

Eu mă duc, mîndruțo 'n țeri,
 Da te rog să nu porți flori
 Nicî să nu le 'mpodobești
 Nicî la joc să nu pornești.
 — Iie albă mi-oî cerni
 Dacă tu, bade-î porni.
 Părul mi l-oî despleti
 Și pre tine te-oî jeli.
 — Mîndră, mîndruleana mea,
 Nu mă jeli cu iia,
 Jelește cu inima,
 Nu mă jeli cu portul
 Jelește cu sufletul.

1) Taiată de Eminescu dintr'un ziar și lipită printre celelalte.

93.

Măi ciobane de la oi,
 Măi ciobane măi,
 Tu n'ai grijă nici nevoi
 Măi ciobane, măi.
 Tu cînți noaptea din cimpoi
 Cu oițele 'napoi.
 Dragi îmi sunt oițele
 Ca și copilițele
 Dragi îmi sunt mioarele
 Ca și domnișoarele:
 Dragă mi-i pădurea verde
 Unde pasul ți se perde
 Prin lăstări de iarbă verde;
 Dragi îmi sunt isvoarele
 Luna și cu Soarele ¹⁾).

94.

Cine mă scoase din sat
 N'aibă loc de alinat,
 Nîce lemn uscat de cruce,
 Nici la groapă cine-l duce,
 Nici scînduri de *copîrșeu*,
 Nici să-l ierte Dumnezeu!
 Nu m'a scos cînd am fost mic
 Ci m'a scos cîndu's voinic
 Nu m'a scos cînd sugream țîță
 Ci mă scoți cînd am drăguță.

95.

Mindrele m'or cumpătat
 De nu-s negru și uscat,
 Mindrele m'or cumpănit
 De n'us negru și pălit,
 Dar și eă le-oî cumpăta
 Toată neaptea-or legăna.
 Cînd altele-or *mé* la joc
 Vor pune cupa la foc,
 Cînd altele-or secera
 Ele-or plînge-or legăna.

1) *Convorbiri* XXV; Ed. Șaraga 178.

96.

Il cunoști pe fluierat;
 Brava crăișor
 Că-î voinicul fermecat
 Brava crăișor!
 Dar cine l-a fermecat?
 Șapte fete dintr'un sat
 Ș-o femeie cu bărbat.
 Dar cu ce l-aŭ fermecat,
 Mințile de i-aŭ luat?
 Cu surcele de la lemne,
 Cu ochii de la proptele,
 Cu sulcină din grădină,
 Cu apă de la fântină,
 Cu frunză de liliac
 Ca să nu mai aibă leac,—
 Bravo crăișor! ¹⁾.

97.

Cui îi pare rău pe mine
 Bate-l Doamne pină mine,
 Cui îi pare rău pe noi
 Li dă Doamne șase boi
 Doi să-î mînce Domni
 Doi să îi mînce lupii
 Cu doi să-și care morții.
 Și-i dă Doamne cincî ficiori
 Frumusei și bălăiori,
 Cînd vor vrea să se 'nsoare
 Cununa pe toți să-î doboare.
 Bată-l bată soarta rea
 Dacă rău nu i-a părea.

98.

Leleo cu scurteica verde,
 Leleo ș'oi să mor
 Cin' te vede zău se perde,
 Leleo ș-oî să mor.
 Leleo nu te legăna
 Căci rochița nu-î a ta
 Nici polcuța, nici rochița
 Numai ochii și gurița.

¹⁾ *Convorbiri* XXV. Ed. Șaraga p. 177.

Leleo roșă la obraz,
 Floricică din prilaz,
 De-ai umbla din scară 'n scară
 Tot nu scapi pînă de seară,
 De-ai umbla din dos în dos
 Tot nu scapi nepusă jos¹⁾.

99.

Mămuța m'a măritat
 După făt de Impărat,
 Dar nici luna n'am plinit
 Și napoi că am venit.
 Mămuța cînd m'a văzut
 La pămînt jos am căzut.
 Atunci mama m'a luat
 Și în casă m'a băgat
 M'a luat m'a peptenat
 Mîndră cămașă mi-a dat.
 Eu hîrlețul mi-am luat
 Și 'n grădină am intrat
 Multe straturî mî-am săpat
 Mîndre flori mî-am sămănat
 Și tare le-am blăstămat:
 Creșteți flori și înfloriți
 Că mie nu-mî trebuiți,
 Creșteți flori cît gardurile
 Să ve Lată vînturile
 Ca pe mine gîndurile

100.

Alei dragă, alei neică
 Viața trece frunza pică
 Și din seara ce ne strică
 Nu ne-alegem cu nimică,
 Macar cine ce grăiește
 Altul alta îndrăgește
 Inima-mî pe cît trăește
 Tot la tine se gîndește
 Alei neică, alei dragă,
 Ia vezi frunza ca pribeagă
 Așa trece viața 'ntreagă
 Și nimic n'o să se-aleagă.

¹⁾ *Convorbiri* XXV. Ed. Șaraga p. 177.

101.

VARIANTĂ

Alei neică, alei dragă!
 Cine vrea să ne 'nțeleagă
 Vază frunza cea pribeagă
 Că-i ca viața noastră 'ntreagă;
 Depărtarea toată strică,
 De ne-alegem cu nimică,
 Viața trece, frunza pică ¹⁾.

102.

IMITAȚIE

Alei, Veronică dragă,
 Uite frunza cea pribeagă
 E ca viața noastră 'ntreagă.
 Alei, dulce Veronică,
 Depărtarea reu ne strică,
 Nu ne-alegem cu nimică
 Viața trece, frunza pică.

103.

Pe dealul mănăstirii
 Plimba-se călugării
 Blăstămîndu-și părinții
 De ce i-o călugărit
 De nu i-o căsătorit... ²⁾
 O chilie ș-o fîntină
 Fîntină cu apă bună,
 Mers-o fete și neveste
 Mers-o și mindruța lui
 Cu botele
 Ca florile,
 Cu minile
 Ca rugile...

104.

Că mîncatu-s de streinî
 Ca iarba de boi bătrîni;
 Și mîncatu-s de dușmanî,
 Ca iarba de bolovanî;

¹⁾ Convorbiri literare XXXVI p. 304.

²⁾ Iarnik-Bârsan p. 217. Vezi și G. Dem. Teodorescu p. 300 Tocilescu I. 895 «Pe dealul cu strugurii».

Și mîncatu-s de aî miei
 Că iarba de mielușei :
 Căci mila streinului,
 Ca și umbra spinului ;
 Cînd vrei să te răcorești
 Mai tare te dogorești.

De-aș trăi ca bradu 'n munte
 N'aș avea necazuri multe,
 Dar trăiesc ca piatra 'n vale,
 Tot cu lacrimi și cu jale¹⁾.

105.

Jalnică străinătate
 Mult ești fără dreptate
 Ocoliiu țerile toate
 Și de bine n'avui parte
 Că de mic am pribegit
 Tot în streini am trăit
 Și odihna n'am avut...²⁾

106.

VARIANTĂ

Vai, săracă streinătate,
 Rău m'ai fost fără dreptate,
 Incunjurai țerile toate,
 Nici de-un bine n'avui parte.
 Multe țeri am ocolit
 Odihna n'am dobîndit!

107.

Așa 'mî vine uneori
 Să mă duc la munți cu flori,
 Să mă jeluiesc cu dor
 Să 'mî vină ceasul să mor.

1) Variante: Iarnik-Bârsan p. 191 Onișor p. 45. Partea întia citată de Eminescu în articolul său despre Bucovina publ. în «Curierul de Iași» din 30 Sept. 1877. Vezi ed. Șaraga, Nuvele p. 155.

2) Variante: Iarnik-Bârsan p. 131, Sevastos p. 8. Canian IX., Tocilescu I p. 344. 1082. Hodoș, Cîntece cătănești p. 9.

Așa 'mî vine cîte-odată
 Să mă duc la munți de peatră,
 Să privesc in lumea toată
 Da d'acuma 'm și venit
 La acesta loc perit ¹⁾.

108.

VARIANTĂ

Vine-mî dorul une-orî
 Să mă suiî la munți cu florî
 Să mă jeluesc în horî
 Să-mî mai treacă din fiorî.
 Vine-mî dorul cîte-odată
 Să mă sui la munți cu peatră
 Să-mî fac ochii ca o roată
 Să mă uit la lumea toată
 Pe-unde am umblat odată
 Cind eram la al meuî tată.
 Mă uitam spre răsărit,
 Iar in jos către sfințit
 Văzînd eî lumea și țara
 Cum stam pe munți ca și cioara,
 Iar marea și Dunărea,
 Pe deasupra negura
 Iară cu streinî fiind
 Pe nimene cunoscînd,
 Mă rugai lui D-zeî
 Să-mî arete drumul meuî.
 Vine-o dragă turturea
 De-mî arată calea mea
 Să pot trece Dunărea
 Să văz, dragă, țara mea.
 De-ar trăi măicuța mea
 Saî vre-o dragă sora mea,
 Iemî Doamne sufletul meuî
 Și mi-l bagă 'n sînul tău
 Ca să scap de răutate
 Și de grea străinătate
 Și de-acum pîn 'n vecie
 Mila Domnului să fie.

¹⁾ Iarnik-Bârsan p. 201. Bibicescu p. 111 și 146 Sevastos, p. 88. Canian p. 125. Onișor p. 30. G. Dem. Teodorescu p. 284 Tocilescu I p. 343. 350. 1021.

109.

Fă-mă Doamne ce mi-î face
 Fă-mă pasăre maiastră
 La măicuța în fereastră
 Maica să mă hișiască.
 Dar ea nu m'a hiși
 Pină nu i-oî povesti
 Cum petrec cu streinii.
 La streini, pină ce cină
 Eū sunt feșnic și lumină,
 Dacă gata de cinat
 Nu mă 'ntreabă de-am mîncat,
 Ci mă 'ntreabă ce am lucrat.
 Dar eū tac, nu zic nimica,
 Doar din ochi-mî lacrămi pică.
 Iaū năframa și le șterg
 Ele tot măi tare merg,
 Ele pică la pămînt
 De sălbaticice ce sunt,
 Ele pică pe obraz
 De atit amar necaz.
 De mănînc piine uscată
 Ea 'i cu lacrimi picurată ¹⁾.

110.

De-ai juca ca nuca 'n ciur
 La strein tot nu ești bun,
 De-ai juca ca aluna
 Străinu-ți bagă vina,
 Că să-aibă străinul vreme
 Către mine-ar tăia lemne
 Și să aibă streinul rînd
 Zăū m'ar ținea tot flămînd,
 De-ar urla valea de zamă
 Din strin dracu-a face mamă,
 De-ar urla valea de lapte
 Din strin dracu face frate!

1) Variante în «Telegraful Român» 1897, p. 361. Vezi și Sevastos p. 29 și p. 215, Rădulescu-Codin p. 29.

111.

Pasere din Țiligrad
 Du-te la mîndra la gard
 Și tu mîndri așa-î spune
 Să nu-și strică ochi-a plînge
 Că eu la ea oi ajunge
 Cînd o face rugul pere
 Și răchita vișinele
 Și ruguțul pere moi
 Atunci om fi amîndoi.

112.

Frunză verde de sulcină
 Am rămas de tot streină
 Voinci s'o depărtat
 Bărbatul mi-am îngropat
 Ibovnicul m'o lăsat.
 Zac cu fața la părete
 Cu gura arsă de sete.
 N'are cine să mă adape
 Să-mi puie mina la cap
 Să mă 'ntrebe de ce zac
 Că nu zac de nici un rău
 Zac numai de dorul tău ¹⁾.

113.

Cîntă puiul cucului
 Pe poalele nucului
 S'asa cîntă de frumos
 De pică frunza pe jos.
 Mai în jos la rădăcină
 Cîntă cuca cea bătrînă
 S'asa cîntă de cu foc.
 De staū apele pe loc ²⁾.

114.

Cîntă cuculețule
 Toate diminețile
 Să-mi cîștig paralele
 Să le beaū cu mîndrele

¹⁾ Hodoș 93. Sfirșitul.

²⁾ Variante Iarnik-Bârsan p. 191 și 220. Hodoș, 91. *Convorbiri* II, p. 29
 Sevastos 11, 214. Onișor p. 34, 52. G. Dem. Teodorescu p. 345. Tocilescu I. p. 364. 1013, 1081. *Șezătoarea* II p. 9.

115.

Cucul cîntă, mierla zice
 Nu-ți bea banii măi voinice
 Că banii ți-or trebui
 La vară când or cosi
 Iarbă, otavă cu rouă
 Și se rupe coasa 'n două
 Și ți-i lua alta nouă ;
 Și-i cosi în fin cu flori.
 Și le-i da la căpriori ¹⁾.

116.

Cucule, cucuțule
 Vara vii, vara te duci
 Mă mir iarna ce mininci.
 — De-aș mînca iarna pămînt
 Tot viu vara ca să cînt,
 De-aș mînca frunză de fag
 De-aș bea apă din sfirlag
 Tot cînt codrului cu drag ²⁾.

117.

Cîntă cucul dintre brazi
 Albă-i puica la obraz
 Cîntă cucul în desiş
 Puica mea-i cu ochii 'nchiși.
 Cîntă cucul pe o cracă
 Ca de nuntă mi-o îmbracă
 Cîntă cucu 'n virf de nuc
 Pe mîndra la groap'o duc.

118.

Spune-mi spune puii de cuc
 Pe ce cale să apuc.
 Pe calea pe sub pădure
 Nu ne trebuie și țidule ³⁾
 La țidule-i îmbulzeală

¹⁾ Varianta la Bibicescu p. 48.

²⁾ Variante vezi la Alexandri «Cîntece de peste Olt» în «Convorbiri» VII p. 213. Sevastos p. 207. Canianu p. 206 (și nota) Rădulescu-Codin p. 78 Tocilescu I p. 328, 331, 770, 771, 1113.

³⁾ De-aici vorba: *vama cucului*, cum se numesc căile de contrabandă ce duc dintr'o țară într'alta. Fără țidulă = fără pașaport.

Și la țidule ne 'ntreabă
 De-un cal sur și-o iapă neagră
 Cal sur n'am văzut de cînd sint
 Iapă neagră nici decit.

119.

Cucule de pe pădure
 Dute la maica de-î spune
 C'unde m'a dat nu mi-î bine
 Patul mi-î de mărăcine
 Și cuptoriul de ciuline.
 Și m'aș duce, zeu m'aș duce
 Da mi-î calea 'n cruce
Și nici n'o s'o pot străbate
De străinătate.
 De copacii cei căzuți
 De voinici slăbuți
 Și de tufele stufoase
 De fete frumoase ¹⁾.

120.

Leliță de la pripor
 Ce-mi trimiți atîta dor
 Trimete-mă mai puțintel
 Dar vin' dumneata cu el ²⁾.

121.

VARIANTĂ

Bădișor depărțișor
 Ce-mi trimiți atîta dor,
 Pe pîriu și pe isvor,
 Pe gurile tuturor?
 Trimite-mă mai puțintel
 Dar vin' Dumneata cu el ³⁾.

¹⁾ Inceputul vezi la G. Dem. Teodorescu p. 347.

²⁾ *Convorbiri* XXV. Ed. Șaraga 76.

³⁾ Hodoș p. 43. Gr. Sima în *Convorbiri* LXV p. 198. Pe larg la Bibicescu p. 28, 37. Sevastos p. 17 Canianu C (p. 76) Tocilescu I p. 299, 790.

122.

Vai bădiță dor ți-o fi!
 N'am prin cine tainui,
 Doar pe lună
 Voie bună
 Și pe stele
 Multă jele
 Și pe vînt
 Cîte-un cuvînt! ¹⁾

123.

Cite flori pe Turda 'n dus
 Toate cu nana le-am pus
 Cîte-am pus pin la amează-zi
 Alea toate prinseră-se
 Cite de d'ameazi în sară
 Alea toate se uscară ²⁾.

*

Mersei sara pe uliță
 Intilnii pe Nana 'n vrăsniață
 Sara bună nu-î dădui
 Mai mare amar făcuî ³⁾

124.

Cine n'are dor pe vale
 Nu ști luna cînd răsare
 Și noaptea citu-î de mare;
 Cine n'are dor pe luncă
 Nu ști luna cînd se culcă
 Și noaptea citu-î de lungă ⁴⁾.

125.

Mă dusei și eū la moară
 Și 'ntilnii o fetișoară
 Cu cosița gălbioară
 Cu mijloc de trestioară
 Rupe-î, doamne, cosița,
 Cum mî-a rupt ea inima.

¹⁾ Hodoș p. 84. Bibicescu p. 36. *Convorbiri* an. XXV. Ediția Șaraga p. 175.

²⁾ Variante Iarnik-Bârsan p. 154. *Convorbiri*, IV. p. 31.

³⁾ Alătura, cu altă cerneală, Eminescu scrie:

Mersei sara pe cărare
 Mindra mea trecea călare,
 Sara bună nu i-am dat,
 Mai tare s'a supărat.

⁴⁾ Vezi Canianu p. 144 (și nota); Variantă la Tocilescu I, p. 303. *Ibidem* 1101. *Șezătoarea* II p. 60.

126.

Din Mureș pînă la tău
 Ard două lumini de său
 Și n'are cine le stinge
 Fără mîndra mea cînd plînge¹⁾.

127.

Mă luaî să suî la *cucă*
 Să văd pe nana cum lucră
 Zău că nu a lucrat bine
 C'un pruncuț străin ca mine²⁾

128.

Pe de-asupra casei mele
 Trece-un stol de rîndunele
 Dar nu-î stol de rîndunele
 Ci sunt dragostele mele,
 Care m'am iubit cu ele
 Din tinerețele mele³⁾.

129.

D'auzit-am auzit
 De două copile mici
 C'o trecut dorul pe-aici
 Și s'o dus și nu mî-o spus.

130.

Păsăruică mută-ți cuibu
 Unde-a fi badea cu plugu
 Păsăruică mută-ți casa
 Unde-o fi bade cu coasa⁴⁾.

¹⁾ Miron Pompiliu în «Convorbiri» X p. 208. Variantă la Bibicescu p. 25. Onișor p. 58.

²⁾ In altă formă :

Mă luaî să suî încoace
 Să văd mîndra ce-mî mă face
 Zău că ea n'a făcut bine
 C'un băiat străin ca mine

Inceputul vezi la Tocilescu I ; p. 224, 282.

³⁾ *Conv. Lit.* număr festiv. Ediția Șaraga, 176.

⁴⁾ Sevastos p. 207. Canianu p. 230.

131.

Cîte stele sînt pe cer
 Pin' la ziuă toate pier
 Numai luna și'o stea
 Așteaptă ¹⁾ durerea mea.

132.

Frunză verde de colie
 Mi-am pus flori în pălărie
 Mi-am pus flori și cărujele
 Să jălesc pe mîndra *mere*.

133.

Frunză verde de secară
 Ieși tu mîndră pin afară
 Și auzi mîndră *cucu*
 Că eū acum mă ducū
 Pe-un drumuț cu earbă verde
 Mîndra mea nu mă mai vede.

134.

De s'ar lua cîți se țin
 N'ar mai fi frunză pe spin
 De s'ar lua cît să aū dragi
 N'ar mai fi frunză pe fagi ²⁾

135.

Lună, tu luminătoare
 Stelelor strălucitoare
 Luminați mai cu tărie
 Scumpa mea călătorie
 Dați lumină infocată
 Prin cărarea 'ntunecată
 Să văz drumul a mă duce
 La iubita mea cea dulce.

136.

Cat la lună, luna-î sus
 Cat la jug, boii s'aū dus
 Eū daū fuga după boi
 Puica mă strigă 'napoi.

¹⁾ Comp. «Frunză verde de piper» la Sevastos p. 115, Canianu LXIV. Tocilescu I, p. 774.

²⁾ Oare-care asemănare la Iarnik-Bârsan p. 166. Variantă la Onișor p. 21.

Vino puiule 'napoi
 Că am și eă doi viței
 I-oî crește, s'or face boi
 Numai să fim amîndoi.

*

Dragostea cînd se desparte
 Parc'ar bea păhar de moarte.

137.

Nană nu te amări
 Ca și cum nu te-aș iubi;
 Nu gîndi că te-am urît
 Că mai tare te-am drăgit.

138.

Rău mă doare limba 'n gură,
 C'a rămas maica singură.
 Rău mă doare limba 'n gît
 C'a rămas maica plângînd ¹⁾.

139.

Codrul cu rîuri line !
 Nu mă spune că în tine
 Am vărat toată vara :
 Las' să mă spue frunza
 De ce-am vărat cu nana.

140.

Rău imi pare ce-am făcut
 N'am ce face c'o trecut.
 Om am fost și m'am stricat
 Supărarea m'o mîncat.
 Pare-mi rău dar n'am ce face
 Supărarea nu-mi dă pace ²⁾

141.

Dă Doamne mamiî noroc
 Ca sămînța 'n busuioc
 Dă Doamne mamiî putere
 Ca sămînța 'n cărujele.

¹⁾ La Iarnik-Bârsan și Bibicescu p. 105.

²⁾ Intr'alt sens la Sevastos p. 238 «Frunză verde griu mărunt». Vezi și Onișor p. 51.

142.

Plîng seara pîn' dimîneața
Văd cu ochii că-mi pierd fața
Plîng seara pînă 'n amiază
Și pierd rujia în obraz.

143.

VARIANTĂ

Cine 'n lume s'a afla
Pe noi a ne despreuna?
Iacă dealul s'o aflat
Pe noi ne-o despreunat¹⁾.

144.

*Cine strică dragostile
Mîncei grîul paserile
Și naibă pine pe masă
Nice sănătate 'n oase²⁾.*

145.

Strugurele greu de vie
Spune badelui să vie
Să nu vie cu zăbavă
Că mi-î dor și mi-î degrabă.

146.

Arde luminița 'ncet
Am un bade și-l aștept
Arde luminița bine
Cine mi-î drag nu măi vine³⁾.

147.

Să știi dulce bădișor
Cît mă lupt cu al tău dor!
Nu sunt sufletele 'n sat
Cîte lacrimi am vărsat.

1) Variantă puțin înrudită la Iarnik-Bîrsan p. 255. În cele mai multe variante din Ardeal nu este «dealul» ci «gurile rele» sau «Împăratul» cari «despreună» pe flăcău de iubită-sa. Vezi și Gr. Sima în *Convorbiri* XV, p. 232 și Hodoș p. 214, precum și colecția aceasta No. 32.

2) Iarnik Bîrsan p. 281. Gr. Sima în *Convorbiri* XV p. 228

3) Vezi Iarnik-Bîrsan p. 138. Hodoș 96.

148.

Cînd; bădiță, 'ți-eram dragă
 Veniai la noi fără treabă
 De cînd dragă m'ai urît
 Nici cu treabă n'ai venit¹⁾.

149.

Cine trece ulița?
 Mîndra țucu-î gurița
 Cu cîrpa ca vișina,
 Mie 'mî rupe inima.

150.

Tot aștept doar a 'nturna
 Bădița de undeva
 Tot mă uit doar a veni
 Bade-a meu de unde-a fi²⁾.

151.

Frunză verde ca iarba
 Rău m'a blestemat maica
 Rău m'a blestemat ș'a plîns
 Nu știu 'n glum' orî într'adins
 Că blăstemul rău s'o prins

152.

Găsiî iarba tăvălită³⁾
 Pe mîndruța adormită
 Aș scula-o nu mă 'ndur.
 Se sculă mîndra descinsă
 Cu o luminiț' aprinsă.

153.

Pentru ochi ca murile
 Ocolim pădurile.
 Pentru sprîncene 'mbinate
 Ocol țara jumătate⁴⁾.

1) Variante la Gr. Sima în «Convorbiri» XV p. 227.

2) Miron Pompiliu în «Convorbiri» X p. 208.

3) Comp. Iarnik-Bârsan p. 278.

4) Varianta Iarnik-Bârsan p. 18. Vezi și Canianu CCXL.

II. VOINICEȘTI. BALADE.

154

Cine-a stirnit cătănia
Mânca-i-ar casa pustia
Și nevasta văduvia
Și copiii sărăcia!
Cine m'a făcut cătană
Să nu-și deie de pomană!
Cine m'a făcut husar
Să nu-și deie sărindar! ¹⁾

155

Inălțate împărate,
Pune pace, nu te bate
Cu cătane ne'nvățate;
Nu te-or bate taberele,
Ci te-or bate lacrimile,
Lacrimile maicelor,
Suspînul mândruțelor,
De dorul ficiorilor. ²⁾

156

Auzit-am, auzit
Dintr'o albă, albioară,
Că m'or scris domniî cătană.

¹⁾ Cp. Bibicescu, p. 135. Canianu p. 214; Tocilescu, I p. 924, 997; Hodoș, *Cîntece cătănești* p. 21.

²⁾ Variante: Alexandri, p. 296. Iarnik-Bârsan, p. 316 și 317. Hodoș, p. 217. Compară și «Magheran de pe cetate» la Gr. Sima, *Convorbiri*, XV, p. 229, Onișor p. 95, 98, 100; Tocilescu I, p. 351, 940, Hodoș, *Cîntece cătănești* p. 40, 47, 52.

Eû m'aş ruga florilor
 Să se *roaje* domnilor,
 Să mă lese pin' la toamnă,
 C'am o mîndră ca şi-o doamnă,
 La faţă ca şi-o ico-nă,
 Cine-î coată 'n faţă moare,
 Că-î la ochi cam negrişoară.

157

Sui măicuţă 'n deal la cruce
 Şi vezi *Cuza* cum ne duce!
 Că ne duce ca pe boi
 Şi ne tunde ca pe oi,
 Toţi sortaşi, toţi frumuşei,
 Toţi luaţi de la femei.
 Şi ne tunde ca pe oi,
 Ne dă chica în gunoi¹⁾.

158

Plînge-mă, maică, cu dor
 Că ți-am fost de ajutor
 De scos boii din ocol
 Şi i-am mânat la ogor;
 Ogorul ți l-am brăsdă,
 Straie negre-am îmbrăcat.
 Nici negre nici mohorîte,
 Dragă cum îmi sunt urite²⁾.

159

Pentr'o puşcă ruginoasă
 Lăsaî părinţi, lăsaî casă,
 Lăsaî nevastă frumoasă.
 Veniţi fraţi, veniţi copii,
 Copilaşi drăguţii miî,
 Să vă sărut pe obraz,
 Că de astăzi eû vă las.

¹⁾ Variante la Iarnik-Bârsan p. 308, 317. Hodoş p. 213. Bibicescu p. 133 şi 134. Sevastos p. 277. «Vino mîndră 'n deal la cruce», Onişor p. 97. Tocilescu I, p. 786, 825, 980.

In cele mai multe variante: «*Neamţul* cum mă duce».
²⁾ Variante: Alexandri p. 295, Hodoş p. 135 şi 202. Sevastos p. 230, 274. Canianu 211. Tocilescu I, p. 354, 799, 925, 976. Hodoş, *Cîntece cătăneşti* p. 23. Şezătoarea I, p. 50.

Vino draga mea soție
 Să te sărut sub bărbie,
 Că mi-ai fost cu cununie.
 Veniți frați, veniți surori,
 De mă 'mpodobiți cu flori,
 Mă gătiți ca pe-o mireasă
 Că de azi vă ies din casă.
 Veniți voi ai mei părinți,
 Ce v'am supt cu singele
 Și v'am rupt cu brațele,
 Să-mi stropiți trupul cu vin,
 Că de astăzi nu mai vin;
 Să-mi stropiți trupul cu apă,
 Că de astăzi plec la groapă.
 Inapoși veți inturna,
 Dar pe mine m'eți lăsa
 La suflarea vîntului
 În umbra pămîntului¹⁾.

160

Frunză verde de orez,
 Vino, maică, de mă vezi,
 Că grînele is mai verzi.
 Grînele s'or secera
 Și noi ne vom depărta.
 Frunză verde de orez,
Cine-o stîrnit hăi de sorți
Putrezi-i-ar carnea 'n gros
 Și picioarele 'n butuci²⁾.

161

Din Sibii pînă 'n Abrud
 Murgul apă n'a beut,
 Iarbă verde n'a păscut.
 A păscut iarbă uscată
 Ș'o beut apă de baltă
 Cu jele amestecată.

1) Puțină asemănare cu Iarnik-Bârsan, p. 319 și 321. Vezi Canianu p. 216; Tocilescu I, p. 355.

2) Sevastos, p. 270; Variantă la Canianu, p. 129; Tocilescu, p. 1300.

162

Frunză verde de bujori,
 Are maica doi feciori,
 Veni carte și poruncă
 Din doi unul să se ducă¹⁾.

163

Pe drumul Aradului
 Cătana 'mpăratului.
 Cînd era l'ameazăzat
 Fu 'n cetate la Arad,
 Dar cînd fu în vremea cinii
 Fu 'n marginea Dunării,
 Iar în vremea prînzului
 Fu 'n granița Turcului²⁾.

164

Ajungă-te, mândr'ajungă,
 Ajungă-te-on dor ș'o jele
 Să te ieî pe urma *mere*³⁾
 Tot plingînd și suspinînd,
 Și de drumar întrebînd,
 Și zău tu d'așa zicînd:
 Măi bădițo și măi frate,
 N'ați văzut voi p'al meu bade
 Ducîndu-se la cetate?
 C'am avut un bade drag
 Și cătana l-o luat
 De mine l-o 'ndepărtat.
 Că l'o dus în țară strină,
 Și l-o dus să nu măi vină.
 Da eū rog pe Dumnezeuū
 Să vină bădița mieu,
 Că'i om bun și nu-î om rău.

165

Ia-te sama, nană, bine,
 Să nu te uiți tu de mine.

1) Hodoș, *Cîntece cătănești*, p. 25.

2) Hodoș, *Cîntece cătănești*, p. 25.

3) Forma «mere» revine în mai multe rînduri în colecția de față.

Cînd a fi la uginiță
 Voiü ajunge la graniță,
 Cînd a fi la scăpătat
 Voiü ajunge la *Mailand*.¹⁾
 Mailandul e oraș mare,
 Și Mailandul, dragă, are
 Un *câmpuș* lunguș și lat,
 Acolo voiü fi culcat,
 Prin *irimă* împușcat,
 In singe roșu scăldat.

166

Pe drumul Simandului
 Paște calul Iancului.
 Calul paște și nechează,
 Iancu doarme și visează;
 Calul se apropia
 Și din graiü așa grăia:
 Iancule, stăpînul meu,
 Nu dormi așa de greü,
 Că vor veni Ungurii
 Și tu nici nu îi simți!
 Iancu iute se scula
 Și pe murg încăleca
 Și-și așterne drumului
 Ca și peana vîntului.

167

Rămii, nană, spală haine,
 Că eü merg între cătane.
 Nu le spală, cum se spală,
 Ci le spală 'n lacrimile
 Și le uscă 'n gîndurile.
 Apoi, bine învălitate,
 Tu la mine le trimite,
 Pe șuerul vîntului,
 Prin fundul pămîntului²⁾

¹⁾ Romîniî din Ardeal, din regimentele austriace, s'aü resboit adeseori cu Italianii. De-aci amintirile de acest fel în poesiile lor populare.

²⁾ Iarnik-Bârsan, p. 307; Hodoș, 211; Canianu, 224; Sfirșitul compară cu Sevastos, p. 31, Hodoș, *Cîntece cătănești* p. 32.

168

Pe din sus de *berărie* (?)
 Merg doi frați la cătănie,
 Și unul așa zicea:
 Pune frate mîna 'n șele
 Să cîntăm una cu jele
 Să ne-audă maicele.
 Bată-te focul cîmpie,
 Mare 'mî pare și pustie!
 Am fost voinic tinerel
 Și am dat de mare rău,
 Că doi anî și jumătate
 Am umblat pe lumea toată;
 Mai bine-aș fi murit eū
 Să nu-ajung așa de rău!
 Uite, Doamne, către mine
 Și sara și dimineața
 Cum petrec tinereța,
 Cu amar și cu necaz
 Și cu lacrimi pe obraz.
 Da după lacrimi nu bag samă
 Că le șterg cu east' năframă,
 Ci bag seamă pe obraz
 Că înneacă mult năcaz.
 Doamne sfinte, nu ți-î greu
 După un voinic ca eū? ¹⁾

169

Altul moare de bătrîn
 Și nu știi răul de ce-î bun,
 Da eū sunt voinic tinerel
 Și am dat de mare rău.
 Nu ți-î ție maică jele
 De tinerețele mele,
 Că 'năcă 'n dor sângele?
 Această inimă-a-mere
 Cum stă pasărea pe spine
 Nu știi sta-o-a, o-a sbura
 Aū în lume duce-s'a²⁾.

1) Originalul din Ardeal începe: «Pe din sus de *Orăștie*».

2) Variante, veđi Iarnik-Bărsan, p. 310; Bibicescu, p. 148; Onișor, p. 112; Tocilescu 1010.

170

Maică, maică draga mea!
 Eū mă duc maică de-acasă.
 Nu plînge, ci fiî voioasă,
 Că de-o fi țara pe pace
 Iar înapoi m'oi întoarce.
 Și de-o fi o răutate
 M'oi trage ling'o cetate
 Ș'oi scrie frumoasă carte,
 Carte 'n patru cornurile
 Scrisă cu lacrimi de jele.
 Maică, maică draga mea,
 Eși maică la deal la cruce
 De veđi Neamțul cum ne duce,
 Că ni-a luat d'înapoi
 Ca și pe-o turmă de oi¹⁾.

171

Plînge-mă, maică, cu dor
 Că m'a strîns Neamțu 'n zăbon!
 Plînge-mă, maică, cu jele
 Că m'o strîns Neamțu 'n curele,
 Curele albe de vacă.
 Hoî săraci feciori cum pleacă!
 Prinde-î ochi a lăcrăma
 Și inim-a a suspina²⁾.

172

Vine-o carte și-o poruncă
 Elu-î *musai* să se ducă
 Lasă frați, lasă surori,
 Lasă doriți părinciori,
 Cu ochii plini de dór,
 Lasă albă de nevestă
 Tot plîngînd pe la fereastă³⁾.

173

Eū într'un sat, maica 'ntraltul,
 Rău ni mai pică bănatul!
 Eū într'o țară maica'ntr'alta,
 Rău ni mai pică ticneala!

1) Vezi No. 157.

2) Vezi No. 158.

3) Inceputul la Hodoș, p. 221; *Cîntece cătănești*, p. 30 și 44.

Eû cu dor, maica cu dor,
 Două doruri într'un loc,
 Nu *trebe* mai mare foc.
 Maică, maică, draga *mere*
 Nu ți-i ție maică jele
 De tinerețele mele,
 Că mă 'nnec în dor și 'n jele
 Și n'avui haznă de ele
 Că-mi petrecui tinerețea
 Alătura cu viața (?).

174

Jele mi-e, maică, de tine,
 Da mai jele mi-i de mine,
 Că mă duc în țară strină
 Și mă duc *inde* nu-i bine,
Inde nu cunosc pe nime.
 Ș'o'i muri în țară strină
 Fără o leacă de lumină,
 Fără lumină de ceară,
 Fără om dintr'a mea țară,
 Fără om din satul meu,
 Fără lumină de seû.

175

Pe drumul de Orădie
 Trimisu-mi-o badea mie
Cipcă neagră să-l jelesc,
 Că-i cătană 'mpărătesc.
 Dar în cipc'asa mi-o scris ;
 Să-i cos un rind de cămeși
 Tot cu fir și cu islogi¹⁾.
 Dar mândra din grai grai:
 Să știu că badea-a vini
 P'aseară i le-aș croi
 Și pe Simbătă sară
 I le-aș da badei gată.

176

Maică, măicuța mea,
 Eû cunoscuî vremea mea

1) Dantele.

Din luzie, din pruncie,
 Din a mea copilărie,
 Că n'oiu mîna oi la stîină
 Nici n'oiu muri moarte bună,
 Ci-oiu muri în cătănie
 În bătaie la Frăntie.
 Dar popă cine mi-o fi?
 Horniștii și *tamburii*,
 În loc de colac de grâu
 Fi-mi-a sînge pină 'n briu
 Sînge de-a voinicului
 Pină'n pieptul calului.
 În loc de lumină de ceară
 Fi-mi-a drumul cel de sară
 Și în loc de copîrșeu
 Fi-mi-a plumbul din *adeu*¹⁾.
 Când adevul slobozia
 Frumoși feciori prăpădia,
 Altul *mintenaș* muria,
 Altul capul ridica
 Și din gură cuvînta:
 Maică, măicuța mea,
 Când tu maică m'ai făcut
 Să mă fi luat de mîină,
 Să mă fi dus la fintînă,
 Să mă fi țipat în apă,
 Apoi eu m'aș fi *'necată*,
 Dumnezeu te-ar fi *iertată*,
 Că n'aș umbla lumea toată.

*

Ieși tu maică pân' afară
 Și te uită pe scăpătat
 Că eu într'acolo-am plecat
 Cu armele îmbrăcat!
 De-î vedea un noruț greu,
 Poți ști maică că mi-i greu;
 De-î vede nor *năsădit*,
 Poți ști maică, c'am pierit.
 Dacă o fi țara pe pace
 Iar năpoi m'oiu mai întoarce!

1) Adeu = ágyu, ungurește. = tun.

Și de-a fi o răutate
 M'oiu trage lingă cetate
 Și voiū scrie frumoasă carte,
 Carte 'n patru cornurele
 Ca să-ți fie maică jele,
 Pe de laturī cu bănaturī,
 In mijloc pară de foc,
 Cît de cît să mă potop,
 Că de lume n'am noroc
 La cine-ī da-o s'o citească,
 Lacrimile să-l pornească
 Pe mine să mă jelească.¹⁾

177

Hăi, săraci feciori frumoși
 Cum staū ei în *lagăr* scoși
 Cu puscile 'n *piromită* ²⁾
 Cu straițele fără pită.
 Cînd *sfrânțugu* ³⁾ ne vedea
 Pe toți că ne ocolea
 Și *obeșterul* ⁴⁾ cel mare,
 Comăndaș de la cătane,
 Tot pe deal ne înșira
 Și doi în doi punea,
 Și iar mină lingă mină,
 Tot voinici cū pușca plină
 Și zo el d'așa zicea:
 Înălțate Impărate
 Lasă noi să *rătălim* ⁵⁾
 Că noi aci toți perim!
 Și 'mpăratul că zicea:
 Mai țineți citu-ți putea,
 Bateți că n'oiū ȃice ba.
 Cînd el vorba nu'și găta
 Dintre voinici mulți pica.

¹⁾ Varianta privitoare la despărțirea dintre fiu și mamă, când acela pleacă «la catane», vezi la Bibicescu p. 124 și următoarele. Sevastos, p. 15 și în deosebi «frunză verde meri domnești» la Sevastos, p. 278. Pentru sfîrșit vezi și No. 170 din colecția acesta.

²⁾ Piramidă.

³⁾ Franțozul — amintire din luptele Austriacilor cu Francezii

⁴⁾ Coloneul.

⁵⁾ Să ne retragem.

Pic'un voinic, pică doi,
 Pic'un voinic în cărare
 Și-l văzù o fată mare.
 Pe fată mila o lovea
 Și la cătană mergea
 Și lumină aprindea.
 Căpitanul c'o vedea,
 Sabia-afară-o scotea
 Și la fată că merea
 Și zo el așa zicea:
 Stinge-ți, fată, lumina
 Că la cătană-ii dată
 Ca să moară ne 'ngropată
 Pină bătaia se gată,
 Fără *cofirșeu* făcut
 Numa 'n paie 'nvăluit,
 Fără lumină de ceară
 Fără om dintr'a lui țară.
 Cind bătaia se gătia
 Pe cătane c'o strîngea
Tăt în paie 'nvăluți
 Și de cioare toți scobiți
 Și cu var îi presera
 Să nu se împuță lumăa.

178.

Pe din sus de către Ving
 Multe tabere se strîng,
 Sus pe dunga dealului
 În fața Muscalului.
 Iar Muscalu 'mplătoșat
 Spre bătaie s'a 'nșirat.
 Iar ficiorii noști striga
 «Să trăiască patria».
 Vine Hatmanul călare,
 Tot strigînd în gura mare:
 Ia vedeți dușmanul ici
 Nu vă dați ficioři voinici!
 Nu te da Moldova mea,
 Dumnezeu ne-a ajuta,
 În pădure vom intra
 Și așa i-om depăna
 De cît lumea n'o uita!

1) Asemănare în cele două variante din Bibicescu, p. 150 și 153. Apoi Onișor, p. 99.

179.

VARIANTĂ

Pe din sus de Simering¹⁾
 Mare loagăre se string
 Pe dunga răzorului
 Naintea Franțozului,
 Franțozu-'n roș îmbrăcat
 Spre bătaie-i de gătat
 Și feciorii tot striga:
 «Să trăiască Austria»
 Austria cea română.(?)
 Vinea ghenereal călare
 Tot strigînd în gura mare:
 — Nu vă dați feciorii voinici
 Că ceriul ne-a ajuta
 Și-n pădure vom intra,
 Și așa i-om scărpină
 De n'or uita cît lumea.
 Când era la *prânzoșă*
 Noî tăiam câte-un ocol,
 Ocolul s'a ocolit
 Piemont s'a prăpădit.

180.

Frunză verde de lemn scris,
 Prunc tinăr rău am ajuns,
 Cîți oameni la noi în sat
 Tot la mine s'or uitat;
 Or stat să să sfătuiască
 Pe mine să mă despărtaşcă
 De părinți și de-a mea casă.
 Eî bine s'or sfătuit,
 Pe mine m'or despărțit
 Ca și cerul de pămînt,
 Și tare m'or depărtat
 De părinți și de-al meu sat,
 Cînd pe mine că m'or tuns
 Uni-or ris și alți-or plîns
 Alții ziceau că *mi's* bat.

1) Lîngă Viena.

Da eũ Doamne n'am fost bat
 Ci numa'm fost supărat,
 Că 'n grea slujbă am jurat
 Su' steagu 'mpăratului
 Asemenea capului.
 Căpitane 'mpărătesc
 Lasă-mă să vorovesc
 Și niște cuvinte bune
 La părinți să le pot spune,
 Să nu mă z'uie pe mine
 Că înstreinez în lume.

181.

Ziua bună mĩ-am luat
 De la grădina cu nuci
 Dela părinții mei dulci,
 Dela grădina cu fagi
 Dela iubiții mei frați,
 Dela gradina cu flori
 Și del'a mele surori,
 Dela-un fir de tãmiuță
 Dela fete feciorite,
 C'am avut și io-o drăguță
 Ș-a chemat-o Măriuță
 Și la ochi cam negrioară
 Cine-o iubi-o să moară,
 Cine-o vrea să o sărute
 Dumnezeu să nu-ĩ ajute,
 Și cine-o vrea să o ieie
 Dumnezeu să nu i-o deie.¹⁾

182.

Cĩnd maica că m'o 'mbăiat
 C'un picior m'o legănat
 Cu gura m'o blăstămat:
 Alule, puiuțele!
 Da nu mă mai supăra
 Că eũ rău te-oĩ blăstăma,
 Să umbli tu țerile,
 Țerile, streinele!

¹⁾ Variante Hodoș p. 225, 226; Onișor 104.

Cînd în Țară am umblat
 Nicî un bine n'am aflat;
 Cînd doriaam pe-ai mei părinți
 Plîngeam cu lacrimi ferbinți;
 Cînd doriaam d'ap'a mea țară
 Plîngeam cu inim'amară;
 Cînd din țară c'am venit
 Nicî un bine n'am găsit.
 Oh! amar inimei mele,
 Mă gândii unde m'oi duce
 Și me dusei la o căsuță
 Și mă dusei la o fereastră
 Nu mă lasă nicî casă
 Mă scoase pe poartă afară
 Da eă rău mă supărai
 Cu glas mare că strigai:
 Oh! maică-mea cea iubită
 Unde ești acum perită
 Unde-î glasul cel frumos
 Sufletul cel credincios? ¹⁾

183.

Pingă casa maicei trece
 Părăuaș cu apă rece,
 Maica iese să se spele
 Vede că-s lacrimi de-a mele.
 Eă din grai așa grăii:
 Nu fi maică supărată
 Că mie-așa mi-a fost dată
 Să port pușca încărcată,
 Nu fii maică necăjită
 C'așa mi-a fost rînduită
 Să port pușca flăntuită
 Pușca-î grea, *borneu-î*²⁾ greă
 Toate 's pe umărul meă.
 Tu maică m'ai blestemat
 Vinerea pe nespălat:
 Să n'am eă noroț în sat,
 Nicî în sat nicî în vecini
 Număi tăt în țeri streini;

1) Inceputul vezi la Gr. Sima, *Convorbiri* XV p. 199 Bibicescu. p. 95.

2) Ranița.

Că şed în casă de zid
 Şi mânc *profond*¹⁾ tot plingind
 Profund acru nesărat
 Su' picioare frământat
 Şi cu fontul măsurat.
 Ţipai zăbon de postav
 Luaî *pătrintaş*²⁾ cu prav,
 Ţipai zăbonaş cu bumbi
 Luaî *pătrintaş* cu plumbi,
 Pătrintaşu mi-î nănaşu
 Şi borneu taică meu
 Şi puşca mi-î soră dulce
Băinetul frate-de cruce³⁾).

184

De la Dunăre pe vale
 Merg trei-sute de cătane
 Cu un căpitan călare
 Şi grăi câtă dubaş
 Să bat-un *dinărariu*-marş⁴⁾.
 Strigă-mă Doamne cine'mă strigă
 Strig'un căpitan din carte:
 Ieşiţi feciori din cetate
 Şi ne puneţi trei în trei
 Şi tot mină lingă mină
 Voinicaşi cu puşca plină,
 Şi voi haidaţi fără frică
 Nu cătaţi că doi, trei pică.
 Da unul din companie
 Toată noaptea nu s'alină,
 Ci tot scrie la hîrtie
 Şi trimite la Frânţie.
 Da Frânţia-î mănioasă.
 El prinde cartea de loc
 Şi o ţipă câtă foc
 Că-î fecior fără noroc⁵⁾).

1) Pinea neagră din armată.

2) Patronentasche.

3) Inceputul la Hodoş, p. 145 şi 146. Gr. Sima, *Convorbiri* XV p. 229. Bibicescu p. 93.

4) Generalmars.

5) Variantă la Hodoş p. 226 Tocilescu I p. 780. «Pe din jos de Şura mare».

185

Maică, maică, draga mea
 Colo sus s'o scâpătat,
 C'acolo-î steagul plecat
 Și badea pe drum picat
 Cu pistolul la picioare,
 Cu sabia pîngă foale.
 Nu știu, maică, nu știu dragă,
 Nu știu somnul l-o lovit
 O pușca l-o prăpădit
 Că 'napoi n'o mai vinit ¹⁾

186

Nică așa, maică, nu-î bine
 Să umblu din zi în noapte
 Tot cu borneul pe spate.
 Nică așa, Doamne, nu-î bine
 Să umblu din țară'n țară
 Cu prefontul susuoară
 Și să umblu din sat în sat
 Cu *prefontul* cel uscat.
 Pușca și curelele
 Oboară-mi umerele.
 Batăte 'mpărate, bată,
 Cea jale-a feciorilor
 Lacrimile maicilor! ²⁾

187

Vai săraca cătana
 Când aude porunca
 Lasă lingura pe blid
 Și lasă plugu 'n ogor
 Și cu ochii plini de dor
 Și lasă nevasta grea
 Vine vreme ș'o făcea
 Și pruncul umblă pe vatră
 Nu știe cine îi tată
 Toată casa lăcrămează
 Și pe tatăl său poftează ³⁾

¹⁾ Sfirșitul în Iarnik-Bârsan p. 308. Variante la Tocilescu I., p. 363.

²⁾ Hodoș, *Cîntece cătănești* p. 31.

³⁾ Variante: Iarnik-Bârsan, p. 313; Hodoș p. 207, Bibicescu p. 127; Hodoș, *«Cîntece cătănești»*, p. 28 Vezî și Nö. din 172 col. Eminescu.

188

— Jele-î Doamne cui-î jele,
 Jele-î Doamne maicii mele,
 Că m'o crescut așa mare,
 Haznă de mine nu are.
 Da mai jele-î lui Dumnezeu
 După un voinic ca eū.

189

Mult mă mir, maică, de tine
 De ce m'ai făcut pe mine,
 Că nu mi'ai făcut nici un bine,
 Numai de-a umbla pe lume.
 Cînd vine Dumineca,
 Că tu maică că-î videa
 Voinicaș de sama mea
 Și ți-a arde inima
 S'a arde cu flacăra
 De-î gîndi că's în bătaie.

190

Pasăre, pasăre vie,
 Și tu poți fi mărturie
 Că umblu țară pustie!
 Pasăre din țara mea,
 Spune cătră maică mea
 Să nu-mi poarte hainele,
 Nice ca să nu le vîndă
 Numai ca să le aprindă
 Colo'n celea trei hotarē
 Să le deie foc și pară
 Că io's în lume și 'n țară.

191

Draga mea cea primăvară,
 Tu ești dulce și amară.
 Cînd primăvara sosește
 Cătana la drum pornește,
 Din bogăție ce-o are
 Ia borneul pe spinare
 Și pleacă la drumul mare.

Drumu-î lung și *fleşterit* ¹⁾
 El pleacă tot amărit,
 Ia lula și *duhănește*
 Și cămeșa o cîrpește
 Și curele *ferbelește* ²⁾
 Și tot la mîndra gîndește
 Și din grai așa grăiește:
 Mîndră, mîndră draga mea,
 Mult mă mir mîndră de tine
 Ce pămînt negru te ține,
 De nu vini să vezi de mine.
 — Ține-mă pămînt uscat,
 Că socot că m'ai lăsat!
 — De te-oî fi lăsat de bine
 Să n'ajung ziua de mîne,
 De te-oî fi lăsată eu
 Topască-mă Dumnezeu
 Ca pe sêul de berbece
 Cînd îl pui în apă rece!
 Da de m'eî fi lăsat tu
 Topască-te Dumnezeu
 Ca pe sêul cel de oaie
 Cînd îl puni vara'n tigaie
 Și-i dai foc cu flăcările.

192

Bată-l focu pe maiorul
 Că mi-o soldătit amorul,
 Bată-l focu pe 'mpăratul
 Că mi-o soldătit bărbatul ³⁾.

193

Haide țară la hotare
 Dela noi până la mare
 Fie noapte, fie zi
 Noi hotarul l-om păzi
 Fie soare, fie ploaie
 Nimeni nu se încovoaie.

1) Plaster = a pardosi.

2) Färben = a vopsi, prin Bănat.

3) Variante Hodoș p. 212 și *Cîntece cătănești* p. 33.

Cine vrea să ne cunoască
 Vie 'n țara românească,
 Că așa l-om peptena
 Decît lumea n'o uita.
 Țara cere dela noi
 Să fim harnici la răsboi.

194

Fecioraș de greacă mare,
 Frumoasă ducă are
 Și aș scos-o de vînzare,
 Negustori-î o neguță
 Turcii banii numără
 Ei din gură — așa zicea:
 Să n'ajungă părinții
 Să 'și mai vîndă copiii,
 Să privească tot creștinul
 Pe-a cui mină își dă copilul,
 Că eă am fost la părinți
 Ca și luna printre sfinți
 Și le-am fost de mîngiere
 Ca și luna printre stele. ¹⁾

195

Codru-î alb și frunza-î neagră,
 Nu vezi, mamă, cum mă leagă
 Și mă duce la robie
 Să-mi dea moartea de soție,
 La pîteni de nouă fonți
 Scoate-mă mamă de poți.

196

Fă-mă, Doamne, ce mi-î face,
 Fă-mă pana rugului
 In clopul haiducului,
 Fă-mă pană pe *almariu*
 Să fiu noră la crișmariu.

197

Frunză verde Afion,
 S'a dus bădița Ion
 Ș'a lăsat murgu'n pripon.

¹⁾ Var. Sevastos p. 232, 234.

Murgul paște și nechează
 Puica plânge și oftează.
 Tacî tu puică nu mai plînge
 Nu vărsa lacrimi de singe,
 Căci Ion o să te apuce
 Și la maică-ta te-a duce
 Cînd a face plopul pere
 Și răchita vișinele
 Și tinjala mugurele
 Și proțapul porumbele.
 — Tacî bădiță nu mai zice,
 Nu cum-va blestem să-ți pice
 Căci din casă-ți mă voi șterge
 Și la maica mea voi merge
 Ș'acolo te-oî blestema,
 Foc din gură voi vărsa,
 Și pe unde va pica
 Chiar și iarba s'a usca.
 Și dacă-ți va merge rău,
 Curgă-ți singele pîrău,
 Iar de îți va merge bine
 Pice cartea de pe tine,
 Ș-atunci să gîndești la mine.
 Ș-o să te ajungă dor
 Că ț-am fost mîndră odor.
 Leagă-ți doru'n băsmăluță
 Răsădește 'n grădiniță,
 Ca să creasc'un merișor
 Și mîncînd să-ți fi' ușor. ¹⁾

198

Ș-apoi legea codru des,
 Că din tine n'oi să ies
 Nicî călare nici pe jos!
 Tu ia-mă *Biță* călare
 Că nu mai pot de picioare,
 Că mi drumul gringuros
 Nu mai pot merge pe jos.
 Te-ar lua *Bița*, lua,
 Dar mi-î calul dintr'o Joi
 Nu ne duce pe-amîndoi,

1) Sfirșitul în numeroase variante.

Și mi-î calul dintr'o Marți
 Nu duce necununați.
 Mi-î calul de Vinerea
 Nu ne trece Dunărea¹⁾.

199

Frunzuliță ș-un burete,
 Cîmпуșor cu iarbă verde,
 Voinic umbra nu-și mai vede,
 Numai păsărelele
 Își umbresc aripele
 Și puica sprincenele
 Și voinicul armele.
 Armele și le punea
 Și din gură-așa zicea:
 Frunzuliță iarbă mare
 Ce m'aș ruga Dumitale
 Ca la un frate mai mare
 Să-ți întind o aripioară
 Să mi-o duc și eu la țară.

201

Frunzuliță cimbrіșor,
 Bate murgul din picior
 Să-î pun șeaua binișor,
 Să mă duc unde mi-î dor.
 Cu murgul lingă popas
 Eū a-sară unde-am mas,
 Murgu trage la grăunțe
 Și voinicu la mindruțe.²⁾

202

Frunză verde de piperiū,
 Noi am fost cinstiți boeri,
 Ne-a bătut un bărbierū
 Cu cureaua briciulū
 Tot de-alungul trupulū.

1) Inceputul la Sevastos p. 112. *Șezătoarea* I, 114. Variantă din Ardeal:
 Sue-mă, bade, călare

Că nu mai pot de picioare.

Biță, la Canianu=Bițu, vezi p. 137, identic cu Ghiță (Vezi «Biță Că-tănuța»). Altă variantă la Tocilescu I, 237, 352. Alexandri, Blăstemul, p. 17.

2) Var. Sevastos, p. 142. Cp. «Murguleț, căluțul meu» din colecțiile ardelenesti.

Ni-a dat una, ni-a dat două,
 Ne-a dat patruzeci și nouă,
 Pin' cea plesnit pelea 'n două.
 Ne-am judecat la divan,
 Judecata ține-un an
 Și în pungă n'am un ban.
 Ce folos de cușmă lungă,
 Dacă nu's parale 'n pungă,
 Mai bine mai rotunjoară
 Și parale grămăgioară.

203

Mă mină mama la muncă,
 Eū mersei la stavă 'n luncă
 Ș'aleseiū minzul mai mare
 Și mă suii pe spinare
 Și eșii în drum de țară
 Și mă făcuī voinicel
 Minaī caiī în Ardel
 Și păn într'unul i-am dat
 Banī frumoși am căpătat

204

Și pruncul, care e prunc
 Paște-și calul seū în cîmp.
 Feciorul care-ī fecior
 Pe umăru-ī cu topor,
 Căci în sară calu 'nșală
 Și mi-l scoate 'n cîmp afară

205

Pune-oiū șeaua pe murgu
 Și oiū trece și codru,
 Da oiū pune și chinga
 Trece-oiū și la mîndra.
 Doar oiū da brinca cu ea
 Ș'oiū mai pune cincī groșițe
 Să iaū naniī cărpuliță.

206

Pusei șeaua pe murgul,
 Luaī drumul de-alungul.

Pași-pași-pași murgule tare
 C' ajungem în sat cu soare.
 Bine pe noi că ne-așteaptă,
 Ție zobu ¹⁾ cu obrocu
 Mi-e gura și colacu ²⁾.

207

VARIANTĂ

Pusei șeaua pe murgu,
 Luaî drumul de-alungu,
 Murgul tare imi pășea
 Peste ripi și gropi săria,
 Mă luaî, cotaiū 'napoi
 Văzui Frincii după noi
 Ochii'mi plîngeaū amîndoi,
 Mă luaî, cotaiū 'nainte,
 Văd singe pân' în ghenunche.

208

Slugă, slugă, măi Ioane,
 Tu ești slugă pe iubire
 Cum ți-oiū spune-așa să fie.
 Scoate șeaua din cămară
 Și 'mi înșală murgul iară
 Că io-'s voinic de la țară
 Duce-moiū din țară 'n țară
 Pină'n dalba primăvară.
 Aste împlini-le-voiū
 La țară cără-mă-voiū.

209

Foae verde ruptă 'n cincî,
 Plinu-î codru de voinicî
 La tot fagul cîte cincî.
 Iar la fagul cel măi mare
 Zace Badiul de lingoare
 Cu mindruța la picioare,
 Ce-l tot roagă să se scoale.

1) Ovăs.

2) Cp. Sevastos p. 52 «Frunzuliță cimbrisor» și p. 77. Acest «pași, pași, pași...» revine în poezia populară din Muntenia în forma următoare:

«'ndeamnă, 'ndeamnă murguleț
 Să sosim la târguleț»

Rădulescu-Codin p. 76; Tocilescu I, 1 p. 338.

— Morî, bădiță, orî te scoală
 Nu-mî mai da și mie boală,
 Că de cînd te cat mereu
 Știe Domnul Dumnezeu;
 De cînd stai sub fag culcat
 M'am urit, m'am săturat
 Paturile așternînd
 Perinele tot mutînd
 Cînd la cap, cînd la picioare,
 Cînd la umbră, cînd la soare!
 — Mîndro, mîndrulița mea,
 Eû atuncia m'oî scula
 Cînd tu mie mi-î aduce
 Apă rece din Dunăre,
 Sloiû de gheață din termure,
 Cireșe din doi altoi
 — Mîndra din grai își grăia:
 Apa rece s'o 'ncălzit
 Cireșele s'o trecut.
 Iară el din graiû grăia:
 — Mîndră, mîndrulița mea,
 Mare ești, puțin pricepi,
 Sloiû de ghiață-'s buzele
 Cireșe din doi altoi,
 Mîndro-'s ochișorii tăi ¹⁾).

210

Frunză verde de cicoare,
 Toată lumea-î la răcoare
 Numa eu-s la închisoare,
 La Iași în temnița mare,
 Cu doi butuci în picioare.
 Frunzuliță de negară,
 Am primit-o veste-a-sară
 Că și puica-î la opreală,
 La opreală părintească
 Pentru fapta voinicească.
 Ea din ochi negri-o lăcrimat,
 Din guriț'o cuvîntat:
 — Nu mă bate mămucă,
 Nu mă mustra tătucă

¹⁾ Variante la Hodoș p. 76 și 78. Gr. Sima, în *Convorbiri* XV p. 228, e vastos, «Luncă, luncă», p. 107 și Tocilescu I. p. 347, 785.

Că voi spune:
 Unde-am însărat,
 Cine m'o 'nșelat,
 Un voinicel nant
 Nant și princenat,
 Sprincenile lui
 Pana corbului,
 Ochișorii lui
 Mura cîmpului,
 Fețișoara lui
 Spuma laptelui,
 Mustăcioara lui
 Spicul griului,
 Coaptă la răcoare
 Ne-ajunsă de soare
 Coaptă la pămînt
 Ne-ajunsă de vînt...
 Vinde-ți mamă rochița
 Și-mi deschide temnița,
 Vinde-ți mamă papucii
 Și-mi deschide butucii,
 Ca să ies la codru des
 Și din el să nu mai ies,
 Numai sara la potici
 Să culc mindre și voinici,
 Să-mi fac bani de cheltuială
 Și straie de primeneză.

211

Frunză verde lemn uscat,
 S'a dus Iancu la vinat
 Să vineze-o căprioară,
 Căprioară roșioară
 Și pe la bot albioară.
 Căprioară n'a vinat
 Iancu singur s'a 'mpușcat.
 Bucură-te mănăstire
 Că Iancu vine la tine.
 Nu vine să fericească
 Ci vine să putrezească.
 Creșteți flori și 'mbobociți
 Că mie nu-mi trebuiți,
 Creșteți flori mari cît gardul
 Că eu mi-am trăit *vebatul* ¹⁾.

1) Cu altă întorsătură la Tocilescu I p. 819.

212

Dintre luci, dintre preluți
 Petrișorule ce strigi?
 Nime'n lume nu-l aude
 Decât maică-sa din curte
 — Saū boii i-ai prăpădit
 Saū cămașa ți-ai negrit?
 — Nicī boii n'am prăpădit,
 Nicī cămașa n'am negrit,
 Da m'am culcat ș-am adormit
 Sub un mēr mândru'nflorit
 Cu floarea pân' în pămînt.
 Galben șarpe mi-a venit
 M'a înghițit pe jumătate,
 Jumătate nu mă poate
 De curele țintelate,
 De cuțite vaicarate ¹⁾.
 De-mi ești maică cu dreptate
 Bagă mîna și mă scoate.
 — Ba io mîna n'oi băga
 Ca mă tem că m'a minca,
 Că dacă-a fi țara în pace
 Petrișori eū mi-oi mai face.
 — Sorioară, Dumneata,
 Bagă mîna dacă-ī vrea
 — Ba, io mîna n'oi băga
 Că mă tem că m'a minca,
 Că dac'a-fi lumea 'n pace
 Maica Petrii mi-a mai face.
 — Puiculiță, Dumneata,
 Bagă mîna dacă-ī vrea.
 — Eū minuța oi băga
 Dacă tu le-ī singera.
 Cum oi scăpa
 Să crezi că li-oi singera. ²⁾

213

Frunză verde de alună,
 Sara 'n codru, ici pe lună,

¹⁾ Ascuțite tare. Nota lui Eminescu.

²⁾ Variante la Bibicescu p. 8-12; Sevastos p. 85-86 și p. 180 Rădulescu-Codin, «Milea» p. 267; Tocilescu I p. 29 și 30, îndeosebi varianta din Transilvania culeasă de I. Binig în col. Tocilescu p. 1070.

Mi se plimbă-un voinicel
 Cu cojocul contașel
 Cu cujma neagră de miel, ¹⁾
 Se plimbă încetișor,
 Cu pasul lui cel ușor
 Și-a ajuns la Cucul mare
 Care veni cătră vale.
 La tulpina nucului
 Cîntă mama cucului,
 Așa cînta de frumos
 De se pleacă crengile 'n jos
 Da nu cînta mama cucului
 Ci mîndruța smeului
 In valea nucului.
 «Frunzuliță busuioc,
 M'o scăldat mama'n apă de foc
 Să rămîn fără noroc,
 M'o scăldat în apă de spină
 Să rămîn pintre streini;
 M'o scăldat în apă de iaz
 Să fiu în lume de necaz ;
 M'o scăldat în apă de surcele
 Să trăiesc în lume cu jele.
 Și voinicu-o auzia,
 Inima îi se rupia
 Și la dînsa alerga
 Și în brațe o lua.
 Paloșul el și-l scotea
 Pe smeū bucăți tăia,
 Și pe dînsa o lua
 Și foarte bine trăia.

214

Și cînd acasă sosiam
 O cărticică găsiam,
 Cărticică o spărgiam
 De bănat mai că *pomniam*.
 Apoi mă luaiū pe cale,
 Pe o cale lungă tare,
 Și la vamă ajunseiū

1) Vezi asemănarea din Canianu p. 237 «Frunză verde păltinel»...

Și către vameș ziseiū :
 — Hei podariū, podariū de vamă
 Am să fac cu tine samă.
 Cîtu-î prețul podului ?
 — «Prețul podului e mare
 De la tin' nu cer parale
 Num'o țir de gurișoară
 Dai-mi, dalbă-fetișoară.
 — «Cât am venit din Bănat
 Gură la nime n'am dat,
 Ș'oiū merge pân'la Ciaba
 Gură la nime n'oiū da,
 Mai bine m'oi desculța
 Și prin apă m'oi băga;
 De mi-a fi peirea'n apă,
 Intra ei urită matcă
 Trageți toate clopotele
 In toate sătuțele,
 C'a perit fată fecioară
 Pentr'un pic de gurișoară,
 Să-î meargă vestea în țară.

215

Peste Mureș peste Tisă
 Este-o nănuțiță 'mprinsă
 Cu lacrimi pe alba-î față
 Cu un pruncușor in brață.
 Ea amar se tînguia
 Pruncușorul tot plîngea.
 Plînsul lui mi se lăția
 Și pre ia că mi-o întilnia
 Doi-spre-zece tâlhărei
 Și *hotnogiul* ¹⁾ dintre ei
 Către ea
 Așa grăia :
 — «Nănă, nănuțița mea
 Țipă pruncul focului
 Suî cu mine codrului.
 — «Eū pruncul nu l'oi țipa,
 Ci de cumva ne-ți scăpa,
 După voi că m'oi lua
 Cu pruncul în sus pe munte.
 — Haide dară că te-om duce!

1) Sublocotenentul.

216

Dede-mă mama o vârguță
 Să mîn vacile 'n ciurduță,
 Eu ciurduța n'o aflaiū
 Ci-aflaiū o pană de raiū,
 Și penuța ce-am aflatu
 De loc se crepă în patru;
 Aflai alta pliscoiată
 Ș'o puseiū la gură 'ndată,
 Incepuī tare-a striga
 Nime nu mă auzia,
 Numai mîndrul păcurar
 Ce ședea colo 'n umbrar
 — Păcurar din ceea față
 Hai acasă de mă 'nvață!
 El acasă imi venia
 Și pre mine mă 'ntilnia,
 Eū tare mă bucuram
 Penișoara lui o dam;
 Și în *cloș* că și-o punea
 Și atunci așa grăia
 «Puiculiță, draga mea
 «Vara vii, vara te duci
 «Și nimica nu-mi aduci
 «Numai sinul plin de nuci
 «Și poala de mere dulci.
 »Tu le-aduci, tu le măninci
 «Cu feciorii satului
 «Cu slugii 'mpăratului».

217

Oltule, rîu blăstemat,
 Ce vii mare turburat
 Și cu singe-amestecat?
 Or la coadă te-a plouat,
 Or *vre-un mal ți s'a surpat*,
 Or pe mîndra mi-a 'ngropat.
 — Nici la coadă n'a plouat,
 Nici un mal nu s'a surpat,
 Dar ți-e mîndra, mări, pe pat.
 Dar voinicul ce-mi făcea,
 Tare că se spăimînta
 Și spre casă că pornia,

La murgul în grajd intra
 Și tare mări-'mi ofta.
 Șeaua pe el cînd punea
 Afară că mi-l scotea
 Și cruce mări-'și făcea.
 Picioru 'n scară 'mî punea
 Și spre Olt că mi'și pornia,
 La margine c'ajungea,
 Cruce, mări, că-și făcea
 Și lui Murgu că-î zicea:
 Iați murgule drumulețu
 Pîn la ăl mare Oltețu!
 Murgu mări în Olt intra
 Pe lat mări se punea
 Și la margine-l scotea
 Nițel că se odinea
 Drumul frîului dedea
 La mîndră că 'mî ajungea.
 Indată că ce sosia
 Pe mîndră că mi-o vedea
 La biserică-o ducea
 Și lui tot îi se părea
 Că din cap se ridica
 Și el de s'apropia
 El din gură că-î grăia:
 Scoal' mîndro, mîndruțo fa
 Ca să măi vorbim ceva!
 El vede că nu se scoală
 Mare jale l'impresoară¹⁾.

218

Frunză verde de curechiu,
 Gheorghieș²⁾ fecior de grec
 Vineri mă-sa l-a făcut
 Și spre Simbăt'a crescut
 Duminecă s'a 'nsurat,
 Lunî la oaste l'a luat
 Și 'n răsboi l-a și băgat.

¹⁾ Inceputul vezi la Alexandri, p. 284. G. Dem. Teodorescu 320. Canianu XXVI (vezi și nota). Rădulescu-Codin, p. 91.

²⁾ În cîntecele populare din Moldova (col. Sevastos) *Gheorghieș* e numele ce-l măi frecvent al flăcăilor îndrăgostiți. De asemenea și în Oltenia (Vezi colecția Rădulescu-Codin). Variantă în *Șezătoarea* II, p. 7.

El tare s'a supărat
 Maicii sale a cuvîntat:
 «Maică, măicuța mea,
 Eu te jur pe leg-a ta
 Ca să-mi ții nevasta bine
 Cu zăhar și cu smochine,
 Cu pine de griu curat
 Cu vin roșu nesticat,
 Cu colac în lapte dulce,
 Doar la mă-sa nu s'o duce.
 Cînd cătană m'au luat
 Să slujesc pe împărat
 Nouă ani și nouă luni
 Și pe-atitea săptămîni,
 Șapoi iar s'a înturnat
 Și nevesti-a cuvîntat:
 — Nevastă, nevasta mea
 Anii cînd i-oî împlini
 Eū la tine oî veni.
 Gheorghe anii și-a'implinit
 Și acasă n'a venit,
 Nevasta s'a logodit
 Că credea cum c'a murit,
 Socru său trist și 'ngrijit
 S'a gătit și s'a pornit
 Și s'a dus în deal la vie
 Doar Gheorgheș o să măi vie.
 Și cu Gheorghe-al său iubit
 Pe-a sa cale s'a 'ntîlnit,
 S'a întîlnit și l'a văzut
 Dară nu l-a cunoscut.
 — Bună cale, moș bătrîn!
 — Mulțumesc, voinic străin!
 — Moșule, te-aș întreba
 De ceva de m'ai ierta,
 Să nu-ți fie cu bănat
 Unde sună pușca 'n sat?
 — Ia sună la casa mea
 Că mărit pe noră-mea.
 — Moșule, dar cine-o ia?
 — Feciorul lui Bezede!
 Gheorghieș fața 'nroșește,
 Ș'apoi mi se 'ngălbinește

Și pe murgu-î se avîntă
 Și bătrînului cuvîntă:
 — Tată bun, tátuțul meu,
 Eû sunt Gheorghieș al tău
 Suî pe cal și dumneata
 Și îndat' om alerga.
 Cuvîntă și se porni
 Și la poartă că sosi
 Cu picioru 'n ea isbi,
 Și cînd murgu a-nechezat
 Toți meseni s'aû sculat
 Iar Gheorghe li-aû cuvîntat:
 — Stați meseni, nu vă sculați,
 Stați meseni și ospățați!
 Însă mîndra mea frumoasă
 Să se scoale de la masă
 Poarta 'n grabă să-mî deschidă
 S'o sărut și ea să-mî ridă.
 Și cu grabă să grăbiască
 Murgul să mi-l priponească
 C'o sfăruță de mătase
 De la mîndra mea din casă,
 C'o sfoară de ibrișin
 Dela mîndra mea din sîn. ¹⁾

219

Frunzulița macului,
 Colo'n culmea dealului,
 La tulpina brazilor,
 Pe drumul tălharilor,
 Văd, cînd ochii îmi ridic,
 O nevestă cu prunc mic
 Cu prunc mic nebotezat
 Părăsită de bărbat.
 Și cum plinge, cum suspină,
 Frunza codrului o 'ngîină:
 — «Ardă-l focul blăstămat
 Cum s'a dus și m'a lăsat,
 Ardă-l focul ticălos
 Cum mi-a fost necredincios,

1) Variante la *Sevastos* p. 246 «Frunzuleană griu mărunt». Ibidem p. 248. Tocilescu I, p. 356, 362.

Bată-l mila de la mine
 Când i-a fi 'n lume mai bine,
 Bătă-l lacrămile mele,
 Bătă-l gândurile grele...
 Şapoî ia copilu 'n braţe
 Cu lacrămî ferbinţi pe faţă
 Şi îi zicea 'ncetişor:
 Nani, nani puîşor!
 Că mama îţi va găta
 Colibuţă de nuiete,
 Pătuleţ de floricele,
 Şi cînd vîntul va bori
 Dulce mi te-a adormi,
 Şi cînd vîntul va sufla
 Iarăş te va deştepta
 In temeiu codrului,
 Pe drumul tilharului.

220

Frunză verde, frunzuliţă,
 O tinără copiliţă
 Mîndră ca o garofiţă,
 Cu ochii la cer cătînd
 Din gură şoptea, grăind:
 Jură lună, jură soare,
 Juraţi stele lucitoare
 Că-s copilă nepătată,
 Cu nimica vinovată.
 Jură lună pentru mine
 Că n'am dragoste cu nime.
 — Ba, noi dragă, n'om jura
 Las' să jure maică-ta,
 C'ai petrecut cu dînsa
 — Jură, mamă, pentru mine
 C'am fost pururea cu tine.
 — Draga mamiî n'oi jura,
 Sufletul n'oi lăpăda
 Că ş'asară te-am văzut,
 Te-am văzut, te-am cunoscut
 Cum şedeai în piepteraş¹⁾
 Sub umbră de mărăraş
 În braţe la Dumitraş,

¹⁾ Gard de trestie, făcut a da umbră şi a apăra de gobăi straturile cu flori. *Nota* lui Eminescu.

Sub un *corciu*¹⁾ de rosmarin
 În brațe la Constantin.
 Și ei te strungeau în brațe,
 Te sărutau cu dulceață,
 Te țineau pe ghenuchele,
 Te hrăneau cu alunele.
 — Jură mamă pentru mine
 Să nu rămân de rușine.
 Măsa 'ncepe a jura,
 Soarele-a se 'ntuneca,
 Luna 'n singe-a se schimba
 Și pământu-a tremura.
 — Vezi, copilă, fapta ta
 Prăpădi pe maică-ta !

221

Frunză verde baraboï,
 La moară la Dorohoi
 Merge-un car cu patru boi
 Încărcat cu păpușoi.
 Dinapoia carului
 E ciocoiul satului
 — Bun ajunsul, măi țărane!
 — Nu-ți mulțămesc, măi cucoane!
 — Măi țărane, tu ești beat!?
 — Latri, ciocoi gulerat,
 Eū de-aseară n'am mîncat
 Și tu zici că eū îs beat!
 Și ciocoiul satului
 Cu năravul dracului
 Pune mîna pe obînc,
 Alt' o bagă 'n sîn, adînc,
 Și scoate-un bici plumbuit,
 Plumbuit, răsplumbuit.
 S'-avîntîndu-l într'o parte
 Trage la țăran pe spate
 Trage una, trage două,
 Trage mereu pin' la nouă.
 Ear țăranul satului,
 Cu năravul dracului,
 Bagă mîna pe sub scoarță

1) Corciu = tufă. Nota lui Eminescu.

Și scoate-o măciucă groasă,
 Groasă, groasă, ciotoroasă
 Și-avîntîndu-o *în late*
 Trage la ciocoî pe spate,
 Trage una, trage două,
 Trage patruzeci și nouă.
 — Măi Ioane Bălăbane,
 Rău mă dor cele ciolane,
 Dă-mi rachiū de trei parale
 Să mă ung eū la spinare
 Că-un țaran m'a bătut tare.
 — Așa-ți trebuî, măi cocoane
 Nu te 'ncepe c'un țaran
 Că ș-așa el ți-i dușman;
 Căci țaranul cînd te bate,
 Zaci un an și jumătate. ¹⁾

222

VIȚĂ CĂTĂNUȚĂ

Pe culmița dealului,
 Dealului Ardealului,
 Primblă-mi-să mări primblă,
 D'ali cine mi se primblă?
 D'ali Viță cătănuță
 Cu a lui dalbă de mândruță,
 Cu doi bani în buzunariū
 Cu doi-spre-ce lăutari
 Și cu patru călușei
 Incărcați de gălbinei,
 Cu mândra pe lingă ei.
 Vița din graiū că-mi grăia:
 — De cînd, mindro, te-am luat,
 Nici un cîntec n'ai cîntat,
 Și-acuma-î anu 'ncheiat.
 Ia să-mi cînți un cînticel,
 Măcar cit de mititel,
 Să-mi ascult un ceas la el».

Frunză verde șoralea,
 Mîndra din graiū-mi grăia:
 Bucuros că ți-aș cînta,

1) Var. Sevastos p. 317, G. Dem. Teodorescu p. 296, Alexandri 41. 250. Tocilescu I p. 135.

Dar mi-î portul femeiesc,
 Şi mi-î glasul voinicesc.
 Cînd oiû prinde a cînta
 Munţii s'or cutremura,
 Fagii mari s'or legăna,
 Vetrele s'or despica
 Apele s'or turbură
 Fîntîna din Peşterea...
 Potera ne-a auzi,
 Inainte ne-a eşi,
 Că-î o matcă de voinici
 Peste patru zeci şi cincî,
 Şi o matcă haiducească
 Peste patru-zeci şi şase,
 Şi pre mine m'or lua
 Şi pre tine te-or tăia,
 Ce haznă, Viţă-î avea?»
 — Nu te teme mândra mea,
 Până-î fi pe mâna mea,
 C'oiû fi eû de te-oî ţinea.
 Cîntă mîndră cîntecul
 Că mi-î drag ca sufletul.
 Mîndra 'ncepe a cînta
 Munţii se cutremură,
 Fagii mari se legănă,
 Pietrele se despică,
 Apele se turbura,
 Fîntina din Peştera,
 Şi potera îi auziă,
 Inainte le eşiă,
 Şi din graiû aşa grăia :
 — Alei Viţă căţănuţă.
 Ce-ai cotate tu pe aice
 De ne'ncurci tu florile,
 N'aû hodină oştile.
 Ia dă-ţi tu Viţă vama !
 Viţă din graiu-'şi grăia :
 — Ce fel de vamă'ţi-aş da ?
 — Să-ţi dai, Viţă puşca ta.
 — Puşculiţa nu mi-oî dă
 Pină capul sus mi-a sta,
 Că mi-a dat-o tatăl meu
 Să păzesc de capul meu.

— Ia dă-ți tu Viță vama!
 — Ce fel de vamă ți-aș da?
 — Să-ți dai Viță pistolul.
 — Io pistolul nu l-oîu da,
 Pînă capul sus mî-a sta,
 Că-l am del'un cumnățel
 Să-mi apăr trupu cu el.
 — Ia da-ți tu Viță vama!
 — Ce fel de vamă ți-aș da?
 — Să-ți dai Viță sabia!
 — Io sabia nu oiū da,
 Că mi-o dat-o frate-meū
 Să-mi păzesc eū capul meū.
 — Ia dă-ți tu Viță vama!
 — Ce fel de vamă ți-aș da?
 — Să-mi dai Viță pe murgu.
 — Eū pe murgu nu l-oîu da,
 Că mi l-o dat socru-meū
 Să-mi poarte trupșoru meū!
 — Ia dă-ți tu Viță vama,
 Fie-mi curvă maică-ta!
 — Ce fel de vamă ți-aș da?
 — Să-ți dai viță pe mîndra!
 — Eū pe mîndra nu oiū da
Avradina Satana,
Hudi, basama leuca!
 — Dalei Viță Cătănuță
 Gată-te să ne luptăm
 In săbii să ne tăiem,
 Zi de vară
 Pînă'n sară
 Că e zi de primăvară
 Și e lupta mai ușoară.

Și de luptă s'apuca
 Cu foc mare se lupta
 In săbii că se tăia.
 Vița din gură grăia:
 — Mîndră, mîndrulița mea
 Descinge-ți puținel briu
 Și-mi ține murgul de friu,
 Că-mi pune capul Codrean,
 Al meū și al tăū dușman.

Frunză verde șoralea
 Mîndra din gură grăia :
 — Ba io nu ți l-oiu ținea.
 Dintre voi care-o răsbi,
 De bărbat eū l-oiu primi.

Vița rău se mînia,
 Intr'un picior se 'ntorcea
 Paloșul iute scotea
 Și capete reteza,
 Tot polog că mi-î făcea.
 De galbeni îi culegea
 Și 'n dăsağı că mi-î băga
 Și pe murgu-î arunca
 Și din gură așa grăia :
 — Pleacă curvă nintea mea,
 O veī vrea, o nu veī vrea
 De nu, dracu să te ia!
 C'astă vară mī-am cosit,
 Cite clăi că mī-am clăit,
 La toate vîrf am făcut,
 Numaī una mī-am lăsat
 Cu capul tău vîrf să-î fac.
 Frunză verde șoralea
 Mîndra din gură grăia :
 — Iartă, Viță, greșala !
 Poale lungi și minte scurtă,
 Femeē nepricepută.
 — Eū greșala ți-oiu ierta
 Capul tău cînd l-oiu tăia.
 Și paloșul mi-l scotea,
 Capul mîndrei mi-l tăia,
 Tot mușcături il făcea
 Și pe drum c'o risipea.
 Numaī țitele lua
 Și-n buzunar le băga,
 Și pe murgu 'ncăleca
 La soacră-sa se ducea :
 — Bună-ziua soacră-mea !
 După masă se punea
 Ș'un cop de vin imi cerea
 Soacră-sa din graiū grăia :
 — Viță, Viță dragul meū
 Cum ți-ar sta ție de bine
 De-ar fi și mîndra cu tine.

Viță din graiu-și grăia :
 — Dă-ne soacră carne grasă
 De la mindra cea frumoasă,
 Fierbe de sară cu varză.
 Soacră-sa nu pricepea
 Carnea cu varză fierbea
 Și dinainte-î aducea.
 El din graiū așa grăia
 — Mincă și tu soacra mea
 Carne de la fie-ta,
 Aradina Satana
 Udri basama leuca!
 Curva-î fost și Dumnia-ta
 Curv'a fost și fata ta!
 Și paloșul mi-l trăgea
 Capul soacră-sa tăia
 Și averea i-o lua
 Și-n desagi că mi-o băga
 Și pe murgu-o arunca
 Și din graiū așa grăia :
 — Haidați feciori după mine
 Să vă 'nvăț a trăi bine
 Să vă duc pe la strîmtori
 Să vă iaū la gălbiori,
 Că-s mai ușori la purtare
 Și-s mai sprinteni la schimbare ¹⁾

(Gura-Riului²⁾).

1) Variante : Rădulescu-Codin, Ghiță Cătănuță, p. 274. G. Dem. Teodorescu, p. 631 (vezi și nota de la această pagină). Bița Cătănuță la Tocilescu I, p. 173. 1065, 1247 (aici Vița Cătănuță), Alexandri, 97. (Vidra) p. 24 (Păunașul codrilor). Sevastos 302 (Vidra). Hodoș, «Conv. Lit.» XXXV (Vidra).

2) Gura Riului, sat muntos lângă Sibiiu, admirabil situat.

III. CHIUITURI. SATIRICE.

223.

Măi bădiță, păr sucit,
Șezi la noi dac' ai venit,
Decît vini și ear te duci
Mai bine te-aș vede 'n furci.¹⁾

224.

Bade, trandafir subțire
Vrut-ai să mă scoți din fire.
Dar badea din grai grăia:
Eū sunt trandafir frumos
Și din fire nu te-am scos.

225.

Măi bădiță, băiat prost,
Dar asară unde-ai fost?
C'a vint altul măi frumos,
Măi frumos și măi subțire
Nu ca tine-un prost din fire.²⁾

226.

Bate, Doamne, cei doi plopî
Din țarina de la popî
Și bate și pe cei doi
Din țarina dela noi.

¹⁾ Alexandri p. 370.

²⁾ Inceputul v. Tocilescu p. 1289.

227.

Mă miram ce-mi place mie:
 Mărul roșu de la vie,
 Bădiță de omenie.
 Mă miram că ce mi-î drag:
 Mărul roșu pădureț
 Bădița cu părul creț.¹⁾

228.

— Țucu-ți nană gura ta.
 — Macar o țucă, macar ba;
 — Țucu-ți nană ochii tei.
 — Țucă-î bade-o amîndoi.

229.

— Rămii puică sănătoasă
 Ca o garoafă frumoasă.
 — Du-te bade sănătos
 Ca un trandafir frumos.²⁾

230.

Mă cutremur cînd gîndesc
 Cu puica să mă 'ntîlnesc,
 Două vorbe să-î vorbesc
 Inima să-mi răcoresc.

231.

Ce mi-î drag mie în lume:
 Cărările prin pădure,
 Cautînd cu mîna mure.
 Și mi-î drag pomul cu prune
 Și omul cu vorbe bune.
 Și mi-î drag nucul cu nuci
 Și omul cu vorbe dulci.

232.

Dragă de ești albineață
 Ce te ții așa măreață
 Că și eū sunt albineț,
 Nu mă țin așa măreț.

¹⁾ Variantă «Convorbiri» XVII p. 354.

²⁾ Var. Hodoș p. 211.

233.

Ucigă-te crucea, drace,
 Cum nu lași dragostea 'n pace!
 Ce tot umbli ca s'o strică?
 Ce bătaie-ai să măninci!

234.

Foaie verde ș-o cucută
 De dragostea mea cea multă
 Mi-a căzut lumea urită.

235.

Că mi-e mîndra frumușică
 Vedea-o-aș în bățatură
 Să sbiere ca o nebună,
 Și eu, dragă, peste drum,
 Să sbier ca și un nebun!

236.

Vino nană, cînd te rog,
 Că la toamnă pot fi rob,
 În temnița Nistrului
 În fundul pamîntului.

237.

Aci-î loc de gura veche,
 Sărutu-vă 'n gura *fetche*;
 Aci-î loc de gură nouă
 Sărutu-vă p'amîndoua,
 Și pe una
 Totdeauna.

238.

Bun e locul de jucat
 Zău mă tem de răsturnat,
 Bun e locul de învîrtit
 Zău mă tem de prăvălit.

239.

Maî încet măi băiețele
 Maî încet cu copila
 Că nu-î nora mîni-ta,
 Ci-î a istui de colea,
 Acuș vine și ți-o ia!

240.

Lele-a dracului să fi,
De nu-î merge, nu te 'mbii,
Pe cărarea fintinii
Să-mi stingi focul inimii.

241.

Frunză verde ismă creață
Duminecă dimineață
La Dorohoî în cea parte
Se plîng mîndrele de moarte.

242.

Vecine, dragă vecine
Nu lăsa
Nevasta ta
Să spele cămăși la vale
Că-î prea albă la picioare:
Cîndu-î văd picioru gol
Staî în loc să mă omor

243.

Pe ulița *cei* domniască
Este-o albă de nevestă,
Vrea birăul s-o iubiască,
Da-o iubi el pe dracu
Că l-o întrecut altu.

244.

Supărată-î nana mea
Că n'are cu cine bea.
Da mai supăratu's eu
Că nu am vinars să beu.

245.

Vîntul bate scolăie
Cîrpa nani-î roșie
Vîntul bate, leagănă
Cîrpa naniî galbenă.

245.

Cine vrea să mă pețească,
Margă la tata de mă ceară

Că părinții-mi poruncesc
 Cu urit să nu trăesc,
 Că-s o floare după mare
 Cine-mi coată-'n față moare.

247.

Mă mină mama la moară,
 Mă întâlnești cu o fecioară,
 Mă țipi să o sărut,
 Ea mă puse la pământ.

248.

Zise mama către mine
 Să nu dau gură la nime,
 Dară dracul poate face
 Să nu dau la cine-mi place¹⁾.

249.

Țuci, țuci, țuci,
 Prin butuci
 Mîncare-ai pîne cu nuci.

250.

Fie dracu supărat
 Pin' or trăi crișme 'n sat.
 Că oi bea la care-oiu vrea
 Și-oi plăti cînd oiu putea.

251.

Vai de mine, mor de cald
 Și n'am apă să mă scald.
 Mă dusei la lacul sec
 Era gata să mă 'nnec.

252.

Bădișor ca bade-meu,
 Nu-î cît ține Dumnezeu.
 Că-î și dascăl și *birău*
 Și-î pristav la *făgădău*.

¹⁾ Hodoș p. 183, Tocilescu p. 942.

253.

Ce haznă bade de tine
 Că imbli alb și schimbat,
 Și trăiești tot supărat.
 Da io-s neagră și smolită
 Și trăiesc tot veselită.

254.

Pinză, pinză, fă-te mînză
 Și te du la mama'acasă
 Și rinchează, doar te-a țasă.

255.

Acuma mi-î iarba crudă
 Unde calci
 Urmă faci,
 Unde șezi
 Urmă vezi¹⁾.

256.

De m'ar chema Nicodin
 M'ar băga fetele 'n sin ;
 Dar pe min' mă chiamă Marcu
 Fug fetele ca de dracu.

257.

Hopa, hopa,
 Ce-o zis popa,
 Că mi-o zis ca să mă 'nsor,
 Dar de fete nu mi-î dor.

258.

Cârto, cârto, patule,
 Ce faci, blăstămatule?
 Mișcă, mișcă din călcie
 Ca moara din căpătiie.

259.

Bea, bea, bea săracă gură
 C'a plăti iapa cea sură,
 Care paște 'n cărătură.

¹⁾ Probabil un fragment dintr'o poezie mai mare. Vezi Tocilescu I, 1 p. 306.

260.

Strugurii se coc în vie,
Vinul se bea 'n Veneție
Cu nanele ce-mi plac mie.

261.

Place-mi mie 'n crișm' a bea
Tot pe calul altuia,
Dar pusei picioru-n scară
C'oiu bea Joî de către sară.

262.

Bere-aș vin din oala veche
Cu nanele su *păretche*,
Și-aș bea vin din oală nouă
Cu nanele amîndouă.

263.

Cu cit beaū, cu-atit mă iaū.
Cu cit beaū, mă 'nveselesc
Cu-atit mă răcoresc.
De n'aș bea, n'aș veseli
Pe loc mam' aș nebuni ¹⁾.

264.

Du-mă Doamne și mă pune
Unde-î *palinca* de prune
Ș'un șir de nănuțe bune.
Îe-mă Doamne și mă adă
Pină la Pincota albă ²⁾
C'acolo's nane grămadă
Și mai mare și mai mici
Cum-u-s bune de voinici. ³⁾

265.

Doamne, Doamne, dă-mi bani,
Că nu-î *berem* cu țigani,
Că i-om be cu oameni mari.
Că țigani beaū sculele
Popii patrafirele.

1) Asemănare cu Canianu 1.

2) Pincota, comună mare romînească lângă Arad.

3) Vezi Tocilescu I. p. 883.

266.

Țurcă, țurcă,
 Rea de furcă,
 Pune furca și te culcă
 Și te scoală somnoroasă
 Vii găsi cinepa toarsă.
 Dar cinepa când s'a tors?
 Scoborînd pe scară 'n jos,
 Tot cu *știucu* de slănină
 Și cu blidul de făină ¹⁾.

267.

Strigă-mă țara talhariu,
 Iară nana că's drumariu.
 Strigă-mă țara că-s fur,
 Iară nana că-s om bun.
 Strigă-mă țara că-s lotru
 Iară nana că-s om șodu.

268.

Vai de mine ce-mi trag eū
 Ca-un bătut de D-zeū,
 Trag la rău ca altu 'n bine
 Dar așa mi se cuvine.
 Trage săraca muere
 La lipsă și neavere.

269.

Bărbatul mi-î blăstemat
 Cînd vine sara din sat.
 Nu coată cine-î în pat,
 Ci se culcă și su pat.
 Cîte perne sunt în pat
 Toate cad la el pe cap.

270.

Frunzuliță de-alămîie
 La Iași la Mitropolie
 Este-un fecioraș de scrie,
 Toată ziua scrie cărți
 Noaptea le pune peceți
 Le trimite în toate părți.

1) Nemțescul *Stück* = bucată. Tocilescu I. v. p. 440 și 441.

271.

Orb am fost eū la vedere
 Cind am fost să-mi iaū muiere.
 Mă bucuram la avere
 Ş-am luat făr' de plăcere.
 Luaī strigoaia din lume
 Să-mi aducă banī cu sume,
 Să mă fac bogat, cu nume
 Socru stă să mă sugrume.
 N'am prinz, n'am cină, n'am pace
 Ziua noaptea nu-mi dă pace
 Că se laudă în tot ceasul
 Că mi-adus galbeni cu tasul,
 Tot cu ei imi scoate nasul.
 I-ar plăcea să mă munciască
 Ş-ar voi să porunciască,
 Altele să o slujască
 Şi ea 'n pat să hodiniască ¹⁾).

272.

Frunză verde de colie
 Toată ziua sap în vie
 Şi sara vin la urgie.
 Ea imi pune 'n blid să cin
 La inima mea-ī venin.
 Pusei brînca la obraz,
 Cinaī cu destul necaz.
 Ş'apoi 'mi luaī şuba,
 Cu gînd să mă duc la alta,
 Şi mersei pîn la pîrlaz.
 Gindii cu destul necaz
 Haida! ce-o vrea Precesta,
 Batir să-mi pierd viaţa.
 Şi mă dusei pe cărare,
 Mă 'ntilniū cu mîndra în cale,
 Ducîndu-se la fîntînă
 Cu două cîntuţe'n mînă.
 Şi, zăū, ia aşa zicea:
 — Du-te bade, du-te dragă

1) Tocilescu I; p. 315.

Și te bagă din grădină
 Și te dă după turpină
 Și mai zăbovî tu o leacă,
 Pân al meu bărbat că pleacă.
 El pe cal că se suia
 Și cu el la cîmp merea,
 Și ea 'n casă mă chema.

273.

Mult mă muștră
 Cel ce costă,
 Că-î făcuî calea prin pustă.
 Io calea n'o am făcut
 Dar pe nana'm petrecut
 Până ce-o am petrecut
 Cinci părechî de cisme-am rupt,
 Și până oiū măi petrece
 Oî măi rupe cinci-spre-zece.

274.

Asta-î fata lăudată
 Cu casa nemăturată,
 Gozul de l-ar mătura
 Cu lopeți l'ar arunca...
 Cînd de măturat s'apucă,
 Gozul după cas'aruncă
 Iară mătura în pat
 Și gîndești c'a măturat.

275.

Dragu-mi-î bade de tine
 Mi-î urît de cin' te ține,
 Dragu-mi-î de mersul tău
 Mi-î urît de tatăl tău,
 Dragu-mi-î de casa ta
 Mi-î urît de maica ta.
 — Spune-î bade mumă-ta
 Să nu-mî măi aibă grija
 Și să-și poarte grija ei,
 Că-î e ruptă iia 'n poale
 Și-î e mintea sburătoare,

De sboară pe arături
 S'adună fermecături,
 Să farmece trupul meu
 Dar nu-î vrednic neamul tău,
 Trupul meu e trup subțire,
 De scoate voinici din fire
 Și te-oî scoate și pe tine ¹⁾.

276.

— Chivuța neichii, Chivuță,
 Hai la neica 'n chiliuță
 Că ți-am cumpărat cercei.
 — Ce 'mi e mie de cercei
 Dacă nu vii să mă iei.
 El îndată și săria
 Și în brațe ș-o lua
 Și 'n chilie ș-o băga.
 Puse cîrja pe chilie
 Ca să fie mărturie.
 Ș-o pus papuc pe cuptor
 Să li steie într'ajutor.
 Amîndoi și-o povestit,
 Zi de vară
 Pîn în sară.
 Ea din graiū așa grăia:
 — Cum să zic eū la maica?
 El din graiū iarăș grăia:
 — Chivuța neichii, Chivuță,
 Așa maică-ta șă-î zici:
 Știi taurul satului
 Cela mare și bălțat
 El în coarne m'o luat,
 Și în balta m'o aruncat
 Și rochița mî-am udat
 Și eu maică-mi-am stat
 De rochița mi-am uscat
 Zi de vară
 Pîn' în sară ²⁾.

1) Inceputul la Iarnik-Bârsan p. 80.

2) Inceputul la Bibicescu p. 63.

277.

De aş trăi cît aş trăi
Diacon n'aş mai iubi,
Cînd îi vremea de iubit
Şade-acasă la citit,
Cînd mi-i dor de sărutat
Şade-acasă la scriat.

IV

MOTIVE DIN POPOR

DOINA

Codrule, Măria-Ta,
Lasă-mă sub poala ta,
Că nimica n'o-î strica
Fără num'o rămurea,
Să-mi atirn armele 'n ea.
Să le-atirn la capul meu,
Unde m'oi aşterne eu
Sub cel tei bătut de vînt
Cu floarea păn'la pămînt,
Să mă culc cu faţa 'n sus
Şi să dorm, dormireaş dus.
Dar s'aud şi 'n visul meu,
Dragă codre, glasul tău,
Din cea rarişte de fag,
Doină răsunînd cu drag,
Cum jeluînd se tragă
Frunza de mî-o leagănă.
Iară vîntul mulcomit
Va vedea c'am adormit
Şi prin tei va răscoli
Şi cu flori m'a coperi.¹⁾

¹⁾ Ideia aceasta revine adese-orî în poeziile lui Eminescu, ast-fel d. p. în *Povestea codrului* :

«Adormi-vom, troieni-va
Teiul floarea-î peste noi».

Vezi şi în *Ursitoarele* din volumul acesta p. 112.

VARIANTĂ

Ce stă vîntul să tot bată
Prin frunza de tei uscată
Și frîgîndu-și ramurile
Să loviască geamurile?
Iară tu de ce suspini,
Cînd privești peste grădini?
Nu mai sta de tot ofta
Și în gînd nu mă mustra,
Că atunci te voi uita,
Cînd mi s'or mai arăta:
Lîngă mare riurile,
Lîngă drum pustiurile,
Luna și cu soarele
Și 'n codru isoarele.
Veî avea de suspinat,
Cînd veî ști că te-am uitat,
Cînd veî sta ca să mă 'ngropî
Pe cărarea dintre plopî.
Ș'atunci vîntul o să bată
Prin frunza de tei uscată
Scuturînd-o, risipînd-o,
De ți s'o urî privînd-o.

MÎNDRO, MÎNDRO, VREI NU VREI

Mîndro, mîndro, vrei nu vrei,
 Un inel și doi cercei? —
 Dă-mi să-ți sărut ochii tăi!
 De vrei rochie de mireasă,
 Cingătoare de mătasă,
 Părul să-ți încurc mă lasă!
 De beteală o cunună,
 Vrei pe fruntea ta cea jună,
 Dă-mi o gură, numai una!
 Iar de vrei un bărbățel,
 Să-l iubești, să crezi în el,
 Nu-l căta — că iacătă-l!

LA MIJLOC DE CODRU DES

La mijloc de codru des
 Toate pasările ies,
 Din huceag de aluniș
 La voiosul ¹⁾ luminiș,
 Luminiș de lingă baltă,
 Care 'n trestia înaltă
 Legănîndu-se ²⁾ din unde
 În adîncu-î se pătrunde:
 Și de lună și de soare
 Și de păsări călătoare,
 Și de lună și de stele
 Și de sbor de rîndunele
 Și de chipul dragei ³⁾ mele.

1) În original: la «zăvoiu luminiș.»

2) În original: «lin se leagănă...»

3) În manuscris: «mîndrei mele.»

CE TE LEGENÎ, CODRULE

Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vînt,
Cu crengile la pămînt?

— De ce nu m'aș legăna
Dacă trece vremea mea!
Ziua scade, noaptea crește
Și frunzișul ¹⁾ mi-l rărește;
Bate vîntul frunza 'n dungă
Cîntăreții mi-î alungă;
Bate vîntul dintr'o parte
Iarna-î ici, vara-î departe ²⁾.
Și de ce să nu mă plec.
Dacă păsările trec!
Peste vîrf de rămurele
Trec în stoluri rîndunele,
Ducînd gîndurile mele
Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rînd pe rînd
Zarea lumii 'ntunecînd;
Și se duc ca clipele
Scuturînd aripele.
Și mă lasă pustiit,
Veștejit și amorțit
Și cu dorul singurel
De mă 'ngîn numai cu el.

1) Intr'o variantă: «Bate vîntul frunza 'n dungă, ziua-î scurtă, noapea-lungă».

2) In manuscris: «toamna-î aici vara-î departe»

VARIANTĂ

Ce te legeni, codrule,
Fără ploaie, fără vint
Cu crengile la pământ?
Da de ce să nu mă plec,
Dacă păsările trec
Și se duc în depărtări
Peste nouă mări și țări,
Peste virf de rămurele
Trec în stoluri păsărele,
Cîntăreți cu pene sure
Ce i-am crescut în pădure;
Sboară cucii și rîndunele
Ducînd gîndurile mele
Și norocul meu cu ele.
Și se duc pe rînd pe rînd
Din aripe scuturînd
Și mă lasă pustiit,
Veștejit și amorțit
Și cu dorul singurel
Să mă 'ngîn numai cu el ¹⁾.

1) Sborul rîndunelelor reamintește următorul cîntec popular:

Foaie verde trei smicele
Pe sub lună, pe sub stele
Trece-un cîrd de rîndunele
Da nu-î cîrd de rîndunele
Că sunt surori de-ale mele...

REVEDERE

Codrule, codruțule,
 Ce mai faci drăguțule?
 Că de cînd nu ne-am văzut
 Multă vreme a trecut,
 Și de cînd m'am depărtat
 Multă lume am umblat!

— Ia, eū fac ce fac de mult:
 Iarna viscolu'l ascult
 Crengile-mi rupîndu-le,
 Apele-astupîndu-le,
 Troienind cărările
 Și gonind cîntările.
 Și mai fac ce fac de mult:
 Vara doina mi-o ascult
 Pe cărarea spre isvor,
 Ce le-am dat-o tuturor,
 Umplîndu-și cofeile,
 Mi-or cînta femeile.

— Codrule cu rîuri line,
 Vremea trece, vremea vine,
 Tu din tînăr, precum ești,
 Tot mereū întinerești!

— Ce mi-î vremea, cînd de veacuri
 Stele'mi scînteie pe lacuri,
 Că de-î vremea rea saū bună
 Vîntu-mi bate, frunza-mi sună,
 Și de-î vremea bună, rea,
 Mie-mi curge Dunărea.
 Numai omu-î schimbător
 Pe pămînt rătăcitor,
 Iar noi locului ne ținem
 Cum am fost așa rămînem:
 Marea și cu rîurile,
 Lumea cu pustiurile,
 Luna și cu soarele,
 Codrul cu isoarele.

VARIANTĂ

Oliolio, codruțule!
Ce mai faci, drăguțule?
Că de cînd nu ne-am văzut
Multă vreme a trecut
Și de cînd nu te-am cătat
Multă lume am umblat..

Ia, eū fac, ce fac de mult:
Iarna lupul îl ascult,
Cum la margini de păriū
Hăulește a pustiū,
Am făcut ce fac de mult:
Vara doina mi-o ascult
Trăgănînd să tragănă
Frunza de mî-o leagănă.

URSITOARELE

Codru-î alb și frunza-î neagră,
 A lui miî de rămureie
 De zăpadă îi sunt grele,
 Vîntul trece doar prin ele...
 Albă-î noaptea cea cu lună,
 De 'n departe codrul sună,
 Lupii 'n pîlcuri se adună.
 Suflă vîntul suflă 'ntruna
 Crîng și cer mi le 'mpreună...

In temeiî de codri deși
 Nu 'e pîrtie să ieși,
 Nu-î cărare nu-î rozor,
 Nicî urmă de vînător.
 Viscolind troienele,
 Aî umplut poienele,
 Ș-aî luat la crengî uscate,
 Peste frunze scutate,
 Peste ape, peste toate.

In pădurea nepătrunsă,
 O căscioară e ascunsă,
 Nu-î aproape sat, nicî drum,
 Singurică-mî stă acum,
 Doar din horn îi iese fum.
 Cine 'n casă o să-mî șadă,
 De nu-î pasă de zăpadă,
 Care cade ș'o să cadă
 Tot grămadă pe grămadă,
 De 'ntrece gardu'n ogradă?
 Pîn la strașin'o s'ajungă
 De s'alege iarna lungă.

Văduvioara tinerică
 Șade-acolo singurică.
 Cîte zile sunt lăsate
 Numai ninge pe la sate,
 Cită-î vremea numai cerne
 Cît zăpada se așterne;
 Ea tot deapănă și țese
 Fire albe, pînze-alese.

Părul ei cel negru moale
Desfăcut cădea la vale,
Ochi-'i tainici și căprii
Strălucesc așa de vii,
Iar de rîde, are haz :
Cu gropițe în obraz,
Și la unghiul dulcii guri
Și la alte 'ncheeturi,
Și la degete, la coate,
La 'ncheeturile toate.
Ochii ard întunecoși,
Fața albă, buze roși,
Iar cînd merge legănată
Tremur unii și de-odată
Tremură frumusețea-i toată.
Nu-i subțire ci 'mpletită,
Cum e bună de iubită,
Nici prea mică, nici prea mare,
Plinuță la 'ncingătoare,
Plinuță la sîn, la față,
In cît ai ce strînge în brațe.
Tot ce-ar zice i se cade,
Tot ce-ar face bine-i șade,
Și la vorbă de s'o 'ntinde,
Vorba dulce bine-o prinde.
Și de tace iarăș place,
Că are pe vino 'ncoace ;
Oacheșă și spiincenată
Și la umblet alintată
De-ar trebui sărutată.

Pe cînd arde focu 'n vatră,
Lupii urlă, cîinii latră,
Iar ea toarce din fuior
Legănînd cu un picior
Albia c'un copilaș,
Adormit și drăgălaș,
Alb ca felia de caș.

Și ea zice 'n cetișor :
— Nani, nani, pușor,
Dormi, drăguțe, dormi în pace,
Că la vară eă ț-oî face
Sub cel tei bătut de vînt
Așternutul la pămînt.

Vîntul că va aromi,
 Îară tu vei adormi,
 Vor pătrunde stelele
 Toate rămurelele,
 Îară luna va străbate
 A nopții singurătate,
 Și cînd vîntul va sufla
 Teiul se va legăna,
 Florile s-or scutura,
 Iară tu te'î deștepta,
 În plutirea norilor,
 În căderea florilor,
 Pe-a isvoarelor sunare,
 La glas de priveghitoare.

Cum îngîină și visează,
 Genele-î se 'ngreunează,
 Adoarme ast-fel cum șade,
 Fusul din mină îi cade.
 Doar prin somn mișcă piciorul,
 Ca să-și legene ficiorul.

Focu 'n vatră se potoale,
 E-o căldură-așa de moale,
 Cît sub candela mocnită
 Ea adoarme zugrăvită.
 Și cămașa stă să-î cadă
 De pe umeri de zăpadă,
 De pe munții sinului,
 Albî ca floarea crinului,
 Așa dulci și plini și dragi,
 Pe-a lor culmi avînd doi fragi,
 Și rotunzi și dragi și dulci,
 Fruntea pe ei să ț-o culci.
 Adormise-așa frumos
 Cu-a ei minî lăsate în jos,
 Sub o candelă smerită,
 Pare că e zugrăvită.

Cum dormia cu ochii 'nchiși
 Ea visa un mîndru vis:
 Un părete-a stat să cadă,
 Nu mai e de fel zăpadă

Codru-l vede infrunzind
 Isoarele 'ntinerind,
 Și ea vede mîndrul tei
 Ce umbrește casa ei,
 Că 'nfloria bătut de vînt
 Cu crengile la pămînt.
 O cîntare sună lină,
 Iar în zare-î lună plină,
 Iar băiatu 'n somnu-î rîde,
 Teiul mîndru se deschide.
 Ies trei zîne ca pe poartă,
 Cîte-o stea pe frunte poartă :
 Ele's ursitorile,
 Rumene ca zorile.
 Și ușoare calcă, slabe,
 Pietre scumpe 'n mii de boabe,
 Pe-a lor văluri sînt podoabe.
 Și prin pînze străvezie,
 A lor glesne argintie
 Nu s'ating nici de pămînt,
 Ci se leagăna în vînt,
 Căci ușor de mîni se prind,
 Trag un danț și mi-l întind,
 Leagănul încunjurînd
 Și din gură cuvîntînd,
 Cuvîntînd cuvinte rare
 Ca niște mărgăritare :

Una zice: Drag băiat
 Veî fi mare Împărat,
 Căci așa îți este scris,
 Cum ți-o spun acum în vis.

Alta zice: Veî fi tare
 Fără vre-o asemănare,
 Cum nu-î alt viteaz sub soare.

Ear a treia-î zice: Dragă
 Ai să aibi o minte 'ntreagă,
 Căci isteț veî fi cu duhul,
 Ca și luna și văsduhul.
 Iară muma cum visează,
 Minile-și împreunează
 Și se roagă către zîne :
 Luminatelor stăpîne,

Nicăeri nu-î copilaş
 Aşa blînd şi drăgălaş,
 Nicî în lume, nicî în ţară
 Că-î frumos din cale-afară,
 Dragu-mi-î ca o minune,
 N'am cuvinte a o spune,
 Geaba caut şi gîndesc
 Nu ştiu să le potrivesc.
 Nu-î daţi daruri trecătoare,
 Daţi-î lui ceva
 Ce în lume nimenea
 N'a avut şi n'o avea.

Atunci danţul se opreşte,
 Zina-a treia trist priveşte
 Către mamă zise-aşa :
 Ştii tu ce-ai cerut, orî ba ?
 Nicî o şti, nicî o veî şti,
 Dară eû voi împlini
 Ce-ai cerut în ceasul sfînt,
 Sfînt în cer şi pe pămînt.
 Pe copil se pleacă zîna
 Peste el întinde mîna :
 Numai tu veî mai avea
 Ce nu are nimenea,
 Că acum ţi-a dat soarte
 Viaţă fără moarte,
 Şi ţi-a dat tinereţe
 Fără bătrîneţe.

O cîntare sună lină
 Arde 'n zare luna plină,
 Peste vîrfuri trec scînteî,
 Intră zînele în teî.
 Nu mai doarme, pruncul rîde,
 Copacul se reînchide... ¹⁾

¹⁾ Poetul reia ideia cu ursitoarele şi o ţese mai departe în povestea *Miron şi frumoasa fără corp*.

BASMUL LUI ARGHIR

(FRAGMENT)

Frunză verde fag,
Dorule sărac,
Lăutar pribeag
Vin, de-mi zi cu drag
Vin, de-mi zi în șir,
Tot din fir în fir,
Basmul lui Arghir,
Cel cu păr de fir,
Singur să mă mir.

Fost-a cînd a fost,
Că de n'ar fi fost
Nu-î s'ar ști de rost.

Fost-a Impărat
Mindru luminat,
Ce avea cetate
Cu palate nalte,
Cu turnuri de fier,
Ce lovîa în cer.
Și-'n mijloc stetea
Și mi se 'nălța
Mîndră mănăstire,
Loc de pomenire,
Mănăstire 'naltă
Cum n'a mai fost altă.

Și asupra ei,
Mări, că-mi vedeai
Că în loc de cruce
Sorile străluce.

Și-avea 'mpărăteasă
Tîneră, frumoasă
Ca floarea de nalbă
Ca lacrima albă.
Pe fruntea senină
C'o stea de lumină.

Și-avea trei feciori
Ca și trei bujori
Vara 'nfloritori.

Frunzuliță tei
Da din ei tustrei
Cine 'mi era cine
Cu ochi de lumina,
Cu statură 'naltă
Cu talia 'nvoaltă,
Gingaș de mijloc
Și cu vers de foc?

Imi era Arghir
Cel de trandafir
Cu p̃erul de fir.

Și 'mp̃eratu-avea
Lîngă curtea sa:
O mindră grădină,
De miresme plină
Și roșuri de-albine
Prin florile dalbe
De naramze albe,
Grădină de flori
Din pomi roditori
Și de s̃erbători.
Dar de te duceaî,
De mi te perdeai
Prin a umbrei r̃ecorî,
Prin cărări de flori,
Eată mări iată,
Că-mi dedeaî de-odată
D'un pom de grădină
Cu flori de lumină
Ce 'nfloria în zori
Pe la cintători
Iar la zi n'amiază
Scutura de raze
Inflorita-î leasă
Iar la miez de noapte
Rodia mere coapte
Mere de-aur mari
Cu sîmburî tari
De m̃argăritari....

.

MUȘATIN ȘI CODRUL

Săracă țară de sus
 Toată faima ți s'a dus!
 Acu cincî sute de ai
 Numai codru îmi erai,
 Imprejur creștea pustii,
 Se surpau împărății:
 Neamurile 'mbătrîniau,
 Crăiile se treceaui,
 Numai codrii tăi creșteaui,
 Și în umbra cea de veci
 Curgeau riurile reci,
 Limpegioare, rotitoare,
 Avînd glasuri de isvoare.
 Bistrița în stînci se sbate
 Prin păduri întunecate
 Și mereu se adîncește
 Unde apa-abia clipește;
 Și de-odată vede că
 Apa i se 'mpedecă
 Și de stînci i se lovește
 Și s'adună și tot crește,
 Se iezește'n mîndru lac
 Și copacii umbră-î fac,
 Iar stejari din mal în mal
 Pe deasupra-î se prăval,
 Virfuri sprijin de-o laltă
 Și îmi fac o boltă 'naltă,
 De virfuri ei se 'mpletesc
 Și în umbră stăpînesc
 Și în vecinică recoare
 Undele-s scînteietoare

Dintr'un mal la celalalt
 A căzut un trunchiū înalt
 Mi-a căzut de-a curmezișul
 De îi spînzură frunzișul,
 Punte lungă de-un copac
 Peste-o liniște de lac,
 Punte lungă, punte mare
 De mi-o poți trece călare.

Stefan-Vodă tinerel
 Trece puntea singurel,
 Cu peptarul de oțel,
 Cu cușma neagră de miel, —
 Drag e codrului de el!
 Cum venea la vânătoare
 Purta arcul pe spinare,
 Cu lungi plete pin' pe spate
 Dar la frunte retezate.
 Copilaș în haine strîmte,
 Ușurel nici se mai simte
 De ochește-o căprioară
 Șoimul pe deasupra-î sboară
 De-și întinde mîna sus
 Șoimu 'n palmă îi s'a pus.
 Și tot vine chiuind
 Și din frunză tot pocnind
 Și cînd prinde a cînta
 Codrii 'ncep a resuna,
 Doîna cînd o trăgăna
 Frunza toată-o legăna,
 Că o cînta trăgănat
 Codrului de legănat.
 Nime 'n lume nu era
 Numai mierla șuera ;
 Cucul cîntă, mierlea zice:
 «Ce cați tu, băiat, pe-aice»?
 Zice codrul liniștit:
 M'am pus de am înfrunzit
 Pentru-că tu m'ai dorit.

Iară valurile sună,
 Mișcătoare se adună,
 Printre pinzele de frunze
 Cearcă soare să pătrunză,
 Ard în umbră la răcoare
 Petele scînteietoare
 Și pe-a undelor bătaie
 Varsă lumină văpaie,
 Pe șiroaie limpezi lungi
 Sboară razele cu dungî.

Iar Mușatin, stînd culcat,
 Se așterne pe cîntat:

«Codre, codre, dragul meu
 «Pare-că Ț'am spus-o eu
 «Să șueri din frunzi mereu;
 «Cu frunzișul fremătos
 «Povestești așa frumos
 «De m'adormi în iarbă jos!»

Țodrul îi se închina
 Și din ramuri clătina:
 Măi Mușatin, măi Mușatin,
 Voios ramurile 'mă clatin
 Și voios ți-aș cuvînta:
 Să trăiești Măria ta...
 Hai, Mușat, să ne'nțelegem
 Și 'mpărat să ne alegem,
 Împărat isvoarelor
 Și al căprioarelor,
 Așezat la vr'un păriu
 Să scoți fluerul din briu;
 Tu să cînți și eu să cînt,
 Frunza'mi toată s'o frămînt,
 Ș'o pornesc suind în vînt
 Pe isvoare,
 În ponoare,
 Unde pasările sboară,
 Unde crengile se pleacă
 Și căprioarele joacă.
 Apa-î zice: «O, copile,
 Minile întinde-mi-le
 Vino'n fundul luminos
 Că tu ești copil frumos!»

Îar Mușatin îi răspunde:
 Geaba mă măriți din unde
 Geaba, codre, dragul meu,
 Îmi mai dai frunze mereu,
 Căci m'oi duce de la tine
 Frunza-o plinge după mine,
 Că de suflet mă apucă
 Dor de cale, dor de ducă,
 Și de și mi-așa de jele
 De plînsul măicuții mele
 Eu m'oi duce, m'oi tot duce
 Dor să nu mă mai apuce.

Și m'oi duce'n cale lungă
 Dor să nu mă mai ajungă,
 In zadar napoi mă cheamă
 Dor de casă, glas de mamă,
 In zadar răsună'n vînt
 Căci așa menit eș sunt:
 Să-mi fac cale pe pămînt,
 Să-mi întind cărările,
 Să cutreer țările,
 Țările și mările.

Fire-ar tare glasul meu,
 Ca să treacă tot mereu
 De ori unde oi fi eș :
 Peste ape, peste punți
 Peste codri de pe munți,
 Să ajungă pân'acasă,
 Unde [mama] 'mi stă de țașă
 Și să-i spue'n multe rînduri
 «Nu muri, mamă, de gînduri».

Nu te duce, măi copile
 Ci de ai [in] lume zile
 Toate dăruiește-mi-le!
 Tu să știi, iubite, frate
 Că nu-s codru, ci cetate,
 Dar de mult sunt fermecată
 Și de somn întunecată
 Numai noaptea mă trezește,
 Luna când călătorește,
 Umbra-mi toată mi-o petrece
 Cu lumina ei cea rece.
 O, atunci în corn îmi sună
 Toți copacii împreună,
 Sună jalnic frunza'n lună
 Toți [tufanii] mi se-adună,
 Și copac după copac
 Toți de-odată se desfac.
 Din stejar cu frunza deasă
 Ese mîndră-o 'mpărăteasă,
 Cu păr lung pină'n călcii
 Și cu haine aurii,
 Mîndră-i este rochia
 Și o chiamă Dochia!

Din copaci fără de număr
 Es copii cu șoimi pe umăr
 Și copile multe iesă
 Cu-a lor mânece sumese,
 Și pe umerele goale
 Poartă donițe și oale,
 Se pornește atunci un sbucium,
 Sună'mi dulce glas de bucium,
 Pe cărări fără de urme
 Vin cerboaicele în turme
 Și mugesc încet atit
 Cu talangele la gît
 Și așteaptă răbdătoare
 Mini frumoase de fecioare,
 De le mulg în donicioare.

Căci să știi, iubite frate,
 Că nu-'s codru ci cetate,
 Dar vrăjit eu sunt de mult
 Pînă cînd o să ascult
 Răsunînd din deal în deal,
 Cornul mîndru triumfal
 Al craiului Decebal.
 Atunci trunchii-mi s'or desface
 Și'n palate s'or preface
 Veï vedea eșind din ele
 Mii copile tinerele
 Și din brazii cit de mici
 Veï vedea eșind voinici
 Căci la sunetul de corn
 Toate'n viață se întorn.

— Rămii codre, sănătos,
 Că mă chiamă apa'n jos
 Și menit în lume sunt
 Să'mi fac cale pe pămînt !

Și Mușatin s'apropie
 De Bistrița argintie,
 Luntrea se juca pe valuri,
 O desleagă de la maluri,
 Sare'n ea și îi dă drum,
 Ca săgeata sboar'acum.

Și mergînd, mergînd departe,
Apa'n două o desparte,
Cu largi unde de argint
Ce se mișcă strălucind...
Ici e umbră colo soare
Pe ape tremurătoare.
El pe maluri înflorite,
Vede turme rătăcite
Care pasc lingă pîraie
Ca la lebede se 'ndoaie
Gitul lor. Și capul mic
Ei de-odată îl ridic
Și urechile ciulesc
Pe cînd luntrea o zăresc.
El plutea, plutea mereu,
Codrul sună blînd și greu
Cînd de-odată zi se face
Codru'n două se desface
Și pe ape rotitoare
Șcînteiază mindru soare.
Și'nainte-î vede-un munte
Cu-a lui creștete mărunte
S'a clădit stîncă pe stîncă,
Incepînd din vale-adîncă
Și purtînd pe el păduri
Peste nourii cei suri
Iși ridică în senin
Creștet de zăpadă plin.
Și spre mal se'ndreaptă iară
Luntrea mică și ușoară
Iar Mușatin se coboară,
Calea muntelui apucă
Pină'n virfuri să se ducă,
Pin'ce noaptea l'a ajuns
In cel codru nepătruns.
Dar cu noaptea'n cap pornește,
Se tot urcă voinicește,
Doară culmea va sui-o
Pe cînd s'o miji de ziuă.
Și pe culmea înălțată
El ajunge de-o-dată
Și făcîndu-și ochii roată,
[Eată vede] lumea toată
Și departe se'tind șesuri,
Ce cu ochii nu le măsurî,

Unde riul cea sfînt
 Parcă iese din pămînt;
 Colo'n zarea depărtată
 Nistrul mare îi s'arată,
 Din spre țările tatar
 Și departe curge'n mare.
 La liman ca și o salbă
 Se'nșira Cetatea albă,
 Iar în liniște de vînt
 Trec departe de pămînt
 Cu-a lor pînze atîrnate
 Mii corăbii încărcate.
 Și privind spre miază-zi
 Dunărea el o zări
 Intr'una spre mare'ntoarsă
 Si pe șapte guri se varsă.
 De la Nistru pîn la ea
 Țară mîndră se'ntindea,
 Vede codrii cum coboară
 Deal cu deal, țară cu țară
 Resfrindu-se pe șes
 Unde riurile ies
 Și pe virfuri de păduri
 Mănăstiri și'ntărituri.
 Vede tîrguri, vaduri, sate
 Pe cîmpie presărate,
 Vede mîndrele cetăți
 Stăpînind pustietăți,
 Vede turmele de oi
 Cu ciobanii dinapoî,
 Cu fluere și cimpoi,
 Iară erghelele
 Petreceau cîmpiile
 Și de-alungul rîurilor
 S'așterneau pustiurilor.

Iară șoimul tinerel
 Pe asupra-î sboară el
 Și din gură-î cuvînta:
 «Să trăiești Măria Ta!
 Cîta lume, cîta zare
 De la Nistru pîn la Mare
 Făți odată ochii roată
 C'aceasta-î *Mol lova* toată!»!

CĂLIN NEBUNUL

Fost-a Împărat odată și trei fete el avea,
 Cît puteai privi la soare, da la ele ca mai ba.
 Una de cît alta este mai frumoasă de poveste,
 Dar din ele-acuma două mai era cum mai era,
 Nu că doar ai putea spune, cumcă-a fost așa-și-așa,
 Nici o vorbă de poveste, cer cu stele presărat
 Nu ajung la frumusețea ăstor fete de împărat.
 Dar deși nu-ți poți da seama despre ele cu cuvîntul
 Mintea tot le-atinge umbra, ochii lor î-ajunge gîndul,
 Dar pe cea mai mijlocie nici un gînd să n'o măsoare,
 E o floare de pe mare, cine-î cată 'n față moare.
 Mulți feciori de Împărați, de răsboinici lăudați, -
 Le-aũ cerut ca să le dee, ca chipul lor de femeie
 Să 'mpodoabe ca icoană viața lor cea nădrăvană.
 Da 'mpăratul nici gîndește să le dee-așa comoară
 Ale casei lui mai mîndre și mai trainice odoare.

Da 'ntr'o seară 'n drum de țară cine dealul mi-l coboară?
 Trei ficiori voinici de frunte ca trei șoimi voinici de munte,
 Vin în zale îmbrăcați, pe cai negri 'ncălicați,
 Spițelați, ușori ca vîntul de-o frumusețe 'ntunecoasă,
 Aũ venit să-î ceară, Doamne, fetele cele frumoase.
 Dar mai bine ar fi să-î ceară tot belșugul de pe țară!
 Și ce nu se pun de-î cer, trei luceferi de pe cer!
 Dear putea, de n'ar putea, trei luceferi el li-ar da
 Dară fetele lui ba. Unu-atunci din ei s'a dus
 Și in noaptea cea senină ca să fluere s'a pus.
 Vine-un nour, ce-î de nour? Vine-un vînt, da ce-î de vînt?
 Vine-o ploaie de șiroaie și furtună pe pămînt
 Și în nourî frînti de fulger și prin riuri de scînteii
 Șboară fetele răpitate duse 'n lume de cei trei.
 Scrie carte Împăratul, scoate veste 'n țara toată,
 Cine s'ar găsi pe fete de la smeii să i-le scoată
 Să le iee de neveste și cine s'ar ispiti
 Toată 'mpărăția mîndră între ei vor împărți...
 Nu 'și mai pieptenă nici capul de atita supărare
 Și lăsa ca să îi crească peste piept o barbă mare,

Care cade jos în noduri ca și cilții, ce nu-î perii,
 Sta să crească iarbă 'ntrînsă s'umble găze ca puzderii.
 Nu mai iese sara 'n prispă să stea cu țara de vorbă,
 Ca un pământ de jalnic și tăcut ca o cociorbă.
 Ș-a uitat de mult luleaua și clocește tot pe gînduri,
 Doară plosca-l mai ochește de pe-a policioare-î scînduri.

Dar în satul cela care șade Împăratul dornic
 Era și unu mai de samă, un frunțaș... fusese vornic...
 Avea trei ficiori din cari doi or fost cum or fi fost
 Oamenii harnici și ca lumea, dar cel mic era cam prost
 Cîtu-î ziua, șade 'n vatră și se joacă în cenușă,
 Prost ca gardul de răchită, șuiu ca clanța de la ușă.
 De vorbește, cine-ascultă? Știu că nu-î de nici o samă,
 Toți îi zic: ne-aude tontul, — da pe el Călin îl cheamă.
 Cei doi frați se ispitiră și au zis: haidem și noi.
 Dulce măr e 'mpărăția, de ne-a'ntoarce înapoi
 Dumnezeu din calea lungă. — Cine-a fi să le găsiască?
 Tot voinic în astă lume, de viță pămîntenească!
 Decî cum urmă să se ducă zice prostul: Hai și eu!
 Hai! că tot n'are ce face, ș-așa umblă teleleu,
 Ne-a ținea de-urît uitucul ș-a păzi la noapte focul.

Decî făcur'un arc puternic și vorbiră că 'n tot locul
 Unde va cădea săgeata, ei să stee de popas.
 Repezi atunci cel mare o săgeată din pîrlaz.
 Mers-au ca v'o două zile ș-au găsit. — Cel mijlociu
 Arunca și tot pe-atita, ba ș-o leacă mai tîrziu.
 Dară cînd svirlî nebunul mers'au ei trei lunî de-arîndul
 Zi și noapte pîn găsiră — a lui săgeată în pămînt.
 Ș-ajungînd au scos amnarul, au scos cremene și iască
 C'a s'ațite foc în codru, să se'ntindă, s'odihnească.
 Dar întiu se sfătuiră, că pe rînd să steie pază
 Și pe foc să puie vreascuși, a se stinge să nu-l lase,
 Hotărînd ca celui care va lăsa să se potoale,
 Va lăsa să-l prindă noaptea și să-î pue capu 'n poale.
 Se culcară doi. Cel mare să păziască a rămas.
 Dară pe la miez de noapte auzi 'n vîsduh un glas.
 Vine-un smeu în solzi de criță cu trei capete, și lui:
 Cum de calci moșia tatei fără de voia nimănu?
 Hai la luptă... Se luptară și-l lovi voinicul meu
 Făcû trei căpiți de carne din trei capete de smeu
 Și cînd cei doi se treziră: uite voi cît ați dormit
 Ce mai lupt'avuî grozavă și ce treab'am isprăvit!

A rămas în noapte-a doua ca strejar cel mijlociū,
 Și tot pe la miezul nopții prin văsduh acelaș chiū
 Și prin vînt văzū cu-aripe sunătoare, fioroase,
 Patru capete cumplite pe două umere groase.
 Hai la luptă, măi voinice — cum făcuși de te văzuī,
 Cum de calci moșia tatei fără voia nimănuī?
 Dar voinicul il omoară și ca vai de mama lui:
 Patru clăi de carne face el din capetele lui.
 Cînd cei doi iar se treziră, aū văzut a lui ispravă
 Isbindirea strălucită dintr'o luptă-așa grozavă.
 Și cînd iar 'i-apucă noaptea lui Călin de grijă-ī dară
 Să păziască bine focul de a nopții cruntă fiară.
 Cînd acum în noapte-a treia străjuia Călin de-odată
 Auzia un vuet mare și 'nainte îi s'arată
 Cu opt capete cumplite un smeū mîndru nădrăvan
 Cu ochii roși de jăratec și cu sufletu avan.
 Haide—ha! Călin, nebune! Cum veniși nu te-ī întoarce,
 Nici s'a fierbe pentru tine, nici s'a țese, nici s'a toarce.
 Se luptă Călin—Nebunul măi ca sufletul să-și dee.
 Iară smeul cel puternic cît de cît să nu se dee,
 El tăindu-ī o ureche cade-în foc un strop de sînge.
 Și în noaptea cea adîncă tot jăratecul se stinge
 Și în negrul întunerec într'o luptă oarbă, crudă,
 Miinī de fier în piept i'nfige — smeul ostenit asudă
 Gifiie pe cele-opt gituri sub ghenunchi Călin il ține
 Și cu sabia-ī retează a lui capete păgîne.

Dar acuma-mī stă pe gînduri ce-a face el — foc nu e,
 Frații săi să se trezească numai și capul o să-ī repue.
 S'a luat și el și merge supărat în spre pădure
 Cu un hîrb plin de funingini, subsuară c'o secure,
 Să găsiască vr'un cărbune. P'un copac înalt să sue,
 Pe 'ntinsori de codrii negri aruncînd privirea șue
 În adîncă depărtare el văzu zare de foc.
 El coboară și pornește, ca s'ajungă 'n acel loc.
 Iată-l, nene, un om în drumu-ī și grăbit din cale afară:
 Bună noaptea—țam mitale—Cum te chiamă? De-cu-seară.
 Hehehei, mă de-cu-sară! Ea, măi stai că nu-ī așa,
 Ce cați tu noaptea 'n pădure, colinzī lumea iac-așa?!
 Cot la cot Călin il leagă cu odgonul de un pom
 Și se cam măi duce. — Iată că în cale-ī iar un om.
 Bună noaptea!—țammitale!—Cine ești? Sunt miază-noape.
 Elele! Ce cați în codrii, pepeni verzi și stele coapte?
 De-un copac și pesta-l leagă și cum merge pe cărare
 Iat'un om prin întunerec înaintea lui răsare.

Bună noaptea! — țaamitale! — Cum te strigă? Zori-de-zi
 Ei cumetre Zori-de-ziuă, ia spune ce cați pe-aci,
 Hai să stăm de vorbă-o țiră, să mâncăm păsat cu lapte,
 Vin încoa, că bate luna — hai la umbră, — tot îi noapte.
 — Omule, ce-mi cați pricină... sunt grăbit... Ce-atita grabă?
 Ciorilor! ia nu mai spune, știu că nu ai nici o treabă!
 Îl legă și pe acesta, că pân ce va găsi foc
 Ziuă să nu se mai facă și vremea să stea pe loc.

El ajunge. Intr'o groapă mare arde-un foc avan,
 Pe-o păreche de piostre clocotește un cazan,
 Doisprezece smeii în juru-i dorm adînc întinși pe burtă,
 Imprejur de piostee se cocia o mare turtă
 Și 'n cazan notînd în zamă clocotiau vr'o două vaci.
 Hei, își zice năsdrăvanul, dete badea de colaci!
 Și deși în fața vetrei dorm, șezînd smeoaice mame
 El s'atins de-acea mîncare a clocotitoarei zame
 Doi tăciuni luă în hîrbu-î, un cărbune în lulea
 Și luînd o bucățică din o vacă ce fierbea
 Iată curge-un strop ferbinte pe a unui smeiu ureche
 Țasta țipă cu 'ngrozire ca un boiu împuns de streche.
 Toți treziți pun pe el mîna, unu-l leagă, altu-l ține
 Unul țasălă o leacă, cetluindu-l coala bine.
 Sfătuiesc ca să-l omoare.— Da mă rog Domniilor voastre,
 Cine ș-ar mai punea mîntea cu așa obrazuri proaste
 Cumu-s eă, Măria voastră! Mă lăsați căs om s'arac
 De cînd sunt n'am văzt turana, nici măcar de la petac.
 Zise unul cătră dînsul: Dacă tu ni-î putea face
 Fata 'mpăratului Roșu s'o luăm, poți merge'n pace.
 — Ce n'o luați Domnia-voastre, că sunteți măi tari, măi mulți?
 — Ea pe noi ne simte 'ndată ce ne-apropiem desculți,
 Suntem duhuri necurate și 'mpăratul cela Roș
 Are 'n vatră, în cenușă, un cățel și un cocoș;
 Năsdrăvani's, bată-î naiba, cum ne simt îi vezi că 'ndrugă
 Unul bate, altul cîntă... și-o tulim urit la fugă.
 Să s'apropie nu poate decit omul pămîntean.
 De-î așa, 'poi las pe mine... zise Strolea cel viclean.
 Il desleagă și 'l urmează... El văzù atunci legat
 Un voinic, care cînd vede că smeii s'au depărtat,
 Se smuci... și'n codru pier.

Luna ese dintre codri, noaptea toată stă s'o vadă ¹⁾
 Zugrăvește umbre negre peste giulgiuri de zăpadă.

1) Vezi începutul din *Călin*, ediția Maiorescu.

Și mereu ea le lungește și suind pe cer le mută,
 Parcă fața-î cuvioasă e cu ceară învăscută
 Și cu neguri îmbrăcate-s lan, dumbravă și pădure,
 Stele galben tremurinde mișcă 'n negurile sure,
 Intră 'n domele de nouri argintii multicolore,
 De-a lor rugă-î plină noaptea, a lor dulci și mari icoane
 Uplete văile de lacrimi de-un sclipit imprăsciet
 Cînd în cîrduri cuvioase sus pe cer se mișcă 'ncet.
 Inrădăcinată 'n munte cu turnuri lungi de neagră stîncă,
 Repezită mult în aer din prăpastia adîncă
 A 'mpăratului cel roșu stă măreața cetățuie.
 Poalele-î în văi de codru, fruntea 'n ceruri îi se sue.
 Și pe arcurile 'nguste făclii roșii de rugină
 Negrul nopții îl pătează în bolnava lor lumină,
 Rănind asprul întuneric din a saielor lungi bolți,
 Ingravînd în noaptea clară a ei muchi și a ei colți.
 Pe cărări săpate 'n stîncă smeii și Călin se sue
 Numaî luna îi îmbracă cu lumina ei gălbuie
 Și cînd sue uriașii de pe-o stîncă pe-altă stîncă
 Intr'o sură depărtare muria valea cea adîncă,
 Numaî pe părății netezi ai stîncimii îndelunge
 Eî arunc' umbre gheboase, uriașe negre, lunge,
 Ce în șiruri tupilate după ei se mișcă pare,
 Noaptea 'ntinde măreția-î, luna doarme, lumea moare.
 Și călcînd încet cu greul lor s'apropie 'n tăcere
 Eî ajung la poarta mare ferecată cu putere,
 Ce nu-î om s'o poată trece. Dar Călin suit pe zid:
 Hai, veniți smeilor—zice—poarta nu pot s'o deschid,
 Dară unul cite unul voi lua coala de chică
 Și pe sus vă trec în curte... Abia-apucă să li-o zică
 Și eî unul cite unul s'apropie—și de arîndul
 El la fie care-î taie capul de chică țîindu-l
 Ș-a lor trupuri moarte-aruncă răschiețe în ograda
 Și în urmă sare dinsul, ca să vadă, ce-o să vadă?
 Împăratul de zid strașnic și de poartă ce avea
 Ferestrite staū deschise și ușile se crăpa.

Scări bătute 'n pietri scumpe repede voinicul sue ¹⁾
 Intră 'n casele frumoase din înalta cetățue
 Pe covoare moi el calcă, intră în acea odae
 Care-î plină de a luneî blindă, tainică bătaie.

1) Comp. *Călin* ed. Maiorescu, unde șirurile următoare revin în formă desevisită.

Pe un pat de flori frumoase, proaspete și ude încă
 Doarme fata cea vestită în visarea ei adincă.
 Ea zîmbind își mișcă dulce a ei buze mici, subțiri,
 Inneată de lumină și miros de trandafiri.
 Iar din prund pân' în podele un paîngen de smarald
 A țesut pînza subțire, tremurînd în aer cald.
 Și în casă luna bate de sclipește viorie
 Și încarcă cu o bură a diamentelor sălbărie.
 Și prin mreaja cea vrăjită vedeai patul ei de flori
 Ea cu umeri de zăpadă și cu părul lucitoriu
 Și mai goală este 'n somnu-î, numai bolta naltă, sură
 A ferestrelor e rece și simțirea nu i-o fură.
 Dar de pînz' acoperită-î cu un colb de pietre scumpe,
 S'apropie-încet voinicul și cu mîna sa o rumpe,
 Apoi lîn o dă 'ntr'o parte, peste față se înclină
 Pune gura lui ferbinte pe-a ei buze, ce suspină,
 Ia inelul ei cel mîndru de pe degetul cel mic
 Și se 'ntoarce în codreana-î noapte tînerul voinic.

Lîngă smeii morți cînd trece, limbile le taie el,
 Le adună sîngerinde și le pune 'n testemel,
 Trece zidul și pornește iar la drum pîn ce ajunge
 La cazanul care fierbe în mijlocul verziî lunce.
 Pe-o smeoaică num'o taie, pe alta o țeapă'n pripă
 Ia din noû în hîrb tăciune și-un cărbune puse 'n pipă;
 Ia cazanul într'un deget și în altul el ia turtă,
 Se întoarce iar la frații, fluierînd cu minte scurtă,
 Cîntă cîntecele cele ce 'n viața-î le cântară,
 Deslegă pe Zori-de-ziuă, Miez-de-noapte, De-cu-seară,
 Din cazanul care'l duce, dîndu-le de drum merinde
 Abia-ajunge-unde dorm frații, abia focul îl aprinde,
 Ziuă cea intirziată năvălia din răspuțeri
 Și ca repezit în aer soarele se 'naltă în cer.
 Frații lui atît dormiră, cît intrase în pămînt
 De un stînjîn și-î umpluse frunza adunată 'n vînt.
 Se treziră. I! Căline, lungă fû și noaptea asta
 Dar nimic el nu le spune, ce făcuse 'n vremea-aceasta,
 Ci plecînd ei mai departe tot Călin arcu'ncordează
 Și sburătorînd săgeata trece'n lume ca o rază
 Vijie 'n văsduh cumplită, ei urmează unde-î cheamă,
 Pîn ajung în faptul nopții la pădurea de aramă.

Măi fărtați, — Călin le zice — nu ți putea trece prin crînguri
 Și prin codrii aști de-aramă, rămîneți aicia singuri,

Vă clădiți ici o colibă, vă săpați groapă de vatră,
 Singurel voi merge numai pe cărările de piatră,
 Să vedem ce-a fi de mine. Eî se pun de îl ascultă
 Și el trece în pădure făr' a perde vorbă multă
 Și la ori ce pas cel face, codrul simțitor răsună
 Și prin mrejele de frunze glasuri trec ca o furtună.
 Căci o strună-i ori-ce creangă și o limbă-i ori-ce frunză
 Luna doar, trecind pe ceruri, voind cerul să-l pătrunză,
 Uplete noaptea-i arămie cu mari dunge de omăt
 Pe sub care, răscolite, fulger apele încet.
 Și de-odată 'n codrul mîndru el aude de departe
 Răsunînd un glas de fată, ce venia din lunci deșarte
 Și urechia i-o desmeardă; el ascultă sub un trunchiū
 Și cîntarea dureroasă îl pătrunde în rărunchi:

Greeruș, ce cînti în lună,
 Cînd pădurea sună,
 Cum nu știi ce am în mine,
 Greere streine?
 Că te-ai duce, de-ai ajunge,
 Noaptea de te-ai plînge,
 Ca o pasăre măiastră
 La noi în fereastră.
 Vai de picioarele mele,
 Pe-unde umblă ele!
 Vai de ochisorii mei
 Pe unde umblă ei!
 Inima 'n mine-i bolnavă,
 Floare de dumbravă,
 Și vai lacrimile mele,
 Cum le vărs cu jele!
 — Du-te greer, du-te greer,
 Pin' la munte 'n creer
 Și privește 'nduioșat
 Zarea depărtată,
 Lumea 'ntreagă o colindă,
 Mergi la noi în grindă,
 Spune-i mami ce-am făcut
 • De m'a mai născut,
 Căci ar fi făcut mai bine
 Să mă ia de mîină,
 Prefăcută că mă scapă
 Să m'arunce 'n apă,
 Căci de cer ar fi iertată
 Și de lumea toată.

Naintează și o vede lingă apa arămie,
 Culegînd flori amorțite de pe maluri cenușie
 Și punîndu-le în poala grea de florile de piatră,
 Luminează luna 'n ceruri ca un foc pe-o mare vatră;
 Colții munților ce rupti 's, uriașe stînci de cremeni,
 Ce păreții și-î ridică îndărătnici, suri, asemeni,
 Vîntul care trece 'n șuer, noaptea sură și bolnavă
 Umplu cu sălbătăcie arămoasa-acea dumbravă.
 — Bună vreme, fată mindră de 'mpărat — Călin îi zice.
 Mulțămim, răspunse dînsa, tinerel flăcău voinice!
 Ce cați tu? Ce vînt te-aduce? Nu știi că om pămîntean
 Nu poate călca pădurea de bărbatul meu avan?...
 Știi fetiță 'mpărătiță, dar nici frică n'am, nici teamă
 Că el smeu e și puternic, dar și eu — Călin mă cheamă!
 Cum vorbește, iată smeul, vine iute ca un vînt
 Cu o falcă 'n cer el vine și cu alta pe pămînt.
 Bună vreme, smeu de cîne! — Mulțămim Călin-Nebune!
 Am venit să-ți iaș nevasta... De-î putea de ce nu? Bune
 Sunt de zis, ce-ți vin în minte, dar mai greu e să le faci,
 Smeul codrilor de-aramă nu te-așteaptă cu colaci!
 Eū mîininc patru cuptoare, patru boi mi-ajung abia
 Și de vin patru antaluri abia trag la o măsea.
 — Nici că-mi pasă! Și la luptă în dumbravă ei se scoală,
 Se apucă, de copacii tremuraū de 'nvălmășeală,
 Tremură sub ei pămîntul de-a lor pasuri apăstate,
 Scapără cremenea neagră a stîncimei detunate!
 Crunt Călin de mijloc l'umflă, pîn la virf de brazi îl urcă,
 Ca pe-un lemn el îl trîntește prin copaci trupu-î incurcă
 Și 'n ghenunchi apoi l'îndoaie ca pe-un vrescur, ce îl frînge,
 Și se îmflă mușchii vineți de oțel pe cînd îl strînge
 Și lovit, perzînd simțirea, smeul ca o muscă moare,
 Ce lovită este iarna de-o scînteie de ninsoare.
 Să-mi rămii cu bine fată, — eu mă duc să cat acum
 Cele două sorî a tale... Se porni din nou la drum.
 Trece codrii de aramă, de departe vede — albînd
 Și aude glasul mîndru al pădurilor de-argint.

Noaptea 'n rouă e scăldată, luciul pe lacuri sboară
 Lumea umbrei, umbra lunei se amestec', se 'nfășoară.
 În pădurea argintoasă iarba pare de omăt,
 Flori albastre tremur' ude în văduhul tămiet,
 Pînă că și trunchiî mîndri poartă suflete sub coajă,
 Ce suspină printre ramuri cu a glasului lor vrajă.
 Crengile sunt ca vioare printre care vîntul trece,
 Frunze sun' ca clopoței, trezînd ceasuș douăsprezece;

Și prin albul întuneric al pădurii de argint
 Vezi isvoare sdruncinate peste prund alunecînd
 Și sărînd în bulgări fluizi pe pietrișul din răstoace
 În cuiabar rotit de ape, peste cari luna zace.
 El aude-un cîntec dulce, plin de lacrimi și de noduri,
 Doină de simțire ruptă, ca jălania 'n prohoduri,
 Umplînd codrul de zăpadă; sufletu-î de-o jale mare
 Pare că din piept de fată cîntă o priveghitoare :

Așa 'mî vine cînd și cînd
 Să mă iaău pe drum plîngînd,
 Lumea ce-a fi să mă vadă,
 Nici să poată să nu 'mî creadă.
 În zadar mă măi jălesc,
 Vara vine, codrii cresc ;
 În zadar m'aș bucura
 Iarna iar s'or scutura.
 Și de vine de nu-'mî vine
 Tot arde inima 'n mine.
 Nici n'am cui să mă jălesc
 Să spun pe cine doresc ;
 Mult mă mir, Doamne, de mine
 Cum nu m'ai luat la tine
 Mult mă mir ce-oî fi greșit
 Ce-am făcut, de n'am murit...

În vădudul plin de-a nopții moale luminoasă ploaie
 El văzù o fată mîndră, îmbrăcată 'n lunge straie
 De argint, ce stau ca umezi pe-a ei trup care tresare,
 Ca o creangă mlădioasă sub a vîntului suflare.
 Naltă e, subțire este, ochii mari adînci ridică,
 Părul ei de aur moale pînă la călcîie-î pică
 Și cu poalele ei albe șterge stelele-î senine,
 Lacrimi lungi, ce curg pe față-î, ca fire diamantine.
 Nu uita, cum-că seninul cerului este în aștri
 Nu uita, că 'n lacrimi este taina ochilor albaștri.
 E frumos pe cînd din cerul plin de-o sfîntă bogăție
 Cade-o lacrimă frumoasă în adîncă vecînicie,
 Dar de cînd nainte toate ceru-î negru și pustiū
 Nu-î nălțime, nu-î albastru, e o noapte de sicriū.
 Stea ce cade taie lumea, ca o lacrimă de-argint,
 Pe seninul cer albastru frumos lacrimile 'l prînd.
 Și din cînd în cînd vărsate, frumos lacrimile prînd,
 Dar de seci întreg isvorul, vai de ochiul tău cel blind !

Prin diamanții tăi se scurge sînge fin de trandafir
 Și zăpada viorie din obrazii tăi subțiri,
 Curge noaptea lor albastră, a lor dulce vecinicie,
 Ce ușor se poate stînge prin plînsorile pustie.
 Cine e nerod să ardă în cărbune-o piatră rară
 Și eterna-î strălucire s'o striviască într'o pară!
 Tu 'ți arzi ochii și frumsețea — infinitul lor se stinge
 Și nu știi ce răpești lumei! Ah nu plînge, ah nu plînge! ¹⁾

Ast-fel el se socotește. Î-a căzut atît de dragă
 Cît ar fi înfltat în spate pentru ea lumea întregă.
 — Bună vremea, fată mîndră de 'mpărat!.. Mulțam voinice.
 Dar ce vînt te bate 'ncoace și ce rău te-aduce aice?
 Zise ea zimbînd — de multă vreme zimbea 'ntîia dată,
 Căci și ei îi cade drag el, deși n'ar vrea s'o arate.
 Știe ea, de ce îi place, dar să n'o prindă de veste
 Ce frumos îl află dînsa, cum îi sta, ce drag îi este!
 Dar de-odată spăimîntată de un vuet ea îi spune:
 Fugî, că dac'a veni smeul viața ta o va răpune!
 Vie numai, zise dînsul... ș'om vedea atunci cum plouă
 Nu se dă Călin, săracul, nici cu una nici cu două.
 Și de-odată peste codrii de argint vine în sbor
 Zmeul falnic care mișcă cu aripe vîrfurile lor,
 Peste virfurile 'nalte par'că sborul lor îl simți
 Frunzărirea cea mișcată de aripele-î cu zimți.
 — Bună vremea, zmeu de cîne! — Mulțămesc Călin-Nebune!
 — Am venit să-ți iaū nevasta. — Ba să vezi, ce-oî sta să-ți spun:
 Opt cuptoare mînc de pîne și opt boi și opt antale
 Abia sunt un prînz puternic pentru trupul meu în zale.
 Și vrei să te bați cu mine? — Nici că-mî pasă! — Aide dară!
 Sună frunza sgomotoasă, codrul din adînc trăsare,
 Tremură mai surd pămîntul, oasele par'că se rup,
 Cînd vînjoși se 'ndoaie dînșii a lor brațe și-al lor trup.
 Dar Călin în sus l'ardică și-l trîntește la pămînt
 De sun oasele ca hîrburî și sbor aripile 'n vînt.
 Il omoară. Apoi zice: Rămîi fata mea cu bine
 Merg să scap pe sora mare... și să auzim de bine.

Trece selbele-argintoase, trece-o vale, — un colcantaur
 Pînă vede dinainte răsărînd pădurea de-aur.
 Mult frumoasă e pădurea cu-a ei trunchi de aur roș,
 Ce în frunza lor cea moale suspinau întunecoși.

¹⁾ Șirurile din urmă le întîlnim, refăcute, în partea V din *Călin*, ed. Maiorescu.

Iarba lin călătorește, o peteală stătătoare,
 Ce sclipind cu miș de raze sub al nopții dulce soare,
 Poartă 'n gălbenateci unde spice de mărgăritare,
 Florile de mac ce umflă noaptea capul lor [cel roș și] mare
 Numai fluturi mici albaștri și mari roiuri de albine
 Curg în riuri sclipitoare de luciri diamantine,
 Ș-umplu aerul cel dulce de cristal și de răcoare,
 A popoarelor de muște, sărbători murmurătoare.
 Iar aude un cîntec mindru, care codrul îl trezește,
 Par'că frunzetul repetă, par'că vîntul tot îl crește,
 Și 'nainte-i par'că vede satul lui și i-se pare
 C'aude doinind o fată chiar la ei în șezătoare :

Maică, maică, draga mea,
 Ajungă-te jalea mea,
 Ajungăte-un dor și-un drag,
 Să șezi toată ziua 'n prag
 Cu firuț băgat în ac,
 Și tu să nu poți împunge,
 Pîn' nu-î suspina și plinge,
 Pîn' nu ți-a veni în gînd
 Unde-am fost și unde sînt.

Lîngă lacul cel albastru, înstelat cu nuferi mari
 Printre trestii auroase, ce se leagăn solitari,
 Vede fata cea cu ochii cuvioși ca în biseric'
 Fața-i albă ca zăpada într'un păr de întuneric.
 Ea în haina ei cea verde se inmlădie bogată
 Cu flori albe 'mpodobită, cu diamante presărată.
 — Bună-vreme, fată mindră de 'mpărat. — Mulțam Căline,
 Mult îți mergea vestea 'n lume, mult-am auzit de tine
 Și prea rău de tine 'mî pare, c'ai venit să mori aice,
 Căci de vine smeul numai rău ți-a merge, măi voinice.
 — Toți se laudă cu mîncarea. Șpune-mî fată cât minîncă
 Smeul tău, să văd pe-acesta, de îl pot învinge eū.
 Doisprezece hoî, antale, tot petrece, iară pîne
 Douăsprezece cuptoare abia îi ajung să cine.

C'un antal de vin măi tare decît mine — zice iesta !
 Dar va da Dumnezeū sfintul să mă scap și de acesta.
 Vine smeul, vine iute, mișcînd codrii cei de aur
 Cu cap mare ca cuptorul și cu aripî de bălaur.
 Heî, Căline, rău de tine, strigă el și se aruncă
 Pe voinicul care-l prinde, învîrtindul prin cea luncă.
 Se luptară rău și smeul cit de cit să nu se dee.

Hei nevastă, zice dinsul, dă-mi să beau și dă-î să bea.
 După ce mai odihnire, zice smeul: Măi Căline,
 Nu s'alege 'ntre noi lupta, c'ostenim astă-zi, vezi bine,
 Da m'oi face-o pară roșă și te-î face-o pară verde
 Șom lupta pîn' din noi unul se va stinge și s'o perde.
 Pară roșă este smeul, pară verde e Călin
 Și în galben-întuneric ei se luptă cu venin.
 Se 'nfășoară, se desfășor, mestecînd a lor vâpaie
 Fulgerînd umbra din codrii cu a flacărei bataie,
 Joacă 'n juru-le dumbrava cînd în umbră purpurie
 Cînd întinerește parcă într'o brumă-adinc-verzie,
 Cînd în dungî înflăcărate, bolți, cărări în jur se casc
 Sub luminî de curcubee repezi ce se sting, cum nasc,
 Filfiie ca două candelî, oboșiți să 'nvirt, se 'ncaer
 Și aproape-aproape strinse s'urmăresc jucînd în aer,
 Șoțînd limbe ascuțite ca să 'nghimpe pe cealaltă,
 Ei jucau prin crengi înalte, pîntre trestie pe baltă,
 Balta tremura adincă, somnoros și lin sclipește
 Asvîrlînd întunecată, cite-o muscă cite-un pește
 Către flamele-ostenite. . Peste ei de-odată sboară
 Ca o pată de cerneală 'n noaptea cea cernit'-o cioară.
 Zice smeul: Moaie, cioară, aripați în apă, stinge
 Flacăra cea verde, care nu-s în stare a o 'nvinge.
 Impărate, prea-înălțate, moaieți aripa în apă —
 Zice-atunci Călin — și stinge flacăra roșă, mă scapă.
 Iară cioara, cumu-î cioara, cum aude că o urcă
 Nici una nici două, iute se coboară, nu se 'ncurcă
 Și lăsînd din bot să-î cadă două picături de apă,
 Potolește para roșă, ce tresare, fuge, crapă.
 Și cu botul o ciupește, curge sînge ca fier roș,
 În cît lacul cel albastru [s'a făcut] ca vinul roș.
 Smeul a murit... Se face om Călin și se îndreaptă
 Cu trei fete 'mpărătești, unde frații îl așteaptă.

Pe 'ntinsorii de codri negri tot un senin se desfășoară,
 Ce-a lui stele mari și albe peste ele le presară,
 Și la margine de codru ei aprind o flăcărie
 Într'o groapă cu cenușă... de juca trandafir
 Colibioara cea de trestii cu ușița-î răzimată,
 Impletită din răchită, cu curmei de tei legată.
 La o ploscă de vin negru stînd de vorbă bucuroși
 Parcă-î zugrăvește focul cu răsfrîngerele-î roși,
 De-asupra lor ceru-î negru, pe 'ntinsorii de catifea
 Sunt cernute'n umed aur ici o stea colo o stea

Și așa senin e focul, cît le numerî păru'n barbă,
 Bătătura cea din țoale, pe cărări fire de iarbă.
 Și ca soarele de roșii staū fetițele'n văpaie
 Doue's oacheșe ca sara, mijlocia e bălaie.
 Iar Călin, lungit pe burtă și cu minile pe coate,
 Cam cu chef le povestește întîmplările lui toate,
 Și la capăt se chitește.— Măi fărtați, socot așa :
 Fata mare și cea mică le luați de v'or plăcea,
 Dară pe cea mijlocie — mi-o căzut dragă de foc
 Și nici ea nu zice băiu ! bat-o hătrul de noroc !
 Pe încet se stinge focul și se-acopere cu spuză
 El de mănecă o trage... și punînd buze pe buze
 Ei șoptesc... și-ar spune multe și nu știu de und'să 'nceapă
 Căci pe cînd și-astupă gura, cînd cu gura se adapă,
 El o simte 'n a lui brațe tînără, rotundă, tare
 Și ea tremură ca varga de oțel de a lui strînsoare.
 I-s'aprinde fața roșă de iubire și sfială
 Ochii 'n lacrimi își ascunde 'n părul moale de peteală
 Și adorm. Somn greu îi varsă plumb în vinele-ostenite.
 Frații lui cînd văd cît doarme ei se pun pe șopotite
 Și încet se sfătuiră, ca picioarele să-i taie
 Să se-audă c'omoriră ei pe smeii în bătaie.
 L'ar fi omorît, dar cesta, năsd răvan fiind, nu pot,
 Ei făcură cum gîndiră și 'l lăsară-așa schilod.
 La pornit pe fete scoală... Iar Călin de multă trudă
 Nu simți nici o durere, numa'n somnu-i greu asudă,
 Chiar picioarele în traistă îi le iaū, cu ei le-au dus,
 Căci găsindu-le, cum fuse năsd răvan, 'și le-ar fi pus
 Iar la loc...

În zori de ziuă el a doua zi trezit,
 Vede cum îl schilodise, ce să facă, amărit?
 V'o trei zile după'olaltă se mai tîrîe în brînci
 Prin tufanii din pădure și prin colții cei de stînci,
 Pîn' ajunge ca să vadă un palat în văi de raîu
 Cît ca să te uiți la dînsul — de frumos — nu te 'ndurăi.
 Și aude-un glas cu jale, chiar o grădină de glas,
 Care inima i-o rupe de-așa dor ș-așa necaz,
 Și cum în palat el intră, pe voinicul vede pare
 Care minile-și rupsesse într'a smeilor prinsoare.
 Bună vremea măi voinice ! — Mulțămim frumos Căline,
 Ce-ai pățit tu de picioare, ce rău dete peste tine ?
 Și Călin începe-a-i spune cît pățise pîn' acuma.
 Haid ne-om prinde frați de cruce ! Hai, ne-om prinde, spune-mi

[numa

Al cui ești și cum te chiamă? Eă fecioru's de 'mpărat,
 Codrii de-aur fur' ai noștri pîn ce smeii îi-au luat.
 De cînd i-ai ucis, Căline, iar ai noștri sunt. Cu chin
 Singurel îmi mai duc traiul ici în codri, măi Călin.
 Amîndoi însă în lume, tu schilod, eă fără mine,
 Ici prin noaptea dumbrăvană și prin văi om duce-o bine.
 Prin pădurile-uriaeșe, prin grădini și prin palat
 Se primblă Călin pe gîtul feciorului de 'mpărat
 Unu 'n mîni, altu 'n picioare, uriași fiind, de boi
 Aă putere, pe atîta, cît le trebue la doi.
 Și trecînd așa 'n pădure, ei aud foșnind în frunze,
 Trece-o umbră fugătoare, ce voia să se ascunză.
 Călin mîna și-o întinde și pe sus cînd mi-o ridică
 Mama smeilor pletoasă se sbătea răcnind de frică.
 — Fă-mi picioare, babă hitră, și lui mîni, ori te omor!
 — De un stînjîn mai la vale e, bădică, un isvor,
 Viră-te în el cu totul și-î eși întreg.. Ei stăi —
 De-î așa — Călin mehenghiul — bagă-mi-te tu întăi!
 — Ba eă, baiu, că nu-mi trebi. Viriți-vă dumniavoastră!
 Călin rupe-o creangă verde și o bagă 'n apa-albastră
 Și uscat'o scoate iară.—I! cum ți-aș mai da pumni tu babă,
 Aă vrut să mă uști, șireato, spune dreptul mai de grabă!
 — Să vedeți, voinici, la vale printre trestia învoaltă,
 Apa vie tot sclicește, se rotește colo'n baltă.
 Ei ajung la apă 'n farmec și băgînd creanga uscată
 El o scoate numa'n muguri și cu frunze încărcată.
 Se băgară-atunci în baltă și-amîndoi eșiră 'ntregi
 Și pe babă-o aruncară în isvorul unde seci
 Și cu apă moartă... dînsa se 'nchircește, se năsprește
 Că un trunchiū uscat cu noduri pe isvorul mort plutește.
 Și acūm se sfătuiră veselii ei și bucuroși
 Că fârtatul lui să iee fata 'mpăratului Roș.

Se gătiră omeneste cu itari și cu cojoc,
 Cu chimirul plin de galbină, încinși bine la mijloc
 Și pe drumuri părăsite ei se iaă și se pornesc
 Și trecînd printr'o pădure din ținutu 'mpărătesc,
 Din tufani cu crengre grele el s'apucă să adune
 În basmaua pistruită ca o mîna de alune.
 Iată că ajunși la poartă — auzir'un vuet mare
 Chiuiră, halaiū de nuntă, veselii de masă-mare,
 Cînd în poartă — văd o babă de-ale noastre. Bună sară!
 Mulțămim voinici din lume! — Ce s'aude-aici afară?
 Ia 'mpăratul... își mărită fata.. Cine-o ia, mătușă?
 Da țiganul, bucătarul, un cioroiū pistruī cu gușă!

Cică, bată-l naiba, cioară, a ucis doi-sprece smei!
 Zise-atunci Călin, pe gânduri: ia auzi mătușă hăi,
 Eă ț-oî da bănet de silă, galbeni zimți chiar un căuș
 Dacă-cum vei știți, ghiontită, mi-ai pătrunde printre uși
 Și la masă dinaintea împăratului vei pune
 Ca plocon pentru mireasă astă mină de alune.
 Iară baba, cumu-i baba, dă cu ghiotura să treacă,
 Mai ghiontită, mai sucită, mai împinsă cite-o leacă
 Intră 'n casa unde-i masa, puse'n talger dinainte
 Testemelul cu alune, făr a zice trei cuvinte.
 Împăratul pune mina și alunele sglobie
 Peste fața cea de masă dirăind se împrăștie,
 Dar în mijlocul basmalei un inel în loc rămasă,
 Un inel, care'l perduse de mult tînăra mireasă.
 — Tată, uite-inelul, care într'o noapte mi-a perit,
 Făr să știu nici cum, nici unde. Cine dară l'a găsit?
 Cine-adus alunele-astea? Logofeții spun că baba.
 O strigară dela poartă să s'urnească mai de grabă.
 Cînd în locu-î, cine vine? Un voinic strein. El spune:
 Împărate, prea'nălțate, eă vi l'am pus în alune.
 Iară cioara cea de mire pe trei perini șade 'n puf
 Slugî il apără cu crenges de muscuțe și zăduf.
 Cum trecuse Călin pragul de sub el o pernă cade,
 Cum veni'n mijlocul casei nici pe-a doua nu mai șade,
 Cînd ajunse la 'mpăratul și a treia stă să cadă,
 Că țiganului, vezi Doamne, nu îi se cădea să șadă.
 Zice atunci Împăratul: Cum voinice, cu ce cale
 A ajuns inelul fetei în minile Dumitale?
 Împărate, prea'nălțate, iaca cum și iaca cum.
 Da țiganul nici măi știe, fața lui îi numai scrum:
 Împărate, luminate, cum poți ca să'mi strici hatîrul
 Eă am omorit toți smei! Cum țigane? Cu satirul,
 Mă innec dacă l'ați crede... da la fețe tot măi schimbă!
 Să se cate smei Doamne, dacă aă vîrfuri de limbă.
 Îi cătară și — cei dreptul, nici la unui nu era
 Și Călin atunci le scoate și le-arată în basma.
 Împăratul poruncește c'a-s'aduc'un armăsar
 Și de coada lui să lege pe țiganul bucătar
 Și de coadă-i măi legară lingă el un sac de nuçi
 Căde-o nucă-o bucățică, ast-fel el făcu hăbuci¹⁾.
 Și-acum tu voinice — zise, — mi-î fi ginere. Ba nu,

¹⁾ Scena cu țiganul și la Ispirescu în *Bălaurul cu șapte capete* și în *Poveste țărănească*.

Altă fată, Împărate, tare dragă îmi căzû.
 Am un frate-înse de cruce, tot fecior de Împărat,
 Și de mult ți-era s'o ceară, deși nu s'a cutezat.
 Uite'l ice. Dară fata se cam uită vrind-nevrind,
 Că tot pe Călin-Nebunul l-ar fi vrut ea mai curînd.
 Da de! Fiind-că și feciorul era mai deo potrivă
 La a ochilor jele s'a muiat mai milostivă.
 Decî făcur' o nuntă mare ș-a ținut trei luni derind
 Lăutari, banchet, halaiuri, tot ce'ți poate trece 'n gînd.
 Ce nu era? Dragă Doamne, era nuntă 'mpărătească.
 Dar acum mă duc, le zice... Pe-a mea Domnul s'o păzască!
 Nici nu știu cum e, cum nu e. Geaba fratele-î de cruce,
 Geaba tînăra mireasă îl mai țin cu vorbă dulce
 Dor îi Doamne și nici știe cum l'apucă-un dor avan,
 Că de cînd n'o mai văzuse se scursese șapte ani.

Cînd ajunse locul, unde casa tatălui său fuse,
 El văzu palate mîndre și livezi mărețe puse.
 Și pe o cîmpie goală el văzu de vite-o ciurdă
 După ea copil călare c'un ciomag în mină sburdă ¹⁾.
 Și părea că are șase ani și'ncă ceva mai bine
 Bună vremea măi băietete! Mulțămim voinic streine!
 — Nu'mi știi spune cine șade'n aste rînduri de palat?
 — Doi voinici ce-au scos odată pe trei fete de 'mpărat
 Din a smeilor prinsoare. S-au luat care pe care:
 Mijlociul pe cea mică și cel mare pe cea mare.
 — Da ce-î de cea mijlocie? — La găini aŭ pus-o ei
 Și să vezi, voinic streine, că eŭ sunt feciorul ei,
 Mama'mi spune, cîte-odată de-o întreb a cui îs eŭ.
 Că-s a lui Călin-Nebunul. Cine-o măi fi, nu știu zău!
 Cînd aude... numai dînsul își știa inima lui,
 Că, să ertați D-voastră, da... era băiatul lui.
 — Da mă rog, bade, ajută-mi să daŭ vacile'n ocol!
 Inserează... Stele împlu tot seninul lin și gol
 Cu băiatu'n bordei intră, Și pe capetu-unei laiți
 Lumina mucos și negru într'un hîrb un roș opaiț,
 Se coceaŭ pe vatra sură două turte în cenușă,
 Un păpuc e într'o grindă, celalalt e după ușă.
 Prin gunciu se primblă iute legănată o rătușcă
 Și pe-un țol orăcăește un cocoș, închis în cușcă,
 Într'un colț e colbăită noduros rișnița veche,
 In cotlon toarce motanul pieptănîndu-și o ureche;
 Sub icoana afumată unui sfint cu comănac

¹⁾ În *Călin*, ediția Maiorescu, copilul păzește bobocii.

Arde 'n candelă-o lumină cît un sîmbure de mac,
 Pe-a icoanei policioară busuioc uscat și mintă
 Umplu casa de mireasmă pipărată și prea sfîntă.
 O beșică 'n loc de sticlă e lipită 'n ferestruie,
 Pintre care trece-o dungă mohorită și gălbuie,
 Cofa-i albă cu flori negre și a brad miroase apa
 De lut plină, ruginită stă pe coada ei o sapă.
 Pe cuptorul, uns cu humă Călinaș, ăl mititel
 Zugrăvia cu un cărbune un clapon și un purcel,
 Cu codița ca un sfloder și cu fuse 'n loc de labe,
 Cum îi se ședea mai bine purcelușului de treabă.
 Pe un pat cu paie numai doarme tinera nevastă
 In mocnitul întuneric fața ei lingă fereastră...
 Și tot sufletul dintr'însul pare-atunci că și-l înhoalbă
 Și-l adună 'n ochi de tuce preste fața ei cea albă.
 El s'așează lingă dinsa, fața ei o netezește,
 O desmeardă în durere, o sărut'o dragostește,
 Pleacă gura-i la ureche, blînd pe nume el o cheamă,
 Ea deschide somnuroasă lunge gene de aramă,
 Și adînc la el se uită, i se pare că visează,
 Ar zîmbi și nu se 'ncrede, ar striga și nu cutează,
 El din patu-î o ridică și pe pieptul lui o pune,
 Toată viața-î se adună 'n al ei sîn rotund și june
 Ea se uită și se uită... mută... un cuvînt nu spune,
 Doară rîde 'n ochi 'n lacrimi, speriată de-o minune,
 Ș'apoi îi sucește păru 'n a ei degete subțire
 Și și ascunde fața roșă pe-al lui piept duios de mire.
 El ștergarul îl desprinde și-l împinge lin la vale,
 Drept în creștet o sărută pe-al ei păr de aur moale
 Si bărbia ei ridică, s'uită 'n ochi-î plini de apă
 Si pe sinu-î o desmeardă și din gură-î se adapă ¹⁾).

Dar a doua zi voinicul mănios intră-'n ogradă,
 Frații lui cum îl văzură la ghenuchi veniau să-î cadă.
 —Iartă, frate, căci greșala zău de mult ne-apasă peptul!
 Ba nu, fraților, — le zise — să vedem ce e cu dreptul,
 Să facem o bombă mare, s'aruncăm pe cer în sus,
 Să vedem ce-o să gîndească Dumnezeu și ce-o să zică.
 Ast-fel, cum ț-i-ai face cruce, ei se pun alături... pică
 Bomba grea, svîrlită 'n ceruri, din cei doi făcînd firîme.
 Și Călin rămîne singur, rău îi pare ca la nime,
 Dară nici c'avea ce face. Impăcat de-astă dreptate

¹⁾ Compară întreaga parte a VII-ea din *Călin* ed. Maiorescu. Aici modificările introduse de Eminescu nu sunt esențiale.

Lasă'n pace să trăiască tinerile lui cumnate,
 Și făcu o nuntă mare dup' opt ani de 'nstrăinare,
 Multă lume se dusesese ca să vad' așa serbare.
 Fui și eu... Dar cum făcură o ulciacă cu păpară,
 Mi-au bătut căciula 'n creștet și m'aū dat pe ușă-afară.
 Mă 'nciudaī urit. In grajduri puseī mina be-un cal graur
 Cu picioarele de ceară și cu șeaua numai aur,
 De fuior îi era coada, capu-ī era de curechiū,
 Avea ochii de neghină și gîndaci avea 'n urechi.
 Ș'am pornit pe-un deal de cremenī... picioarele se topiră,
 Coada pîrie 'n dărătu-ī, ochii 'n capul lui pocniră.
 Cum văzuī, că nu-ī de bine încălicai pe-o prăjină
 Și mergînd pe ea de-a hale v'am spus și eu o minciună,
 Și 'ncălicînd pe-o șea, v'am spus-o așa ¹⁾.

IN TEMEIUL CODRULUI

— FRAGMENT —

In temeīul codrului
 Cale nu-ī, cārare nu-ī,
 Că de-a fost vre-o dată cale
 Ea s'a prefăcut în vale,
 De-ī cārare unde-va
 Nu mi-o știe nimenea,
 N'o ști cucul
 Nici haiducul,
 Nici feciorii
 Vinătorii.
 Că-ī perdură urmele
 Ciobănași cu turmele
 Și-ī perdură semnele
 Pădurari cu lemnele ²⁾.

¹⁾ Lupta lui Călin cu cei trei smei și scăparea celor trei fete de împărat, necredința fraților și sfîrșitul cu aruncarea «boambeī», se găsește și în povestea lui *Prislea cel voinic* din colecția de basme a lui Ispirescu.

²⁾ Inceputul dela «Povestea Dochiei și ursitoarele», rămasă neterminată.

MIRON ȘI FRUMOASA FĂRĂ CORP

Ce lumină-î și ce vorbe
 Jos sub grinzile colibii?
 Marta minuie cociorbe,
 Iar Maria toacă hribii,
 Iar ciobanu-șî pune gluga,
 Mai îndrugă câte 'n drugă,
 Ese 'n noaptea cu scînteii
 Ș-o tuli urit de fugă
 Parcă-î drăcul în călcii.

Iar la colțul marelui vetre
 Staū pe laiți, lîngă spuze,
 Un moșneag și trei cumetre
 Povestesc mișcând din buze...
 Tinerica puica nașă
 Prejmuieste tot pe moașă
 Pe cînd spală la un blid,
 Iar bătrîna gată fașă
 Și cumetrele se rîd.

Măi ciobane, ortomane.
 Unde-mî mergî așa pe frig?
 — Da la rișniță, la Dane
 Și la borș la Pipirig,
 Ce era să spun? Eac'asta!
 Mi-a făcut băiat nevasta,
 Nu vî fie cu bănat:
 Să-mî veniți și Dumneavoastră
 Că ș-așa'mî sunteți din sat.

L'aū spalatu-l, pieptănatu-l,
 La botez l'aū dus pe micul,
 La icoane l'a 'nchinătu-l,
 Un diac citi tipicul.
 Cînd pe el veni botezul
 Îi trecu auzul, vîzul,
 Nicî că-î pasă lui, săracul,
 Că nănașa spune crezul
 Și se lapădă de drăcul.

Că el strigă și se strîmbă
 Parc' ar fi pe o frigare,
 Duhul sfînt în chip de limbă
 I-a eșit pe gur' afară.
 Unii află cumcă nasu
 E cam strîmb, ca și la tat'so
 Și că 'și seamănă cu soiul,
 Dar pe cînd cu toți aŭ ras'o
 Se împrăștie tărăboiul.

Nins lucește cîmpul, teiul,
 Și trosnește cărărușa,
 Cînd se 'ntorc și văd bordeiul
 Și deschide Mușa ușa,
 Cînd își pun copilu 'n leagăn
 C'un picior încet îl leagăn
 La lumina din surcică
 Și o vorbă de-alta leagă'n,
 Planuri mari pe gază mică.

Dar de-odată din părete
 Es ursite ca pe-o poartă,
 Flori albastre aŭ în plete,
 Cîte-o stea în frunte poartă.
 Și de-o tainică lumină
 Toată casa este plină
 Ce din ochii lor porni;
 Peste leagănu-î se 'nchină
 Și 'ncepură-a'l meni :

Ca un leu să fi de tare
 Și frumos ca primăvara,
 Să fi gîngaș ca o floare
 Luminos ca luna sara ;
 Și iubit să fi de lume,
 S'aî averi și mare nume,
 Să te faci chiar Împărat
 Și să-ți meargă astfel cum e
 La ficiorî din basme dat.

Zise-atuncî duioasa mamă:
 «Mulțămesc de cite-ascult,
 Dară mulți î-or fi de seamă
 Ș'or voi atât de mult.

Lui să-î dați ce din mulțime
 N'a putut să aibă nime,
 Și nespus și fără rost
 Ș'atunci zine din nălțime
 Vă sărut piciorul vost.

Zise-atunci din ele una :
 De-o dorești cu dinadinsul
 Fie-î dat ca tot-de-a-una
 El să simtă adînc întrinsul,
 Dorul după ce-î mai mare
 'N astă lume trecătoare,
 După ce-î desăvirșit
 Și să-și vadă la picioare
 Acest dar neprețuit.

Ele pier. Iară baietul
 A crescut cum l'a menitu-l
 Se făcu frumos cu 'ncetul,
 Cine-l vede l'a 'n drăgitu-l
 Și deși ca leul tare,
 Era gîngaș ca o floare
 Și isteț era cu duhul
 Cum a toate-s știutoare
 Doară luna și vîsduhul.

Intr'o zi văzu pe-o rablă
 Un tobaș ce lumea cheamă
 Cu mustața ca o greablă
 Și c-'o trîmbiță de-alamă:
 Împăratul Prea-'nălțatul
 M'a trimis s'adun tot satul,
 Să dau știre tuturor
 Că el caută în latul
 Lumii-acestei p'un ficior,
 Ce din toți va fi mai tare,
 Mai frumos și mai cu minte.
 Decî vă strîngeți mic și mare
 Și să țineți bine minte.
 Căci se poate, — cine știe,
 Că la voi prin sat să fie
 Voinicul a-î fi pe plac
 Să-î dea fata de soție.
 Cîț v'am spus-o, — eată tac.

Abia el sfârși s'audă,
De la sat ia ziua bună
Nu-î păsa de drum și trudă
Căci mereu părea că sună
Vestea mîndră în ureche
Ca și o poveste veche.
Ș-a pornit în toîl lui
N'asdrăvan, într'o ureche,
Ca feciorul nimăruî.

Și la curtea 'mpărătească
A ajuns într'un tîrziu
Ș'apasă pe frunte cască,
Șterge păru-î auriu,
Intră 'n curte. Sumedenii
De voinici, boieri, rudeni
Se 'nchinau fetei bălane
Pe cum oamenii la denii
Bat mătăniî la icoane.

Ea se uită tot în laturi
Se închină și suspină
Cînd cu zîmbet, cînd cusfaturi,
Cînd cu-a ochilor lumină,
Cum prin șiruri ea colindă
Se uită într'o oglindă
Cu un aer cuvios,
Că-î menită ca să prindă
Chipul celui mai frumos.

Din oglindă ea nu vede
Decît vecinic chipul ei,
Dar de-odată, mai nu crede,
Ce văzură ochii sîi?
In oglinda fermecată
Printr'o negură s'arată,
C'a 'ntr'un vis frumos în somn,
O figură minunată
Intr'o mantie de domn.

Ea mai face-o dat' ocolul
Adunării. Pare-î cumcă
Intr'un colț ea vede solul
Frumuseți-i, ce 'și aruncă
Ochii triști, numai văpaie.

— Nu știu cum o să vă paie,
Zise ea, zimbînd voios,
Roșă 'n fața ei bălae,
Dar acela-î măi frumos !

Cînd cu degetul l'arată
Toți la el și-'n dreaptă ochii
Și mulți pîntenî zurăiră
Și foșniră multe rochii
Și din bolta de fereastră
În armura lui albastră
El apare lin din unghiū
Și la fata cea măiastră
El își pleacă un ghenunchiū.

— Nicî m'ai crede de ce stăruī,
Zise ea cu ochii 'n vis,
Bucuros mina ț-o dăruī
Căci în suflet te-am închis.
Ș-a ei mină prea frumoasă
Fină, dulce, ea ș-o lasă
Pe-a lui creștet adorat
El la gură-î o apasă
Ș-o sărută infocat

Iată vine și'mpăratu-î
Ce zimbîa cu mutră hîtră
El la mers cam legănatu-î
Și pe capu-î poartă mitră,
Poart'un schiptru ș'alt nimică
Ca și craiul cel de pică
Ș'aurit vestmîntul seū ;
Cine 'l vede, stă să zică
Că-î Vlădica din Hirlăū.

— Am avut un om al casei —
Zise dînsul, un ciocoī,
A murit și anul azi-î
S'a făcut din el moroī.
De-unde'mî aprindea ciubucul
Se apucă, bată-l cucul,
Ca să'mî strice 'mpărăția
Si nu pot ca să-l apucu-l
Orî să-î stric fermecăria.

Fierul, aurul, tombacul
 Ardă-l focul, să mi-l ardă
 L'a strîns tot și știe dracul
 A făcut din ele-o bardă;
 Iar din codri, lunci, poiene
 Și din alte buruiene
 A făcut num' un copac
 Cin' se schimbă măi cu... ¹⁾
 Să le vie-ăstor de hac?

Și cu toți se duc de-a valma
 Văd, se miră, nici se 'ncearcă,
 Dar Miron ia barda 'n palmă
 Și copacul mi-l încearcă,
 Pin ce vede că se 'n clină
 Scîrțîind din rădăcină —
 Ș'a cioplit din el țaruș
 Pe-a moroîului țarină
 El l'a 'nfipt adinc acuș.

De-atunci farmece 'ncetează!
 Codrii cresc și fierul iară,
 Împăratul cuvîntează:
 Âst voinic e cel măi tare.
 Un bătrîn răspunse: bine,
 Spune-mi tinere pe cine
 Fata are acum în minte?
 — Ea gîndește-acum la mine!
 — Ha, acesta-i măi cuminte

Și să cînte strana prinde:
 — Este tare, este tare,
 Și cuminte și cuminte
 Ș'arătos la arătare.
 Șcărpinîndu-se la ceafă,
 Împăratul c'o garafă
 A venit și c'un singeap
 Și umplîndu-l zice: Ia, fă
 De mi-l toarnă peste cap!

Și acum să-mi faci hatirul
 Să-mi ieî fata 'n însotire
 Știu că ai să fi catirul
 Pentru nazurî, fasolire,

1) Lipsește un cuvînt.

Ba să poate că te-adoarme
 Cu frumos proţap de coarne
 Şi să-ţi puie şi urechi.
 Cine poate s'o întoarne
 Cînd așa-î merit de vechi?

Că, să vezi, şi 'mpărăteasa
 De-atiţia anî acuma...
 Tacî, da ochi'ţi ai de pază
 Că ce-î fata, ce-î şi muma!
 E şi-un alt metod, ţi-l sfătuî,
 Să tacî molcom, să îngăduî
 Fă-te că nu ştii... n'ai treabă
 Tu să-î faci frumos tabietu-î
 Şi 'ncolo să-ţi vezi de treabă.

Deci Miron o ia de mîna
 Şi-o arată pe la oaspeţi,
 Cu-a ei ochi numai lumină,
 Cu obraji ca fragii proaspeţi.
 Ş'aū pornit frumoasă nuntă
 De păşia pînă şi ciunta
 Şi ologii 'şi făceaū grabă
 Şi-un moşneag juca *mărunta*
 Curtenind pe lingă-o babă.

Dar deşi ferice încă
 Totuş el în pieptul lui
 O dorinţă are-adîncă,
 Neştiută de cit lui.
 Dorul după ce-î mai mare
 'N astă lume trecătoare
 După ce-î desăvîrşit;
 Şi tot sufletul il doare
 După cum a fost merit.

Şi pe toţi el îi întrebă
 Dacă ştiu cum-va în lume
 Astă tainică podoabă,
 Ast odor fără de nume?
 Dar pe cine 'ntrebă, tace,
 Cui prin minte-î poate trece?
 Numai cîntăreţul orb
 Spune 'n treacăt, cumcă asta
 E *frumoasă fără corp*.

Eli-a spus, ca 'n vremi de nante
Auzi duioasa veste,
Că 'n castel de diamante
Cea mai mîndră fată este.
Ochi de-albastru-întuneric,
Ce lucesc adînc, chimeric,
Ca de-îubire două basme,
Dară corpul ei eteric
Nesimțit, ca de fantasme.

De veî merge în ajunul
Mult senin de Anul-noû,
Pe cînd cerul se deschide
La a lumilor ecoû,
Atuncî ea vine asemeni
Printre stîncile de cremeni
Lîngă lacul de smarald,
Ca să-și scalde puî gemenî
Unde zinele se scald.

El plecă atuncî în lume
Și nevasta 'n lacrimi lasă,
Cu un dor fără de nume
Uită țară, rude, casă.
Cum trecu numai Crăciunul
El pe cal a pus presunul
Și s'a dus la lacu 'n vrajă,
Unde așteptînd ajunul
De-Anul-noû, el sta de strajă.

Și din trestia plecată
El privia la apa fină
Cu oglînda-î nemișcată
Strălucind sub luna plină.
De și știi că apa-î moale
Totuș placa-î de cristale,
Parc'ar fi încremenit.
Ne 'ncrețite, plane, plane
Vioriî, aû adormit.

Rădăcinile în păturî
Sub pămînt s'o întreșut
Și pornc în miî de lături,
Florî frumoase l'aû văzut

Colo 'n snopî, colo cît una,
 Colo 'n fire împreună,
 Indoite într'un trunchiû ;
 Ici o pajişte într'una
 Iar dincolo un mănunchi.

Roşi şi vineţi, albiî snopî
 Ce-î de flori strălucitoare,
 Picuraţi, îşi scutur stropiî,
 Ce lucesc mărgăritariî.
 Pe cărarea-abia umblată
 Printre iarba, înfocată,
 Trece-un mîndru chip de zîină
 Cu-arătare fermecată
 Şi privirea blindă, lină.

Şi pe ea o haină fină,
 Ţesătură străvezie,
 C-o brumă diamantină,
 Ce în creţurî se 'mprăştie.
 Şi lipeşte sclipitoare
 De duioasa-î arătare
 Ce'n mişcările-î o tradă
 Se strevăd a ei picioare
 Crini şi umeri de zăpadă.

Inocentă-î e privirea
 Îngerească, tristă, lină,
 Diamante în privirea-î
 Şi-aû topit a lor lumină
 Peste-a albei dalbă placă
 Ea acum zîmbind se pleacă,
 S'uită 'n fundu-î luminos
 Şi în lună îşi desbracă
 Corpul ei aşă frumos.

Luna par'că se roşeşte
 De amor şi de mirare.
 Numai lacul o priveşte,
 Rămînînd în nemişcare.
 Este albă ca zăpada,
 Iară păru-î stă să cadă
 La călcîiu-î rotunzit.
 Cine oare-ar fi s'o vadă,
 Să nu moară de 'ndrăgit?

Dar deși pe noaptea toată
 Peste lanuri luna tace,
 Arătarea-î luminată
 Nici o umbră ea nu face
 Cu 'ntuneric nu încarcă;
 Intinzind piciorul, par'că
 Locul cel de farmec prins
 Cu-a lui vîrf întii îl cearcă,
 Pîn' se lasă din adins.

Și încet pășește 'n apă
 Ochiul ei s'aprinde, cere,
 Iară buzele-î se crapă
 De o stranie plăcere,
 Totuș valul nu se taie
 Cercuind apa bălaie
 Cî-o încunjură frumoasă
 Ș'o îmbracă cu văpaie
 În lucire scinteioasă.

Și deși în lac înnoată
 El nu mișcă nici se 'ncreață
 Ca o floare-î aninată
 De oglinda cea măreață...
 — El din trestii o privește.
 Nici se mișcă... 'ncremenește
 L'arătarea ei cea crudă.
 Și cînd lacul părăsește
 Pe-al ei corp ea tot nu-î udă.

Ea s'a dus. Dar el rămas-a
 În adînc rănit de dînsa,
 Uită lumea, uită casa,
 Umblă drumurile 'ntinse.
 Ea îi pare că-î mai mare
 'N astă lume trecătoare,
 Că-î ce-va desăvîrșit.
 Și să vadă la picioare
 Acest dar neprețuit.

Toamna vine și prin lume
 Frunza cade rînduri-rînduri,
 Adîncit umbla atunci
 El în grije și pe gînduri,

El purta în gîtu-î nuri
 Ochiî mari, zîmbirea gurii
 Şi umblind prin codrii mari,
 El văzu mama pădurii
 Rătăcind printre stejari.

El durerea lui ş-o spune
 Şi că trebuie să moară
 De n'a prinde-acea minune,
 Acea tainică fecioară.
 Ea — îi zise-atunci bătrîna —
 Locueşte că o zînă
 În palat de diamante,
 Mai frumoasă, mai divină
 De cît toate cele lante.

Tu palatu-î vei ajunge
 De vei merge, fără însă
 Să gîndeşti la alta 'n lume
 Cît la dînsa, 'n veci la dînsa,
 De-o ajungi fără de veste
 Ea atuncî astfel este
 Ca şi cînd ar fi a ta ;
 Căci ea face tot ce peste
 Dînsa ca să treacă-î vrea.

El a mers, a mers într'una
 Făr' de drum, d'orî-ce să-î pese
 Cînd pe vîrfuri trecea luna
 El văzù prin lumî alese
 Un palat lucind departe,
 Ce luceşte parc'ar arde.
 El intra pe scări de-ogîndă
 Şi prin salele deşarte
 Pe covoarele din tindă.

Şi'n lumina blindei lune
 El văzù frumoasa fată,
 Dulce, mîndră, o minune
 De fereastră răzimată.
 El la ea ghenunchi 'şi pleacă:
 Ca amorul meu să-ţi placă
 Părăsiî părinţi şi ţară...
 Ea tăcea... privirea-î seacă,
 Faţa rece, ca de ceară.

Ah, gîndi el, cum nu-î bună,
 Cum nu zică, bine-ai venit !
 Atunci ea zimbi în lună
 Și șopti : bine-ai venit !
 Și'n palat atunci s'aprinse
 Mii lumină sclipind ca ninse,
 Ea' l lu ă de brațși-l duse
 Printre salele întinse
 Și la mîndre mese-l puse.

Ei cinară 'n mîndre muzică
 Cu de aur vase, linguri,
 Beat de-amor el spune: nu zică
 Scumpo, să ne lase singuri ?
 Și lumină se sting de sine,
 A cîntărilor suspine
 Dispărură rînduri-rînduri,
 Ei rămîn în dulce bine
 Și înșiră mîndre gînduri.

Ah, iubito, zise dînsul,
 Cum nu simți focul, cel simt ?
 Și pe ea-o apucă plînsul
 Par'că pieptu-î este strîmt
 De-a ei patimă 'nfocată.
 Ea plîngea, rîdea de-o dată
 Cu-a-ei buze dulci și coapte,
 N'întunec par'că-l cată,
 Îmbătat de-amor și noapte.

Ah, îi zice el cu dorul,
 Lasă-ți haina ta regală —
 Gol în ochii 'ți văd amorul,
 Ah, arată-mi-te goală.
 Atunci ea roșind se pleacă
 Și stă pieptul să-și desfacă
 Și din sponci desprinde haina
 Și în lună se desbracă,
 Desvălînd taină de taină.

Ce frumoasă-î... umeri albi,
 Nete-dulce zugrăviți,
 De pe sîni rotunzi o salbă
 Ea în urmă a svirlit

Și se plimbă pe covoare,
 Moî ca mînile-î fecioare
 Păru-î curge la călcîie,
 Iară luna zîmbitoare
 Poleind-o o mîngîie.

La picioare-î el s'aruncă,
 Lîngă el să vie o roagă
 Ea s'așează dulce, pruncă,
 Lîngă el în mîndră șagă,
 Și el brațele-și 'ntinde,
 Rumenește și s'aprinde,
 Pe cînd ochii lui o sorb
 Dar nimic în braț nu prinde —
 Că-î frumoasă, fără corp.

Ah! gîndi el cu turbare,
 Tremurînd învăpăiat,
 Dulcea zînă, cum nu are
 Corp frumos, pe cum o văd!
 — Așta n'o pot, că ce pipăi,
 Numărul vieții-o pripă-î,
 Trecător de unde-un șopot
 Și ființa lor o clipă-î,
 Eû eternă sunt... și nu pot!

El își scurge toată viața
 Intr'un chin în nedormire,
 Vecinic o avea în față
 Blindă, dulce, în zîmbire,
 Vecinic tinde a lui mînă
 Dup' imaginea-î divină
 Vrea s'o strîngă, s'o omoare,
 Dar de și de nuri e plină
 Totu-și umbra-î ca din soare.

De dorința lui aprinsă,
 Ce-a rămas neîmplinită,
 El un an trăi la dînsa
 Cu viața-î neștiută.
 Dar pierînd chiar din picioare,
 Pierzînd mintea, care-l doare,
 Dup'un an se 'ntoarce iară
 L'a lui casă rîzătoare
 Și la dulcea-î nevestioară.

Dar vai cum îi se păzură
De urite toate cele !
Nimic ochiul nu-î măi fură,
Nici simțirea lui în jele,
Toate-î par urite, sure...
Intr'un chip și 'ntr'o măsură
...și de rînd
Și nimic nu-î dă măsura
Celor ce avea de gînd.

Trist, retras, rănit de moarte
S'ar fi 'ntors l'acea frumușeță
Dar știa ce crudă soarte
Are — eterna-î tinereță
Lăngezind în gînd și fire,
In muri triști de mănăstire
Ș-a închis chipu-î perit
Ș'adîncit în amintire
Și'n amor — el a murit ¹⁾.

¹⁾ Basmul acesta a fost versificat și de Ronetti-Roman sub titlul *Fata fără corp*. — L. Șăineanu, *Basmele române*, p. 783.

FATA ÎN GRĂDINA DE AUR

A fost odat'un Împărat, el fu 'ncă
 În vremi de aur, ce nu pot să 'ntorn ;
 Cînd în păduri, în lacuri, lanuri, luncă
 Vorbiaî cu zeii și sunaî din corn
 Ș-avea o fată dulce, mindră, pruncă...

În van i-o cer. Bătrînul se gîndește :
 Prea e frumoasă și prea nu e de lume !
 Mă mir cum cerul nu s'ademeneste
 Să scrie 'n stele dulcele ei nume,
 E rău poetul, care n'o numește,
 Barbară țara, unde-al ei renume,
 Încă n'a — ajuns — și chipu-i muritoriu
 Nu-î de privirea celor muritori.

În valea stearpă, unde stînci de pază
 Incunjuraî măreața adîncime
 Clădi palat din pietre luminoase,
 Grădini de aur, flori de 'ntunecime ;
 Iar drumul văii pline de miroase
 Afar' de el nu-l știe 'n lume nime,
 Acolo ș-a închis frumoasa fată
 Ca nici-o rază-a luneî să n'o bată.

Sale 'mbrăcate în atlas, ca neaua,
 Cusut în foi și roze vișiniî,
 În mosaicuri strălucea podeaua,
 Din muri înalți priviaî icoane vii ;
 Fereastra-î oarbă, de și stă perdeaua,
 De-aceia 'n vale ard luminî, făclii
 Și aerul, pătruns de mari oglinzi,
 E răcoros și de miroase nins.

Notă. — Povestea ce urmează poate fi considerată ca o variantă la *Luceafărul*; ideia și acțiunea este aceeași, versurile însă, pe cum și cadrul de poveste, sunt cu desăvîrșire diferite.

O noapte-eternă prefăcută 'n ziuă,
 Grădină de aur, flori de pietre-scumpe,
 Zefir trecea ca o suflare viuă
 Și 'n calea lui el crengi grele rupea./
 Cu-aripi de-azur în noaptea cea tîrzie
 Copii frumoși ai albei veri se pun,
 [Pe] boboci de flori, cînd ape lin se vaer
 Sbor fluturi sclipitori, ca flori de aer.

Acolo 'nchisă cu mai multe soațe,
 Cu ea copile și soții de joacă,
 În lumea ei sălbatec se răsfață,
 În străluciri viața ș-o îmbracă.
 A ei priviri sunt tinere și hoațe,
 Zimbirea-i caldă buza stă s'o coacă
 Și 'n acest raiu, în astă lume suavă
 De mulțămire se simțea bolnavă.

Dar de a ei frumuseță fără seamăn
 Auzi feciorul de 'mpărat Florin,
 Norocul lui cu-al ei îi pare geamăn,
 De-atunci un foc îl mistue în sîn.
 «În van staū locului, staū să mă 'ndeamăn
 Cu munca mea, cu dorul, cu-al meu chin!»!
 Pătruns de dorul neștiinței verguri
 S'a dus să ceară sfat la sfînta Mercuri.

Alaiū, convoiū, — îi zise atuncea Sfînta,
 Napoi trimite; nu lua nimica
 Și singurel te du de-ți cată țînta,
 Căci strîmt e drumul și e grea potica.
 Ia calul meu cel alb și te avîntă,
 Cu gîndul sboară 'n lume fără frică,
 Dar dacă vrei s'o afli ține-n minte:
 Nu sta în valea-*aducerii-a-minte*.

Porni în lume, singurel în toiu-i
 Îl duce calul frațior ca vîntul,
 De aur păru-i și frumos e boiu-i,
 Fecior de drag, cum n'a văzut pămîntul,
 O stea el pare 'n neamu-i și în soiu-i.
 Cu bine meargă-mi și să-l ție Sfîntul!
 Ajunse-o vale mîndră și frumoasă,
 Părea că-i chiar grădina lor de-acasă.

Și sub un tei el de pe cal se dete,
 Se 'ntinse leneș, jos pe earba moale.
 Din tei se scutur flori în a lui plete
 Și mai că-î vine să nu se mai scoale.
 Și calu-î paște, flori purtând în spete,
 Presunul lui și șeaă cu pafale.
 În valea de miros, de riuri plină,
 În umbra dulce bine-î de odină.

De-a lui bătrîn el își aduse-a minte,
 Cum îl lăsă și cum porni în lume,
 Dorind cu o iubire-așa fierbinte:
 O umbr' un sunet, un nimic, un nume.
 L'apuc' un dor de țară și părinte,
 Tot ce-a dorit îi pare-atunci că-î spune
 Și cînd pe calul lui el iar se simte
 Napoi apucă, peste drumuri strîmte.

Dar îndărăt ajuns, l'apucă dorul
 Din nou, — neliniște, iubire-adincă
 S'aruncă iar pe cal, urmînd amorul
 Ce 'n a lui suflet neclintită stîncă.
 În nouă l'oprește regele, poporul,
 El, dus de-o stea, ce arde 'n mîntea-î încă,
 Dorit de raza unor doi ochi tineri,
 S'a dus să ceară sfat la sfînta Vineri.

Voinicul meu, — îi zise atuncîa Sfînta,
 De ce-ai stătut în valea amintirei...
 Nu sta în ea, de te 'nchinași iubirei,
 Te du de-o cată și 'n a ei fereastă,
 De-o vezi deschisă, svîrle floarea asta.

Da să nu stai în *valea desperărei*,
 Ce 'n a ta cale tu vei trece sigur.
 El iar porni în lumea întîmplării
 Bolnav de dor și de-a iubirei friguri.
 Dădû de-o vale 'n asfințitul serii...
 Intunecoasă-î, cum o simt doar orbii,
 Și filfăesc prin aer rece corbii...

El de pe cal se dete. În pădure
 Șoptește frunza, ramuri staū de sfaturi,
 Și somnul nu voiește ca să-l fure,
 Căci umedă e frunza lui de paturi

Urechia-î trează a dumbrăvii gure
 Le-ascultă șopotind din mii de laturi ;
 Și corbii croncănesc și sboară 'n fală
 În aer chiar ca pete de cerneală...

Atunci o frică inima-î pătrunde,
 Pe cal se pune și fugi din vale
 Și 'n loc s'urmeze drumu-acolo unde
 Voia să meargă, s'a întors din cale.
 Sosește iar în țară-î, da-l pătrunde
 Din nou un dor, o amărire, o jale.
 Atunci din nou el o lua pe mâneci
 Să ceară sfat acum, sfinteî Dumineci.

Ai stat în valea desperării iară,
 Ii zise Sfinta — ci din nou pornește
 Iți dau o pasăre cu tine — sboară
 Cu calul tău, unde norocu-ți crește.
 Când vei vedea frumoasa ta fecioară
 Că plînge-atunci dă drum paserei ieste,
 Tu dorul ți-l ajungî de și te ticăi
 Ea'ți fie tot, ce-ai suferit nimică-î.

Trecînd prin valea desperării-astupă
 A lui urechi, să n'o audă 'n șopot.
 In van se 'ncearcă calea-î s'o 'nterupă
 Vuirî, murmure, să-l oprească nu pot.
 O umbră sboară, pîn se vede după
 Atîta mers c'aude svon de clopot,
 Atunci văzû în zarea lui palatul
 In care 'nchise fata-î Impăratul.

In ziduri de oțel lucea castelu-î
 Cu streșini de-aur și cu turnuri înalte
 Și scris pe muri-î, minunat în felu-î
 Făptura grea a meșterelor dalte.
 In mari grădine îi se arăta lui
 Isvorul viu ce cade, vrînd să salte.
 El se mira cum toate — ast-fel a fi pot :
 Grădine, rediuri, lacuri, ziduri, șipot.

Dar un bălaur tologit în poartă
 Sorîa cu lene pielea lui pestriță
 Cu ochii 'nchiși pe jumătate, poartă
 Privirea jucătoare să-l inghiță.

Iară Florin — inima 'n el e moartă
 Când vede solzii, dinții cei de criță,
 Sărind la el și 'nfipse a lui spadă
 Și pe pământ îl țintui de coadă.

Apoi din munte stanuri el răstoarnă,
 Le grămădește crunt peste bălaur,
 Acesta iar se sbate, se întoarnă
 Și în durerea-î muge ca un taur
 Dar el mereu pe dînsul pietre toarnă
 Pin' nădușit plesni acel centaur
 Trecu 'nainte două lăncii scurte,
 Pin ce dădû de strălucita curte.

Un an de cînd copila petrecuse
 Urzînd gîndirea-î și visînd ursitul,
 Un an întreg prea fericită fuse,
 Dar dup' un an mî-a fost-o-ajuns uritul.
 Își amintia viața ce-o avuse
 Și peste pieptu-î își îndoiaie gîtul
 Și trist privia un punct cu ochii țintă
 Și se usca ca și la umbră-o plintă.

Eû mor de n'oi vedea seninul, cerul,
 De n'oi privi nemărginirea vastă,
 Răceala umbrei m'a pătruns cu gerul
 Și nu măi duc, nu pot — viața asta.
 Oh! Ce ferece-ași fi să văd eterul
 Și să văd lumea, codrii din fereastră,
 Și de voiți cu viață să măi suflu
 Deschideți uși, ferestre, să răsufu....

Astfel o mistuia neastîmpăratul
 De viață dor și dorul cel de soare,
 De și le poruncise Impăratul
 Să nu care cumva să se-aměsoare,
 Ca să deschidă ușile, palatul —
 Dar totuș, cînd văzură că ea moare
 Nu știu ce or să facă, să se poată
 De l-ar urma, el ar găsi-o moartă.

Văzînd cu ochiî, că piere de-a 'n picioare
 Din zi în zi — atunci el' a deschis
 Ferești înalte și la mîndrul soare
 Din boala adîncă fata a învins..

Și se făcù și mai fermecătoare
 Astfel cum nu îți trece nici prin vis,
 Se rumeni în fața ei ca mărul
 A 'ntinerit-o aerul și cerul,

Un smeu o vede, cînd s'a pus să stea
 'N-a ei fereastră 'n asfințit de soare,
 Sburînd la cer, din ochi-î o scînteie
 Cuprinse-a ei mîndrețe, fermecări.
 Și 'n trecătoarea tînăra femeie
 Se 'namoră copilul sfinteî mări.
 Născut din soare, din vîsduh, din neauă
 De-amorul (ei) se prefăcù în steauă.

Căzù din cer în tînda ei măreață,
 Se prefăcù în tîner luminos
 Și corpul lui sub haina ce se 'ncreață,
 S'arată 'nalt, subțire, mlădios.
 Păr negru 'n vițe lungi ridică fața
 Cu ochii-albaștri-închis și zîmbitoare,
 Părea un demon rătăcit din soare.

Ah! te iubesc — îi zise el — copilă,
 La glasul tău simt sufletu-mî rănit,
 Din stea născut plec fruntea mea umilă,
 Cu ochii mei prînd chipul tău slăvit. —
 Nu vezi cum tremur de amor, ai milă!
 În nemurirea mea de-aș fi iubit,
 Iubit de tine, te-aș purta o floare
 În dulci grădini, aproape lingă soare.

N'ai vedea iarnă, toamnă nu, nici vară,
 Eternă primăvar' etern amor,
 De ți-aș închide zarea ta cea clară
 Cu-al meu sărut, o scumpul meu odor.
 Pîn ce să mîngîi inima'mî amară,
 Culca-mi-aș capul la al tău picior
 Și te-aș privi etern ca pe o steauă,
 Frumos copil cu umerii de neauă.

— «O geniū mîndru, tu nu ești de mine,
 De-a tă privire ochii mei mă dor,
 Sîngele meu s'ar stoarce chiar din vine,
 Căci m'ar usuca teribilu-ți amor.

Curînd s'ar stinge viața mea, streine,
 Cînd tu m'ai duce 'n ceruri lingă sorî,
 Frumos ești, dar a ta nemurire
 Ființei trecătoare e peire.

El o privi atunci cu ochii țintă,
 În fața-î slabă zîmbet dureros,
 Se face stea și iarăș se avîntă
 În cerul 'nalt, în roiul luminos.
 Acolo toată noaptea stă la pîndă
 Și prin fereastră el privi duios,
 Că o lumină dulce, tristă-clară
 Să vadă umbra-î albă și ușoară.

A doua zi el se făcù o ploaie,
 În [jos] căzîndă, aromată, lin ¹⁾,
 Și din fereastră perdelele le'ndoaie
 Trecînd prin țăsăturile de in.
 Pătrunde iarăș în a ei odaie,
 Preface 'n tinăr sufletu-î divin ;
 El stă frumos sub bolțile ferestrii
 Purtînd în păr cununa lui de trestii.

.....Și părul lui de aur moale
 Pe umeri cade îndoios, inflat
 Ca ceara-î palid... buza lui în jale
 Purta un zîmbet trist, nemîngîiat.....
 Ș-astfel cum sta, mut înger din tării
 Părea un mort frumos cu ochi vii.

— O vin cu mine, scumpă 'n fundul mării
 Și în palate splendizi de cristal,
 Cînd vîntu-a trece peste-a apei arii
 Tu-î auzi cîntarea lui pe val.
 Ți-î închina viața ta visării,
 Veî fi Oceanului monarchul pal
 Și în palate de mărgean și profir
 Cu bolți lucrate numa'n aur d'Ofir !

— Ca să-mî ajungî nevrednica-mî iubire
 Aî părăsit al cerurilor cort,
 Dar nu e chipul tău cel peste fire
 Ce 'n fundul sufletului meû îl port.

1) «Trăgînd în noapte miros de *cîmpii*», — e notat alătura un alt șir.

O geniul meu, mî-e frig l'a ta privire,
 Eû palpit de viață — tu ești mort ;
 Cu nemurirea ta tu nu mă 'nveți,
 Acum mă arzi, acuma mă îngheți.

Nu... om să fii, om trecător ca mine,
 Cu slăbiciunea sufletului nost,
 Să-ți înțeleg tot sufletul din tine
 Și brațul tău, de-mi-a fi adăpost,
 Să-l știu că-î slab, iubirea că-l susține,
 La om e-un merit, ce la zei n'a fost.
 De mă iubești, să-mi fi de vremea mea,
 Fă-mi dar de nuntă nemurirea ta.

Intunecos și fără de speranță,
 La ea privește geniul în nimb,
 Iși simte inima legată 'n lanț
 În lanțul lumei ce-î cu-o mie limbă,
 «Chiar nemurirea mea, chiar abondanța
 Puterii mele tu o ceri în schimb.
 Ei bine, da! Eû m'oî sui la cer,
 Ca dela Domnul moartea mea s'o cer!

Da moartea! Pentru-o clipă de iubire
 D'eternitatea mea să mă deslege,
 Să văd în juru-mi anii în peire,
 Să am în inima mea moartea rece,
 Să fiu ca spuma mării în sclipire,
 Să văd cum trec cu vremea, care trece. —
 O mult ceruși, prea mult — și totuș ție
 Ți 'nchin splendori, putere, vecinicie.

La cer se 'nalță el pe bolta mare,
 Cu-aripe lunge curățind seninul,
 Privește'n jos castelul în splendoare
 L'apucă dorul inimei, suspinul.
 — Ah! ce-ai cerut, femeie trecătoare,
 Femeie scumpă, ca să-mi mîngăi chinul.
 Deasupra lumei risipite'n șoapte
 El se înalță-un curcubeu de noapte.

Pe cum o floare ar eși din surii
 Și morții munți, din piatra lor uscată,
 Astfel copila învioșază nuri,

Pe cînd în bolta geamului s'arată
 Copil al apei, cerului, pădurii
 A lumii 'ntregi mai drăgălașă fată.
 Ea-ascultă pe al primăverei oaspăt
 În dimineața ce-î zimbește proaspăt.

Imprăștiată fulgerează roua
 În viorii, strălucitoare boabe,
 Țărina 'nvie 'nprimăvară nouă
 Răcoarea vîntului ca miros de-ape
 Păreă a fi ploat, deși nu plouă,
 Decît lumină, ce nu mai încape.
 Cu gura, fața, ochii ei ea rîde,
 Privind în soare, în clipiri îi închide.

În dimineața clară ca oglinda
 La toți s'arată tînărul Florin,
 În jur de ziduri calul și-l colindă
 Iși simte inima umflată 'n sin,
 Dar poarta 'nchisă-î, poate s-o tot prindă,
 Ea nu se mișcă 'n negrele-î țîțini.
 Ci el fereastra cum vază crăpată
 Aruncă 'n ea cu floarea fermecată.

Pe-atunci copila împletea cunună
 Din flori de aur și din diamante,
 Din cărți o soață-a-ei îi stă să-î spună
 C'al ei noroc purtatu-î de un fante.
 Cînd floarea îi căzù 'n poală — ea nebună
 O sărută, svîrlind pe celelante
 Ș-o mirosi cu gura-abia deschisă
 Și ochii ei plutiau în miî de vise.

Ea alergă cu grabă la fereastă,
 Să vadă dacă vîntul nu-î aduce
 Și alte flori, așa frumoase c'asta,
 Dar de 'ngăimare ochiul ei străluce
 Și surizînd ea rumenește, casta,
 Cînd vede-un tînăr lingă poartă 'n cruce.
 Și el o vede și în mîndru glasu-î
 El îi vorbi, oprindu-și calea 'n pasu-î.

— «Ah te-am văzut, mi te-am văzut în fine
 Copil cu ochi albaștri 'n tunecime

Cu-a tale gene de amor dulci și fine
 Cu-al tău suris de-o gingașă cruzime,
 Ah aș muri de-atit noroc și bine,
 Căci te-am văzut, cum nu te-a văzut nime.
 Nu știi, ce-am suferit pîn a te ajunge,
 Copil frumos, ca luna nopții lunge!

— Ah vin' cu mine, vin' în a mea țară,
 Casteluri am, grădini adinc-frumoase,
 Sub pasul tău coroană'mi seculară
 Mi-o pun, mă plec, sunt sclavul tău frumoasă.
 Am pietre scumpe în a mea comoară,
 Mai multe decît tată'ți are aur.
 Ș'aur mai mult, de cît argint el are
 Ș-a tale's toate, scumpă, mindră floare.

Ea îl privi cu ochiul plin de milă,
 I-ar fi vorbit cuvîntul de pe gură,
 În fața lui ea nu-și mai face silă.
 Un leșin parcă inima i-o fură,
 Și trist privește tînăra copilă
 Cum plîții muri și poartă... Din ochii-î cură
 Un fir senin de lacrimi; ea își strînge
 Cu-a ei minuțe inima și plînge...

El cum o vede astfel în fereastră
 Ș-aruncă ochiū-adinc și nobil, mare
 Și drum el dă la pasărea măiastră,
 Aripele'și întinde, vrînd să sboare,
 Din ce în ce și-'ntinde aripa-albastră
 Din ce în ce se face tot mai mare,
 Incît doar din mărima unei vrăbii
 Ea semăna acum unei corăbii.

Copila mea — îi zise — nu te teme,
 Pe mulți am dus cu inimă doritoare,
 Ca vîntu 'n fugă cu bătrîna vreme
 Prin țări o mie peste sfînta mare.
 Nu vezi, Florin nici ști cum să te cheme,
 Atît de mult iubirea lui îl doare.
 De-aceia svîrle 'n laturî ac și caer
 Și să te 'ncrezi corabiei de aer.

Ea se sui pe-aripă, 'ntinzînd mîna
 Ca și cînd ar fi vrut ca să se ție
 Și'ncet coboară paserea streină
 Pe-a lui Florin amabilă soție,
 Pe cal ridică sarcina lui lină,
 La pieptul lui ar vrea în veci s'o ție
 Se uită 'n ochi-î, dînd la calu-î pînten
 Și-acesta vîntului s'așterne sprinten.

În vremea-aceea smeul se suise
 La cer, cu aripele lungi întinse,
 Culege 'n cale-î blînde surise
 A mii de stele, ce zboară ca ninse,
 La tronul cel etern pe scări deschise
 Staū mindre genii cu lumină 'ncinse.
 L'a *Lui* picioare în ghenunchi s'așterne
 Și 'ndreaptă ruga-î milei cei eterne.

O Adonai! al căruî gînd e lumea
 Și pentru care toate sunt de față,
 Ascultă-mi ruga, șterge al meu nume
 Din a veciei carte mult măreață.
 Deși te-adoră stele, mări în spume,
 Un univers cu vocea îndrăsneață,
 Toate ce-aū fost, ce sunt, ce 'ți nasc în cale
 N'ajung nici umbra măreției tale.

Ce-ți pasă ție dac'a fi cu unul
 În lume mai puțin spre lauda ta
 Ascultă-mi ruga, tu, Eternul, Bunul,
 Și sfarmă 'n aschi vecinicia mea!
 Pe-o muritoare eū iubesc, nebunul,
 Și muritor voesc a fi ca ea
 Ș'atîta dor, durere simt în mine
 Încît nu pot s'o port și mor mai bine.

— Tu-î pismuiești... și pismuiești aceia,
 Ce ei în lume numesc fericire —
 Aū nu ți-e milă cînd privești scînteia,
 Cumcă la soare e a [ei] pornire?
 Astfel și ei își arunçar' ideia,
 Dorința, păsul, în nemărginire,
 Dar cum scînteii se sting în drum spre soare
 Astfel și omu-aspiră deși¹⁾ moare.

¹⁾ Forma întîia: «pină» și nu «deși».

Căci să fi? să vezi, că sub blesteme
 De ură e 'nferat umanul nume,
 Să ai de semenul tău a te teme,
 Să fi ca spuma, fuga unei spume,
 Sermane inimi închegate 'n vreme,
 Sermane patimi, aruncate 'n lume
 Și să mă blestemî, să mă 'ntrebî: ce drept
 Avu-î să-ți pun o inimă în piept!

Pe-o clipă 'n mijlocul eternității
 Să deschizi ochii tîi mareți și clari,
 Să măsurî toate visele vieții,
 Simțind încet cum iarăși redispărî,
 Să parî un fir de colb în raza vieții,
 Și în părerea[ți] pe-un moment să parî,
 Să fii ca și cînd n'ai fi... Intre ieri
 Și mîni o clipă... Oare știi ce cerî?

Ce-î omul, de-a căruia iubire
 Atîrnî lumina vieții tale-eterne?
 O undă e, avînd a undeî fire
 Și în nimicuri zilele 'și dișterne.
 Pămîntul dă tărie nălucirii
 Și umbra-î drumul gliei ce s-așterne
 Sub pasul lui... Căci lutul în el crește,
 Lutul îl naște, lutul îl primește.

Și acest drum al pulbereî, peireî,
 Ce ca pe-un plan l'am zugrăvit, ca mine
 Nimic fiind, l'am închinat murireî,
 In van s'acopere, oprind ruina,
 Nimic etern în tremurul sclipireî;
 In van adun' și-și grămădesc lumina
 In cărți și scrieri, și in van ș'acață
 De vis etern sărmana lor viață.

Și tu ca ei voiești a fi, demone,
 Tu, care nici nu ești a mea făptură;
 In ce sfințești a cerului colone
 Cu glasul mîndru de eternă gură,
 Cuvînt curat ce-a existat, Eone,
 Cînd Universul era ceață sură?
 Să-ți numeri anii după mersul lumii
 Pentru-o femeie? — Vezi iubirea cum îi:

Intr'adevăr, în adinca depărtare
 Văzû călări pe fata cu Florin.
 Odată ochiul lui cel mare
 Și sfînt ș-adînc de lacrimi este plin,
 Ce cad tăînd nemărginirea 'n mare,
 Mărgăritari frumoși și mari devin.
 Incet bătînd din aripî maiestos,
 Geniul mîndru se pornește 'n jos.

Cu fața tristă le privi în urmă
 'Și 'ntinde mîna ca dup'or ce-î dus.
 În fundul lumei, unde apa scurmă
 Al mării sîn, — acolo-o-ar fi dus —
 Dacă'l iubia... Acuma plînsu-și curmă :
 «Fiți fericiți, — cu glasu-î stîns a spus —
 Atît de fericiți, cît viața toată
 Un chin s'aveți : *de-a nu muri de-odată!*»

JOS ÎN VALE PE-UN PIETROÎ

Jos în vale pe-un pietroi
 Șede-un codobăturoi
 Și minîncă usturoi
 Și nu se mai satură
 Cu-a lui codobatură.

V.

POVEȘTI ÎN PROSĂ

FĂT-FRUMOS DIN LACRÎMA

În vremea veche, pe cînd oamenii, cum sunt ei azi, nu erau decît în germenii viitorului, pe cînd Dumnezeu călca încă cu picioarele sale sfinte pietroasele pustii ale pămîntului, — în vremea veche trăia un Împărat întunecat și gînditor ca mieză-noaptea și avea o Împărăteasă tinăra și zîmbitoare ca miezul luminos al zilei.

Cinci-zeci de ani de cînd Împăratul purta războiul c'un vecin al lui. Murise vecinul și lăsase de moștenire filor și nepoților ura și vrajba de sînge. Cinci-zeci de ani, și numai Împăratul trăia, singur, ca un leu îmbătrînit, slăbit de lupte și suferințe, — Împărat, ce'n viața lui nu risese nici o dată, care nu zîmbea nici la cîntecul nevinovat al copilului, nici la surîsul plin de amor al soției lui tinere, nici la poveștile bătrîne și glumețe ale ostașilor înnălbiți în bătălie și nevoi. Se simțea slab, se simțea murind și n'avea cui să lese moștenirea urei lui. Trist se scula din patul împărătesc, de lîngă Împărăteasa tinăra — pat aurit, însă pustiu și nebine-cuvîntat. Trist mergea în războiul cu inima neîmblinzită, — și Împărăteasa rămasă singură, plîngea cu lacrimi de văduvie singurătatea ei. Părul ei cel galben, ca aurul cel mai frumos, cădea pe sinii ei albi și rotunzi — și din ochii ei albaștri și mari curgeau șiroaie de mîrgăritare apoase pe o față mai albă ca argintul crinului. Lungi cearcăne vinete se trăgeau împrejurul ochilor, și vine albastre se trăgeau pe fața ei albă ca o marmură vie.

Sculată din patul ei, ea se arunca pe treptele de piatră ale unei bolte în zid, în care veghea, de asupra unei can-

¹) Apărută mai întîi în *Convorbiri Literare* An. IV (1870—1871.)

dele fumegînde, icoana îmbrăcată în argint a Maicei durerilor. Înduplecată de rugăciunile Împărătesei îngenuchiate, pleoapele icoanei reci se umeziră și o lacrimă curse din ochiul cel negru al mamei lui Dumnezeu. Împărăteasa se ridică în toată măreața ei statură, atinse cu buza ei seacă lacrima cea rece și o supse în adîncul sufletului său. Din momentul acela ea purcese îngreunată.

Trecu o lună, trecură două, trecură nouă și Împărăteasa făcu un fecior alb ca spuma laptelui, cu părul bălaiu ca razele lunei. Împăratul surise, soarele surise și el în înfocata lui împărăție, chiar stătu pe loc, în cît trei zile n'a fost noapte, ci numai senin și veselie; vinul curgea din buți sparte și chiotele despicau bolta ceriului.

Și-i puse mama numele: Făt-Frumos din lacrimă.

Și crescû și se făcu mare ca brazii codrilor. Creștea într'o lună cît alții într'un an.

Cînd era destul de mare, puse să-i facă un buzdugan de fier, îl aruncă în sus de despică bolta ceriului, îl prinse pe degetul cel mic și buzduganul se rupse în două. Atunci puse să-i facă altul mai greu — îl aruncă în sus aproape de palatul de nori al lunei; căzînd din nori nu se rupse de degetul voinicului.

Atunci Făt-Frumos își luă ziua bună de la părinți, ca să se ducă, să se bată el singur cu oștile Împăratului, ce-l dușmănia pe tată-său. Puse pe trupul său hainele de păstoriu, cămeșă de borangic, țesută în lacrimile mamei sale, mîndră pălărie cu flori, cu cordele și cu mărgelile rupte de la gîturile fetelor de împărați, își puse în briul verde un fluer de doine și altul de hore și, cînd era soarele de două sulite pe ceriu, a plecat în lumea largă și'n toiul lui voinic.

Pe drum horia și doinia, iar buzduganul și-l arunca să spintece nourii de cădea departe tot cale de-o zi. Văile și munții se uimiau auzindu-î cîntecele, apele își ridicau valurile mai sus ca să'l asculte, izvoarele își tulburau adîncul, ca să-și asvirle afară undele lor, pentru ca fie-care din unde să-l audă, fie-care din ele să poată cînta ca dînsul, cînd vor șopti văilor și florilor.

Riurile ce ciorăiaău mai jos de briele melancolicelor stînce, învățau de la păstoriul împărat doina iubirilor, iar vulturii ce stău amuțiți pe creștetele seci și sure ale stîncilor nalte, învățau de la el țipetul cel plins al jalei.

Stăteaău toate uimite pe cînd trecea păstorașul împărat, doinind și horind; ochii cei negri ai fetelor se umpleau de lacrimi de dor; și'n piepturile păstorilor tineri, răzimați c'un cot de-o stîncă și c'o mină pe bită, incolția un dor mai adînc, mai întunecos, mai mare, — dorul voiniciei!

Toate stăteaău în loc, numai Făt-Frumos mergea mereu, urmărind cu cîntecul dorul inimei lui și cu ochii buzduganul, ce sclipia prin nourî și prin aer ca un vultur de oțel, ca o stea năsdraăvană.

Cînd era'nspre seara zilei a treia, buzduganul căzînd, se isbi de o poartă de aramă și făcù un vuet puternic și lung. Poarta era sfîrîmată și voinicul intră. Luna răsărise dintre munți și se oglandia într'un lac mare și limpede, ca seninul ceriului. În fundul lui, se vedea sclipind, de limpede ce era, un năsip de aur; iar în mijlocul lui, pe o insulă de smarand încunjurat de un crîng de arbori verzi și stufoși, se ridica un mîndru palat de o marmură ca laptele, lucie și albă, — atît de lucie, în cît în ziduri resfrîngea ca'ntr'o oglindă de argint: dumbravă și luncă, lac și țermuri. O luntre aurită veghea pe undele limpezi ale lacului lîngă poartă; și'n aerul cel curat al sereî tremuraău din palat cîtece mîndre și senine. Făt-Frumos se sui în luntre și vîslînd, ajunse pină la scările de marmură ale palatului. Pătruns acolo, el văzu în boltele scărilor candelabre cu sute de brațe, și'n fie-care braț ardea cite o stea de foc. Pătrunse în sală. Sala era naltă, susținută de stîlpî și de arcuri, toate de aur, iar în mijlocul ei stătea o mîndră masă, acoperită cu alb, talgerele toate săpate din cite un singur mărgăritariu mare; — ear boieriî ce șădeaău la masă în haine aurite, pe scaune de catifea roșie, erau frumoși ca zilele tinereței și voioși ca horele. Dar mai ales unul din ei, cu fruntea într'un cerc de aur, bătut cu diamante și cu hainele strălucite era frumos ca luna unei nopți de vară. Dar mai mîndru era Făt-Frumos.

— Bine-ai venit Făt-Frumos! — zise Impăratul; am auzit de tine, da de văzut nu te-am văzut.

— Bine te-am găsit Impărate, dar mă tem că nu te-oi lăsa cu bine, pentru că am venit să ne luptăm greu, că destul ai viclenit asupra tatălui meu.

— Ba n'am viclenit asupra tatălui tău, ci tot-de'a-una m'am luptat în luptă dreaptă. Dar cu tine nu m'oi bate. Ci măi bine oi spune lăutarilor să zică și cuparilor să împle cupele cu vin și om lega frăție de cruce pe cit om fi și om trăi.

Și se sărutară feciorii de 'mpărați în urările boierilor, și beură și se sfătuiră.

Zise împăratul lui Făt-Frumos: De cine 'n lume te temi tu măi mult?

— De nime 'n lumea asta, afară de Dumnezeu. Dar tu?

— Eū iar de nime, afară numai de Dumnezeu și de mama pădurilor. O babă bătrână și urită, care îmblă prin împărăția mea de mîna cu furtuna. Pe unde trece ea, fața pămîntului se usucă, satele să risipesc, tîrgurile cad năruite. Mers-am eū asupra ei cu bătălie, dar n'am isprăvit nimica. Ca să nu-mi prăpădească toată împărăția, am fost silit să stau la 'nvoială cu ea și să-i dau ca bir tot al zecelea din copiii supușilor mei. Și azi vine ca să-și iee birul.

Cînd sună mează-noapte, fețele mesenilor se posomorîră; căci pe mează-noapte călare cu aripă vîntoase, cu fața sbîrcită ca o stîncă puhavă și scobită de părae, c'o pădure'n loc de pâr, urla prin aerul cernit mama pădurilor cea nebună. Ochii ei un hău căscat, dinții ei șiruri de pietre de mori.

Cum venia vuind, Făt-Frumos o apucă de mijloc și o trînti cu toată puterea într'o piuă mare de piatră: peste piuă prăvăli o bucată de stîncă, pe care o legă din toate părțile cu șapte lanțuri de fier. Înăuntru baba șuera și se zmulgea ca vîntul închis — dar nu-î folosia nimica.

Veni iar la ospăț. Cînd prin bolțile ferestrelor, la lumina lunei, văzură două dealuri lungi de apă. Ce era? Mama pădurilor, neputînd să iasă, trecea peste apă cu piuă cu tot și-î brăzda fața în dealuri. Și fugea mereū, o stîncă de piatră

îndrăcită, rupindu-și cale prin păduri, brăzdînd pămîntul cu diră lungă, pînă ce se făcù nevăzută în depărtarea nopții.

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi luîndu-și buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dira de piuă, pînă ce ajunse lîngă o casă frumoasă, albă, care sticlea la lumina lunei în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi și luminau albastre, roșie-închise și albe, iar printre ele roiau fluturi ușori, ca sclipitoare stele de aur. Miros, lumină și un cîntec nesfirșit, încet, dulce ieșind din roirea fluturilor și a albinelor, îmbătau grădina și casa. Lîngă prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă și lungă părea un nour de raze și umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate pe cînd o cunună de mărgăritărele era așezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunei, ea părea muiată într'un aer de aur. Degetele ei, ca din ceară albă, torceau dintr'o furcă de aur și dintr'un fuior de o lînă ca argintul, torcea un fir de o mătasă albă, subțire, strălucită, ce semăna mai mult a o vie rază de lună, ce cutreera aerul, de cît a fi tort.

La sgomotul ușor al pașilor lui Făt-Frumos, fata 'și ridică ochii albaștri ca undele lacului.

— Bine-ai venit Făt-Frumos,— zise ea cu ochii limpezi și pe jumătate închiși — cît e de mult de cînd te-am visat! — Pe cînd degetele mele torceau un fir, gîndurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eă mă iubiam cu tine, Făt-Frumos; din fuior de argint torceam și eram să-ți țes o haină urzită în descîntece, bătută'n fericire; s'o porți... să te iubești cu mine. Din tortul meu ți-ași face o haină, din zilele mele o viață plină de desmerdări.

Ast-fel cum privia umilită la el, fusul îi scăpă din mină, și furca căzù alături cu ea. Ea se sculă — și, ca rușinată de cele ce zisese, mînele ei spînzurau în jos ca la un copil vinovat și ochii ei cei mari se plecară.— El se apropiă de ea, c'o mină îi cuprinse mijlocul, iar cu cea-laltă îi desmerdă încet fruntea și părul, și-i șopti: «Ce frumoasă ești tu, ce dragă'mi ești! A cui ești tu, fata mea?»

— A mamei pădurilor — răspunse ea, suspinînd — mă vei iubi tu acuma, cînd știi a cui sunt? Ea încunjură cu amîn-

două brațele ei goale grumazul lui și se uită lung la el, în ochii lui.

— Ce-mi pasă a cui ești? — zise el— destul că te iubesc!

— Dacă mă iubești, să fugim atuncia— zise ea, lipindu-se mai tare de peptul lui. Dacă te-ar găsi mama, ea te-ar omori, și dacă ai muri tu, eu aș nebuni, ori aș muri și eu.

— N'aibi frică, zise el zimbînd și desfăcîndu-se din brațele ei.—Unde-îi mumă-ta?

— De cînd a venit se zbuçiumă în piua în care-ai încuiat'o tu și roade cu colții la lanțurile, ce-o închid.

— Ce-mi pasă, zise el, repezîndu-se să vadă unde-î.

— Făt-Frumos—zise fata—și două lacrimi mari străluciră în ochii ei — nu te duce încă. Să te învăț eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buțile aste două? Una-î cu apă, alta cu putere. Să le mutăm una în locul alteia. Mama, cînd se luptă cu vrăjmașii ei, strigă cînd obosește: «Stăi, să mai bem cîte-o leacă de apă!» Apoi ea bea putere, în vreme ce dușmanul ei numai apă. De-aceea noi le mutăm din loc, ea nu va ști și va bea numai apă în vremea luptei cu tine.—Precum aș zis, așa aș și făcut.

El se repezi după casă. «Ce faci babă?» strigă el.

Baba de venin se smulse o-dată din piua 'n sus și rupse lanțurile, lungindu-se slabă și mare pînă 'n nori.

— A! bine că mi-ai venit Făt-Frumos—zise ea, făcîndu-se iar scurtă — ia acum hai la luptă, acu om vedea, cine-î mai tare.

— Hai!—zise Făt-Frumos.

Baba 'l apucă de mijloc, se lungi repezîndu-se cu el pînă 'n nori, apoi îl isbi de pămînt și-l băgă în țărîna pînă 'n glezne.

Făt-Frumos o isbi pe ea și o băgă 'n pămînt pînă 'n ghe-nunchi.

— Stăi, să mai bem apă — zise mama pădurilor, ostenită.

Stătură și răsufară. Baba beu apă, Făt-Frumos beu putere, și-un fel de foc nestins îi cutreeră cu fiorii de răcoare toți mușchii și toate vinele lui cele slăbite.

C'o putere îndoită, cu brațe de fier o zmuci pe babă de

mijloc și-o băgă 'n pământ pînă 'n gît. Apoi o izbi cu buz-duganul în cap și-i risipi creeri.—Cerulea încărungi de nourî, vîntul începù a geme rece și a scutura casa cea mică în toate încheieturile căpriorilor ei. Șerpî roșii rupeau tresărind poala neagră a nourilor, apele păreau că latră, numai tunetul cînta adînc, ca un proroc al pierzării. Prin acel întunec des și nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mîinile ridicate și palidă. El se apropiă de ea și-o cuprinse cu brațele lui. Ea căzù ca moartă de groază pe pieptul lui și mîinele ei reci s'ascuseră în sînul lui. Ca să se treziască, el îi sărută ochii. Nourii se rupeau bucăți pe cer—luna, roșie ca focul, se ivia prin spărturile lor risipite; — iar pe sînul lui, Făt-Frumos vedea cum înfloriau două stele albastre, limpezi și uimite — ochii miresei lui. El o luă pe brațe și începù să fugă cu ea prin furtună. Ea-și culcase capul în sînul lui și părea că adormise. Ajuns lingă grădina Împăratului, el o puse 'n luntre, ducînd-o ca într'un leagăn peste lac, smulse earbă, fin, cu miros și flori din grădină și-i clădi un pat, în care-o așeză ca 'ntr'un cuib.

Soarele, eșind din răsărit, privia la ei cu drag. Hainele ei umede de ploaie se lipise de membrele dulci și rotunde, fața ei de o paloare umedă ca ciara cea albă, mîinele mici și unite pe pept, părul despletit și răsfirat pe sîn, ochii mari, închiși și adînciți în frunte, ast-feliu ea era frumoasă, dar părea moartă. Pe acea frunte netedă și albă, Făt-Frumos presăra cîte-va flori albastre, apoi șezù alături cu ea și începù a doini încet. Ceriul limpede — o mare, soarele o față de foc, erburile înprospătate, mirosul cel umed al florilor învioșate o făceau să doarmă mult și lin, însoțită în calea visurilor ei de glasul cel plîns al fluerului. Cînd era soarele în aștept firea tăcea, și Făt-Frumos asculta liniștita ei răsufare, caldă și umedă. Încet se plecă la obrazul ei și-o sărută. Atunci ea deschise ochii încă plini de visuri și întinzîndu-se somnuroasă, zise încet și zimbînd: Tu aici ești?

— Ba nu sunt aici, nu vezi că nu sunt aici? — zise el

maî lăcrămînd de fericire. Cum şedea el lingă ea, ea'şi întinse un braţ şi-i cuprinse mijlocul.

— Haî, scoală, zise el, desmerdînd-o — e ziua 'nameazamare. Ea se sculă, îşi netezi părul de pe frunte şi-l dete pe spate. El îi cuprinse mijlocul — ea-i încunjură grumazul — şi astfeliu trecură printre straturile de flori şi intrară în palatul de marmoră al Impăratului.

El o duse la Impăratul şi i-o arătă spuindu-i că-i mireasa lui. Impăratul zimbi, apoi luă de mină pe Făt-Frumos, ca şi cînd ar fi vrut să-i spue ceva în taină şi-l trase la o fereastră mare, pe care vedea lacul cel întins. Ci el nu-i spuse nimica, ci numai se uită uimit pe luciul lacului şi ochii i se umplură de lacrimi. O lebedă îşi înălţase aripile ca pe nişte pinze de argint şi cu capul cufundat în apă sfîşia faţa senina a lacului.

— Plîngi, Impărate? — zise Făt-Frumos — de ce?

— Făt-Frumos, — zise Impăratul — binele ce mi l'ai făcut mie, nu ţi-l pot plăti nici cu lumina ochilor, orî-cît de scumpă mi-ar fi, şi cu toate astea vin să-ţi cer şi mai mult.

— Ce Impărate?

— Vezî tu lebeda cea îndrăgită de unde? — Tînăr fiind, aşî trebui să fiu îndrăgit de viaţă şi cu toate astea, de cîte ori am vrut să-mî fac samă. Iubesc o fată frumoasă cu ochii gînditori, dulce ca visele mării — fata Genarului, om mîndru şi sălbatic, ce'şi petrece viaţa vinînd prin păduri bătrîne. O, cât e de aspru el, cît e de frumoasă fata lui! Orî-ce încercare de-a o răpi a fost deşartă. Incearcă-te tu!

Ar fi stat Făt-Frumos locului, dar scumpă-i era frăţia de cruce, ca orî-căruî voinic, mai scumpă decît mireasa.

— Impărate, prea-luminate, din cîte noroace ai avut, unul a fost mai mare de cît toate: acela că Făt-Frumos ţi-i frate de cruce. Haî, că mă duc eu să răpesc pe fata Genarului.

Şi-şi luă cai ageri, cai cu sufletul de vînt Făt-Frumos, şi era să plece. Atuncî mireasa lui — Ileana o chiema — îi zise încet la urechie, sărutîndu-l cu dulce: «Nu uita Făt-Frumos, că pe cît vei fi tu departe, eu oiû tot plînge».

El se uită cu milă la ea, o mîngie — dar apoi desfăcîn-

du-se de îmbrătoșerile ei se avîntă pe șeaua calului și plecă în lume.

Trecea prin codri pustii, trecea prin munți cu fruntea ninsă și cînd răsăria dintre stînci bătrîne luna cea palidă ca fața unei fete moarte, atunci vedea din cînd în cînd cîte-o streanță uriașă atîrnată de ceriū, ce înconjura cu poalele ei virful vre-unui munte — o noapte sfîrticată, un trecut în ruină, un castel numai petre și ziduri sparte.

Cînd se luminează de ziuă, Făt-Frumos vede că șirul munților dă într'o mare verde și întinsă, ce trăește în miile de valuri senine, strălucite, cari treeră aria mării încet și melodios, pînă unde ochiul se perde în albastrul ceriului și în verdele mării. În capătul șirului de munți, drept asupra mării, se oglindia în fundul ei o măreață stîncă de granit, din care răsăria, ca un cuib alb, o cetate frumoasă, care de albă ce era, părea poleită cu argint. Din zidurile arcate răsăriau ferestre strălucite, iar dintr'o fereastră deschisă se zăria printre oale de flori un cap de fată oacheș și visător, ca o noapte de vară. Era fata Genarului.

— Bine-ai venit Făt-Frumos — zise ea, sărind de la fereastră și deschizînd porțile mărețului castel, unde ea locuia singură ca un geniū într'un pustiū — astă noapte mi se părea că vorbesc c'o stea și steaua mi-a spus că vii din partea Impăratului, ce mă iubește.

În sala cea mare a castelului, în cenușa vetrei, veghea un motan cu șapte capete, care cînd urla dintr'un cap, s'auzia cale de-o zi, iar cînd urla din cîte șapte, s'auzia cale de șapte zile.

Genarul pierdut în sălbatecele sale vinători, se depărtase cale de-o zi.

Făt-Frumos luă fata'n brațe și punînd'o pe cal, zburău amîndoi prin pustiul lungului mării ca două abia văzute închiegări ale văzduhului.

Dar Genarul, om nalt și puternic, avea un cal năzdrăvan cu două inimă. Motanul din castel mieună dintr'un cap, iar calul Genarului necheză cu vocea lui de bronz.

— Ce e? — îl întrebă Genarul pe calul năzdrăvan — ți s'a urît cu binele?

— Nu mi s'a urît mie cu binele, ci de tine-î rău. Făt-Frumos ți-a furat fata.

— Trebuie să ne grăbim mult ca să-î ajungem?

— Să ne grăbim și nu prea, pentru că-î putem ajunge. — Genarul încălecă și zbură ca spaima cea bătrână în urma fugiților. În curînd îi și ajunse. — Să se bată cu el, Făt-Frumos nu putea, pentru că Genarul era creștin și puterea lui nu era în duhurile îتونerecului, ci în Dumnezeu.

— Făt-Frumos, — zise Genarul, — mult ești frumos și mie milă de tine. De astă-dată nu-ți fac nimica, dar de altă dată... ține minte! — Și luându-și fata alături cu el, peri în vînt, ca și cînd nu mai fusese.

Dar Făt-Frumos era voinic și știa drumul înapoi. El se reîntoarce și găsi pe fată iar singură, însă mai palidă și mai plînsă; ea părea și mai frumoasă. Genarul era dus iar la vînătoare cale de două zile. — Făt-Frumos luă alți doi cai chiar din grajdul Genarului.

Astă-dată plecară noaptea. Ei fugiau cum fug razele lunei peste adîncele valuri ale mării, fugiau prin noaptea pustie și rece ca două visuri dragi; și prin fuga lor auziau mieau-tele lungi și îndoite ale motanului din vatra castelului. Apoi li se păru că nu mai pot merge, asemenea celor ce vor să fugă în vis și cu toate acestea nu pot. Apoi un nour de colb îi cuprinse, căci Genarul venia în fuga calului, de rupea pămîntul.

Fața lui era înfricoșată, privirea cruntă. Fără de a zice o vorbă, el apucă pe Făt-Frumos și-l azvirli în nourii cei negri și plini de furtună ai ceriului. Apoi dispăru cu fată cu tot.

Făt-Frumos ars de fulgere—nu căzu din el de cît o mină de cenușă în nisipul cel fierbinte și sec al pustiului. Dar din cenușa lui se făcu un izvor limpede ce curgea pe un nisip de diamant; pe lingă el arbori nalți, verzi, stufoși răspîndeau o umbră răcorită și mirositoare. Dacă cine-va ar fi priceput glasul izvorului, ar fi înțeles că jălea într'o lungă doină—pe Ileana, Impărăteasa cea bălae a lui Făt-Frumos. Dar cine să

înțelege glasul izvorului într'un pustiū, unde pînă atunci nu călcase picior de om?

Dar pe vremea aceea Domnul umblă încă pe pămînt. Intr'o zi se vedeau doi oameni călătorind prin pustiū. Hainele și fața unuia strălucia ca alba lumină a soarelui; celălalt mai umilit, nu părea de cît umbra celui luminat. Erau Domnul și St. Petrea. Picioarele lor înfierbîntate de nisipul pustiului călcară atuncia în *răcoarele* și limpedele păriu ce curgea din izvor. Prin cursul apei cu gleznele lor sfășiau valurile pînă la umbritul lor izvor. Acolo Domnul beu din apă și-și spălă fața sa cea sfîntă și luminată și minele sale făcătoare de minuni. Apoi șezură amîndoi în umbră, Domnul cugetînd la tatăl său din ceriū și St. Petrea ascultînd pe cugete doina izvorului plîngătoriū. Cînd se sculară spre a merge mai departe, zise St. Petrea: «Doamne, fă ca acest izvor să fie ce a fost mai înainte». — «Amin»! zise Domnul ridicînd mîna sa cea sfîntă, după care apoi se depărtă în spre mare, fără a mai privi înapoi.

Ca prin farmec, peri izvorul și copacii și Făt-Frumos, trezit ca dintr'un somn lung, se uită împrejur. Atunci văzu chipul cel luminat al Domnului, ce mergea pe valurile mării, cari se plecau înaintea lui, întocmai ca pe uscat, și pe St. Petrea, care mergînd în urma lui și învins de firea lui cea omenească, se uita înapoia sa și-î făcea lui Făt-Frumos din cap.— Făt-Frumos îi urmări cu ochii pînă ce chipul lui St. Petre se risipi în depărtare și nu se vedea de cit chipul strălucit al Domnului aruncînd o dungă de lumină pe luciul apei, ast-fel încît, dacă soarele n'ar fi fost în ameză, ai fi crezut că soarele apune! — El înțelese minunea învierei sale și înghe-nunchea în spre apusul aceluī soare dumnezeesc.

Dar apoi își aduse aminte că făgăduise a răpi pe fata Genarului, și cea ce făgăduște voinicul anevoie o lasă nefăcută.

Deci se porni și în spre sară ajunse la castelul Genarului ce strălucia în întunerecul serei ca o uriașă umbră. El intră în casă... fata Genarului plîngea. — Dar cînd îl văzù, fața ei se 'nsenină, cum se 'nsenină o undă de o rază.

El îi povesti cum înviase, atunci ea-î zise: «De răpit nu mă poți răpi, pînă ce nu-î avea un cal asemenea cu acela ce-l are tatăl meu, pentru c'acela are două inimi; dar eû am să-l întreb în astă sară de unde-și are calul, ca să poți și tu să capeți unul ca acela. Pînă atunci însă, pentru că să nu te afle tatăl meu, eû te voiû preface într'o floare». El șezû pe un scaun, iar ea șopti o vrajă dulce și cum îl sărută pe frunte el se prefăcû într'o floare roșie închisă ca vișina coaptă. Ea'l puse între florile din fereastă și cînta de veselie de resuna castelul tatălui ei.

Atunci intră și Genarul.

— Veselă, fata mea? și de ce ești veselă?—întrebă el.

— Pentru că nu mai este Făt-Frumos, ca să mă răpiască, răspunse ea rîzînd.

Se puseră la cină.

— Tată — întrebă fata — de unde ai calul D-tale, cu care umbli la vînat?

— La ce-ți trebuie s'o știi? zise el încruntînd sprîncenele.

— Știi prea bine — răspunse fata, — că nu vreaû ca s'o știi, de cît numai iac'-așa ca s'o știu, pentru c'acu nu mai e Făt-Frumos să mă răpiască.

— Știi tu, că nu mă împotrivesc ție nici odată — zise Genarul.

«De parte de-aicea, lîngă mare șede o babă care are șapte iepe. Ea ține oameni, cari să i le păziască un an, (cu toate că anul ei nu e de cît de trei zile), și dacă cine-va i le păzește bine, ea-l pune să-și aleagă, drept răsplată, un mînz, iar de nu, îl omoară și-î pune capul într'un par. Chiar însă dacă păzește cine-va bine iepele, totuși ea îl viclenește pe om, căci scoate inimile din caii toți și le pune într'unul singur, în cît cel ce-a păzit, alege mai în tot-d'a-una un cal fără inimă, care-î mai rău de cît unul de rînd... Ești mulțămită, fata mea?

— Mulțămită — răspunse ea, zîmbînd.

Tot o dată însă Genarul îi aruncă în față o batistă roșie, ușoară, mirositoare. Fata se uită mult în ochii tatălui său, ca un om care se deșteaptă dintr'un vis, de care nu-și poate aduce

aminte. Ea uitase tot ce-î spusese tată-său. Inșă floarea din fereastră veghea printre frunzele ei, ca o stea roșie prin încrețiturile unui nor.

A doua zi Genarul plecă iară-și des dimineață la vânătoare.

Fata sărută murmurînd floarea roșie și Făt-Frumos născu ca din nimica înaintea ei.

— Ei, știi ce-va? o întrebă el.

— Nu știu nimica zise ea tristă și punînd dosul mînei pe fruntea ei — am uitat tot.

Inșă eu am auzit tot — zise el. — Rămii cu bine, fata mea, în curînd ne vom vedea iar.

Ei încălecă pe un cal și dispărû în pustiuri.

În arșița cea dogoritoare a zilei văzû aproape de pădure un țînțariu zvircolindu-să în nisipul cel fierbinte. Făt-Frumos — zise țînțariul — ia-mă de mă du până 'n pădure, că ți-oîu prinde și eu bine. Sunt Impăratul țînțarilor. — Făt-Frumos îl duse pină în pădurea prin care era să treacă.

Eșînd din pădure trecû iar prin pustiû de-a lungul mării și văzu un rac atît de ars de soare, încît nu mai avea nici putere să se mai întoarcă înapoi... Făt-Frumos — zise el — aruncă-mă 'n mare, că ți-oîu prinde și eu bine. Sunt Impăratul racilor! — Făt-Frumos îl aruncă în mare și-și urmă calea.

Cînd înspre sară ajunse la un bordeiî urit și acoperit cu gunoiu de cal. Împrejur gard nu era, ci numai niște lungi țerușe ascuțite, din cari șase aveau fie-care în vîrf cîte un cap, iar al șaptelea fără, se clătina mereu în vînt și zicea: cap! cap! cap!

Pe prispă o babă bătrînă și zbîrcită, culcată pe un cojoc vechiû, sta cu capul ei sur ca cenușa în poalele unei roabe tinere și frumoase care-î căuta în cap.

— Bine v'am găsit zise Făt-Frumos.

— Bine-ai venit flăcăule, zise babă, sculîndu-se. Ce cauți? Vrei să-mi paști iepetele, poate?

— Da.

— Iepetele mele pasc numai noaptea... Uite chiar de-acu

poți să pornești cu ele la păscut... Fată hăi! ia dă tu flăcăului demincatul ce i-am făcut eu și pornește-l.

Alături cu bordeiul era sub pământ o pivniță. El intră în ea și acolo văzu șapte iepe negre strălucite, șapte nopți, cari de cînd erau nu zărise încă lumina soarelui. Ele nechează și băteau din picioare.

Nemincat toată ziua, el cină ce-î dăduse baba și apoi, încercînd pe una din iepe, mîna pe cele-lalte în aerul întunecos și răcoare al nopții. Dar încet, încet simți cum să strecoară un somn de plumb prin toate vinele lui, ochii i se painjeniră și el căzu ca mort în earba pajistei. El se trezi pe cînd mija de ziuă. Cînd colo — iepele nicăiri. El își credea capul pus în țapă, cînd vedea eșind dintr'o pădure în depărtare cele șapte iepe alungate de un roi nemărginit de țîntari și un glas subțire'î zise: Mi-ai făcut un bine, ți l'am făcut și eu.

Cînd se întoarse cu caii, baba începu să turbe, să răstoarne casa cu susu 'n jos și să bată fata, care nu era de vină.

— Ce ai, mamă? întrebă Făt-Frumos.

— Nimica — zise ea — mi-aū venit și mie toane. Asupra ta n'am nimica... sunt foarte mulțămîtă. Apoi intrînd în grajd, începu să bată caii, țipînd: «Ascundeți-vă mai bine bată-v'ar mama lui Dumnezeu, ca să nu vă mai găsiască, ucigă-l crucea și mînince'l moartea!»

A doua zi porni cu caii, dar iar căzu jos și dormi pînă ce mija de ziuă. Desperat, era să ieie lumea în cap cînd deodată vede răsărind din fundul mării cei șapte cai, mușcați de o mulțime de raci. — Mi-ai făcut bine — zise un glas — ți l'am făcut și eu. Era Impăratul racilor. — El mîna caii 'n spre casă și vede iar o priveliște ca 'n ziua trecută.

Însă în cursul zilei roaba babei s'apropie de el și-î zise încet, strîngîndu-l de mână: «Eū știu, că tu ești Făt-Frumos. Să nu mai mănînci din bucatele, ce-ți fierbe baba, pentru că-s făcute cu *somnoroasă*... Țioiū face eu alt-feliū de bucate».

Fata într'ascuns îi făcu merinde, și'n spre sară, cînd era

să plece cu caii, își simți ca prin minune capul treaz. Spre miezul nopții se'ntoarse a casă, mină caii în grajdii, îi încuie și intră în odae. Pe vatra cuptorului în cenușă mai licuriau ciți-va cărbuni. Baba sta întinsă pe laiță și înțepenită ca moartă. El gândi c'a murit și-o scutură. Ea era ca trunchiul și nu se mișca de loc. El trezi fata ce dormea pe cuptoriu.

— Uite, zise el, ți-a murit baba.

— Aș! asta să moară! — răspunse ea suspinînd. — Adevărat că acum e ca și moartă. Acu'i mează-noaptea... un somn amorțit îi cuprinde trupul... dar sufletul ei cine știe pe la cîte răsپintenî stă, cine știe pe cîte căi a vrăjilor umblă. Pînă ce cîntă cucoșul ea suges inimile ce mor ori pustiește sufletul celor nenorociți. — Da, bădică, mine ți se'implinește anul, ia-mă și pe mine cu d-ta, că ți-oiu fi de mare folos. Eū te voiū scăpa din multe primejdii, pe cari ți le gătește baba.

Ea scoase din fundul unei lăzi hîrbuite și vechi o cute, o perie și o năframă.

A doua zi de dimineață i se împlinise lui Făt-Frumos. Baba trebuia să-i dea unul din cai și-apoi să-l lase să plece cu Dumnezeu. Pe cînd prînziau, baba eși pînă în grajdii, scoase inimile din cîte-și șapte caii, spre a le pune pe toate într'un tretin slab, căruia-i priveai prin coaste. Făt-Frumos se sculă de la masă și după îndemnarea babei, se duse să-și aleagă calul ce trebuia să și-l iee. Caii cei fără inimî erau de-un negru strălucit, tretinul cel cu inimile sta culcat într'un colț pe-o movilă de gurăoiu.

— Pe acesta-l aleg eū — zise Făt-Frumos, arătînd la calul cel slab.

— Da cum, Doamne iartă-mă, să slujești tu de geaba? — zise baba cea vicleană — cum să nu-ți ei tu dreptul tău? alege-ți unul din caii iști frumoși... ori-care ar fi, ți-l dau.

— Nu, pe acesta-l voiū — zise Făt-Frumos, ținînd la vorba lui.

Baba scirșni din dinți ca apucată, dar apoi își strînse

moara cea hirbuită de gură, ca să nu easă prin ea veninul ce-î răscolea inima pestriță. — Hai, ia-ți'l, zise'n sfârșit.

El se urcă pe cal cu buzduganul de-a umere. Părea că fața pustiului se ea după urmele lui și sbura ca un gând, ca o vijelie printre volburele de nisip, ce se ridicau în urmă-î.

Într'o pădure îl aștepta fata fugită. El o urcă pe cal după dînsul și fugiau mereu.

Noaptea inundase pămîntul cu aerul ei cel negru și răcoare.

— Mă arde 'n spate — zise fata. Făt-Frumos se uită înapoi. Dintr'o volbură naltă verde, se vedeau nemișcați doi ochi de jăratec, ale căror raze roșii ca focul ars pătrundeau în rărunchii fetei.

— Aruncă peria — zise fata.

Făt-Frumos o ascultă. Și deodată 'n urmă-le văzură că se ridică o pădure, neagră, deasă, mare, înfiorată de un lung freamăt de frunze și de un urlat flămînd de lupi.

— Inainte — strigă Făt-Frumos calului, care sbura asemenea unui demon urmărit de un blăstem prin negura nopții. Luna palidă trecea prin nourii suri ca o față limpede prin mijlocul unor vise turburi și seci.

Făt-Frumos sbură... sbură neconținut.

— Mă arde 'n spate! — zise fata c'un gemăt apăsător, ca și cînd s'ar fi silit mult, ca să nu spue încă.

Făt-Frumos se uită și văzî o bufniță mare și sură, din care nu străluciau de cît ochii roșii, ca două fulgere lăntuite de un nor.

— Aruncă cuteda — zise fata. Făt-Frumos o aruncă. Și deodată se ridică din pămînt un colț sur, drept, neclintit, un uriaș împietrit ca spaima, cu capul atingînd de nori.

Făt-Frumos vîjia prin aer așa de iute, în cît i se părea că nu fuge, ci cade din înaltul cerului într'un adînc nevăzut.

— Mă arde — zise fata.

Baba găurise stîncă într'un loc și trecea prin ea prefăcută într'o funie de fum, a cărei capăt dinainte ardea ca un cărbune.

— Aruncă năframa — zise fata. Făt-Frumos o ascultă.

Și de o dată văzură. în urmă-le un luciul întins, limpede, adânc, în a căruî oglindă bălae se scâldea în fund luna de argint și stelele de foc.

Făt-Frumos auzi o vrajă lungă prin aer și se uită prin nouri. Cale de două ceasuri — perdută în înaltul cerului — plutia încet, încet prin albastrul tăriei miează-noaptea bătrână cu aripele de aramă.

Cînd baba înotă smintită pe la jumătatea lacului alb, Făt-Frumos aruncă buzduganul în nouri și lovi mează-noaptea în aripă. Ea căzî ca plumbul la pămînt și croncăni jalnic de două-spre-zece ori.

Luna s'ascunse într'un nour și baba, cuprinsă de somnul ei de fier, se afundă în adîncul cel vrăjit și necunoscut al lacului. Iar în mijlocul lui se ridică o iarbă lungă și neagră. Era sufletul cel osîndit al babeî.

— Am scăpat — zise fata.

— Am scăpat — zise calul cel cu șapte inimi.

— Stăpine, — adăogi calul — tu ai izbit mează-noaptea de a căzut la pămînt cu două ceasuri înainte de vreme și eu simț sub picioarele mele răscolindu-se năsipul. Schelete înmormîntate de volburile năsipului arzător al pustiilor au să se scoale, spre a se sui în lună la benchetele lor. E primejdios ca să umbli acuma. Aerul cel înveninat și rece al sufletelor lor moarte v'ar putea omori. Ci mai bine voi culcați-vă, și eu pin' atuncea m'oi întoarce la mama, ca să mai sug înc'o dată laptele cel de văpaie albă a țitelor ei, pentru ca să mă fac iar frumos și strălucit.

Făt-Frumos îl ascultă. Se dete jos de pe cal și-și așternu mantaua pe năsipul încă ferbinte.

Dar ciudat.. ochii fetei se'nfundase în cap, oasele și încheieturile feței îi eșise afară, pelița din oacheșă se făcuse vinătă, mîna grea ca plumbul și rece ca un sloi de gheață.

— Ce țî-i? o întrebă Făt-Frumos.

— Nimica — nu mi-î nimica, zise ea cu glasul stins; și se culcă în năsip tremurînd ca apucată. Făt-Frumos dădu drumul calului, apoi se culcă pe mantaua ce și-o așternuse.

El adormi; cu toate acestea-î părea că nu adormise. Pelițele de pe lumina ochiului i se roșise ca focul și prin el părea că vedea, cum luna se coborâ încet, mărindu-se spre pământ, pînă ce părea ca o cetate sfintă și argintie, spînzurată din ceriū, ce tremura strălucită... cu mîi de ferestre trandafirii; și din lună se scoborâ la pământ un drum împărătesc, acoperit cu prund de argint și bătut cu pulbere de raze.

Iar din întinsele pustiî se răscoliau din năsip schelete nalte... cu capete secî de oase... învâlitate în lungî mantale albe, țeșute rar din fire de argint, încit prin mantale se zăriaū oasele albite de secăciune. Pe frunțile lor purtaū coroane făcute din fire de raze și din spinî auritî și lungî... și încă-lecați pe schelete de cai, mergeaū încet-încet... în lungî și-ruri... dungi mișcătoare de umbre argintii... și urcaū drumul luneî și se perdeaū în palatele înmărmurite ale cetății din lună, prin a căroră ferești se auzia o muzică lunatecă... o muzică de vis.

Atunci i se părû că și fata de lingă el se ridica încet... că trupul ei se risipia în aer, de nu rămineaū de cit oasele, că inundată de o manta argintie, apucă și ea calea luminoasă, ce ducea în lună. Se ducea în turburea împărăție a umbrelor, de unde venise pe pământ, momită de vrăjile babei.

Apoi pelița ochilor lui se înverzi... se innegri — și nu mai văzû nimica.

Cînd deschise ochiî, soarele era sus de tot. Fata lipsia și aevea. Dar în pustiul arid necheza calul frumos, strălucit, îmbătat de lumina aurită a soarelui, pe care el acû o vedea pentru întîia dată.

Făt-Frumos se avîntă pe el și'n răstimpul citor-va gînduri fericite ajunse la castelul încolțit al Genarului.

De astă-dată Genarul vîna departe cale de șapte zile.

El o luă pe fată pe cal di'nnaintea lui. Ea-î cuprinsese gîtul cu brațele ei și-și ascunsese capul în sinul lui, pe cînd poalele lungî ale hainei ei albe atingeaū din sbor năsipul pustiei. Mergeaū așa de iute, în cit i se părea că pustiul și valurile mării fug, iar ei staū pe loc. Și numai încet se auzia motanul meunînd din cîte șapte capete.

Pierdut în păduri, Genarul își aude calul nechezînd.

— Ce e? — îl întrebă.

Făt-Frumos îi fură fata, — răspunse calul năzdrăvan.

— Putea-l'om ajunge? — întrebă Genarul mirat, pentru că știa că-l omorîse pe Făt-Frumos.

— Nu zău, răspunse calul — pentru c'a încălecat pe un frate al meu, care are șapte inimi, pe cînd eă n'am de cît două.

Genarul își înfipse pîntenii adînc în coastele calului, care fugea scuturîndu-se... ca o vijelie. Cînd îl văzù pe Făt-Frumos în pustiù, zise calului său: «Spunè frățîne-tău să-și arunce stăpînul în nouri și să vină la mine, că-l voiù hrăni cu miez de nucă și-l voiù adăpa cu lapte dulce».

Calul Genarului îi nechează frățîne-său, ceia ce-î spusese — dar frate-său i-o spuse lui Făt-Frumos.

— Zi frățîne-tău, zise Făt-Frumos calului său — să-și arunce stăpînu în nouri, și l-oiù hrăni cu jăratec și l-oiù adăpa cu pară de foc.

Calul lui Făt-Frumos o necheză asta frățîne-său și acesta svîrli pe Genarul pînă în nouri. Nourii cerului înmărmuriră și se făcură palat sur și frumos — iar din două gene de nouri se vedeau doi ochi albaștri ca ceriul, ce repezeau fulgere lungi. — Erau ochii Genarului esilat în împărăția aerului.

Făt-Frumos domoli pasul calului și așeză pe fată pe acela al tătâne-său. O zi încă — și ajunseră în mîndra cetate a Impăratului.

Lumea-l crezuse mort pe Făt-Frumos, și de aceia, cînd se împrăștiă faima venirii lui, ziua-și înuia aerul în lumină de sărbătoare și oamenii așteptau murmurînd la faima venirii lui, cum vuește un lan de grîu la suflarea unui vînt.

Dar ce făcuse oare în vremea aceia Ileana Impărăteasa?

Ea, cum plecase Făt-Frumos, s'a închis într'o grădină cu nalte ziduri de fier și acolo, culcîndu-se pe pietre reci, cu capul pe un bolovan de cremene, plînse într'o scaldă de aur, așezată lîngă ea, lacrimi curate ca diamantul.

În grădina cu multe straturi, ne-udată și ne-căutată de ni-meni, născură din petriș, sterp din arșița zilei și din secă-

ciunea nopței, flori cu frunze galbene și c'o culoare stinsă și turbure ca turburiu ochi ai morților, florile durerei.

Ochii Impărătesei Ilenei, orbiți de plins, nu mai vedeau nimica; de cît i se părea numai că'n luciul băii, plină de lacrimile ei, vedea ca'n vis chipul mirelui ei iubit. Ci ochii ei două isvoare secate, încetase de a mai vărsa lacrimi. Cine o vedea cu părul ei galben și lung, despletit, — și imprăștiat ca creștii unui mantii de aur, pe sinul ei rece — cine ar fi văzut fața ei de-o durere mută, săpată par'că cu dalta în trăsăturile ei, ar fi gindit că-i o înmărmurită zină a undelelor culcată pe un mormint de prund.

Dar cum auzi vuetul venirei lui, fața ei se însenină; ea luă o mîna de lacrimi din baie și stropi grădina. Ca prin farmec foile galbene ale aleelor de arbori și ale straturilor se'nverzira ca smarandul. Florile triste și turbure se'nălbiră ca mărgăritarul cel strălucit, — și din botezul de lacrimi luară numele lăcrămioare.

Impărăteasa cea oarbă și albă umblă încet prin straturi și culese în poale o mulțime de lăcrămioare pe cari apoi așternîndu-le lingă baia de aur, făcî un pat de flori.

Atunci intră Făt-Frumos.

Ea s'aruncă la gîtul lui, însă amuțită de bucurie, ea nu putu de cît să'ndrepte asupra-i ochii săi stinși și orbi, cu cari ar fi vrut să-l soarbă în sufletul ei. Apoi ea îl luă de mîna și-i arătă baia de lacrimi.

Luna limpede înfloria ca o față de aur pe seninul cel adînc al ceriului. În aerul nopței Făt-Frumos își spală fața în baia de lacrimi, apoi învălindu-se în mantaua ce i-o țesuse din raze de lună, se culcă și ea lingă el și visă în vis, că Maica Domnului desprinsese din ceriū două vinete stele ale dimineții și i le așezase pe frunte.

A doua zi, deșteptată, ea vedea.

A treia zi se cunună Impăratul cu fata Genarului.

A patra zi era să fie nunta lui Făt-Frumos.

Un roiū de raze venind din ceriū, a spus lăutarilor cum horesc îngerii cînd se sfințește un sfînt — și roiuri de unde răsărind din inima pămîntului le-a spus cum cîntă ursitorile

cînd urzesc binele oamenilor. Ast-fel lăutarii măestriră hore nalte și urări adînci.

Trandafirul cel înfocat, crinii de argint, lăcrămioarele sure ca mărgăritariul, mironosiștile viorele și florile toate s'adunară, vorbind fie-care în mirosul ei și ținură sfat lung, cum să fie luminile hainei de mireasă; apoi încredințară taina lor unui curtenitor flutur albastru stropit cu aur. Acesta se duse și flutură în cercuri multe asupra feței miresei, cînd ea dormia și o făcù să vadă într'un vis luciù ca oglinda, cum trebuia să fie 'mbrăcată. Ea zîmbi cînd se visă atit de frumoasă.

Mirele'si puse cămașă de tort de raze de lună, briu de mărgăritare, manta albă ca ninsoarea.

Și se făcù nuntă mindră și frumoasă, cum n'a fost alta pe fața pămîntului.

Și-aù trăit apoi în pace și în liniște anî mulți și fericiți, iar dac'a fi adevărat, ce zice lumea: că pentru Feți-Frumoși vremea nu vremuește, apoi poate c'or fi trăind și astăzi.

FRUMOASA LUMII

Apoi poveste, poveste, D-zeu la noi sosește, că 'nainte mult mai este. Era odată un vînător și avea trei copii și era sărac-sărac, cît avea, cu atît se ținea, că 'mpușca cite-o păsăruică, o vindea, ș'atît era hrana lui, săracul. Acu era o pădure pe-acolo pe-aproape, de-î zicea pădurea neagră. Ș-o apucat oamenii din satul acela a zice, că nu poate să se apropie nime de pădurea ceia. Ș-așa era (de) părăsită, că ziceau că la miezul nopții vin dracii.

Acu bietul om ist sărac a zis într'o zi cătră femeia lui: Măi femeie, tot o moarte am să mor, i-an să mă duc în pădurea ceia, să văd ce-oî găsi acolo. Așa i-a făcut nevasta o turtă în traistă și s'o pornit d-o luat pușca în spate. Ajungînd el acolo, lui îi era foarte frică... da pe omul sărac săracul îl împinge a se duce orî unde, ca să ciștige.

Iacă mergînd el așa ajunge de un copac nalt și stufos strașnic, nu știu cum s'o fi chemat, și vede-o pasăre așa de frumoasă,—era de aur. Acu el ce să facă, că să n'ompuște, s'o poată prinde, ci vînzînd'o vie, mai multe parale ar fi luat. Alungînd el prin copac, ea se vîră într'o bortă... ș'o prinde. El n'o mai stătut către noapte, că s'o temut de draci, ci o luat paserea ș'o vinit acasă și-o făcut o cușcă bună i puse pasărea în cușcă.

Acu în ziua ceia, în care a prins'o, era Sămbăta și Duminecă dimineața s'a ouat un ou. Da el zice: Ei, măi femeie, eu n'oî vinde pasărea asta, că ea se ouă și eu oî avea cite-un ou și m'oî hrăni din zi în zi. El ia oul și se duce în tîrg și'l

Notă. Variantă la Ispirescu, *Cei trei frați împărați*.

întrebă negustorul, ce ai de vîndut și cît ceri?—Am un ou și cer o mie de lei. Dar un jidan zice — tot ei îs mai întregi! — ia să vadă oul. Cînd vede oul cel de aur — făcea mai mult de cît o mie de lei — îi dă mia de lei. Cumpără cele trebuincioase pentru copii și femeie și se duce acasă. Da pe gușa paserii era ceva scris, da omul nu știa carte.

Cînd în a doua Duminecă iar s'a ouat un ou de aur. Și el s'o dus și iar o cerut o mie de lei. Da să ia sama D-ta, că tot jidanul cela i-a ieșit înainte!

În a treia Duminecă, cînd s'o dus, omul o pus pe gînduri pe jidan. Și s'o gîndit așa jidanu, l'o întreat, unde șade, să se ducă să vadă de unde are el ouă de aur. Vine jidanul, da el ținea cușca în colțul casei. Cum o intrat jidanul în casă — el știa carte — odată 'și aruncă ochii în fundul casei. Pe gușa pasării așa scria: «Cine 'mî mîncă inima, are să fie 'mpărat, care o mîncă rinza, de cîte ori s'o trezi pe noapte de-atîtea ori are să găsiască cîte-o pungă cu bani sub cap! Cine-o mîncă maiurile, are să fie om cu noroc în lume, or unde-o merge el, or ce pas ar face el tot cu noroc are să fie». Acu jidanul — tot cu dușmănie asupra creștinului.

— «Vinde'mî mie pasărea».

— «N'o pot jupîne. Asta-î... pentru mine și pentru copiii mei».

În sfîrșit cît s'o pus jidanul, n'o vrut bietul om s'o vînză.

Vinătorul a doua zi s'o sculat de dimineață și s'o dus cu pușca după vînat. Da jidanul șiret — și femeia de-a noastre, proastă, — zice așa femeii: «Nevastă, ce să trăiești cu un om așa de sărman, vin' să te iaă eă, că eă te-oî ținea bine și ț'oî ținea și copii».

Da femeia zice: «Dacă te-î boteza!» Apoi zice cum la noi nu se poate să se despărțască. Da Jidanul zice: «Lasă-l pe mîna mea, că eă îl omor pînă mîine». Li dă nu știu ce să omoare omul. Da-acolo zice așa: «Femeie, te-oî lua, dar mai întîi taie-mî pasărea și mi-o frige. Da să nu lipsiască nimica din pasăre, s'o mîncăm acu».

Și femeia, dobitoacă, ea s'a potrivit. A tăiat și a fript pasărea ș'o pus-o pe vatră, o strins-o și ea ese din casă cu treabă și copii tustrei intră'n casă. Zice unul dintrînșii: «Măi,

tare mi-i foame. Mama o fript pasărea ceia, hai să mîncăm cite-o bucată» — «D'apoi dac'o fript-o jidanului, ne-obate!» — «Hai să mîncăm dinăuntru, că nu s'a vedea». Ia cel mare inima, cel mijlociu rînza, cel mic maiurile. Paserea acu nu avea plată nimica, dacă le mîncară acelea.

Dar copiii după ce-au mîncat: «Măi, hai să fugim, că ne-a bate». Și era o börtă'n dosu casei și s'o vîrit acolo.

Vine jidanul. Dă la pasăre — cele nu's dintrînsa. Apoi începî a striga, bate pe biata femeie. «De bună seamă o mîncat copiii, căci altul nime n'a fost în casă». Jidanul îndată strigă după copii, să-i taie să mîninge el din copii. (Care din creștini ar fi făcut asta!). Ia căutat, ia căutat, în sfîrșit nu i-a găsit. Dac'o văzut jidanul că nu's și nu's s'o dus drumului — cruce de aur în casă — a lăsat și pe femeia și tot. Că el tot așa era să facă, d'apoi D-zeu a lăsat mai bine să mîninge copiii de cît dînsul, — că D-zeu nu doarme.

Acu acel mare o umblat cît o umblat și s'o făcut Împărat pe țara aceia. Acu unu aista era micușor de tot, tot la măsă ședea, ist care mîncase maiurile și pe semne unde avea el să aibă așa noroc, tare era leneș. Cel ce-o mîncat rînza găsia tot pungî de bani și se făcuse strașnic om de rău. Îi erau dragi numai petrecerile, să ierți, mult îi erau dragi cucoanele cele frumoase. Acolo strașnic era de frumoasă una de-i zicea: *frumoasa lumii*. La soare te puteai uita, da la dînsa ba. Acu el tot imbla, că doar i-ar da-o boierul cela, da nici că vrea să i-o deie. Iacă vine el a casă la măsă. — «Mamă, ce mi's mie banii, dacă nu pot lua pe ceia ce mi-i dragă». Da măsă zice: «Dragu mami, du-te și tot te-i putea întilni cu ea».

Acu aist ce-o mîncat maiurile se juca în niște bulgărași cu alți băieți pe-afară. Vine-un moșneag. — «Dragul moșului, ce faci tu pe-aici?» — «Ia mă joc, moșule». «Hai cu moșu că ț-oî da mere și pere». (Știi ca la copii). — Înșeală pe băiet și-l ia cu dînsul.

Da acela era un vrăjitor grozav, — îngheța apa. Ș-acu el tot vrăja prin pădurea neagră și a dat de ceva strașnic, care el nu putea face numai c'un copil. Se duce-acolo cu băietu'n

mijlocul pădurii și dă de-o peatră mare. Dă cite de trei ori în piatră și se deschide pământul. Și el zice băietului așa: «Măi băiete, dute pe scările astea într'acolo sub pământ (avea niște scări) ș'ai să coborî într'o grădină așa de mindră, ș'ai să dai de-o căsuță acolo'n grădină și să întri'n casă ș'ai să vezi un horn făcut acolo și pe vatră ai să vezi o cheie. Să ieși cheia ceia, s'o pui în briu și să vii înapoi la mine. Da n'ați și-o verguță de fier, că fără de varga asta nu poți intra (acolo era pe cea lume, zice-că).

Băietul să ia, merge 'n cetișor și întră până 'n grădina ceia.

Da acolo așa era o mindreță, grădina cu poame, cu poame de aur, încît băietul s'o mirat cînd o intrat acolo și, scîi ca copilul, măi degrabă o alergat la pere și la mere decît la cheia moșului. Știi cum e treaba noastră — era cu cămeșă și cu curelușă bună încins, ș'o umplut sinul de mere și de pere. El se pornise să iasă, cînd ș-aduse aminte de cheie, (se duce) într'acolo ș'o ia, da cheia era strajnic de ruginită... Să ia băietu incetișor, se suie iar pe sus să iasă afară — că știi D-ta că ăl bătrîn deși avea putere nu putea să între în raiu, dar ăsta era copil.

Cînd a ajuns în gură să iasă, moșneagul a strigat: Măi, nu eși! Dă'mi cheia. Băiatul zise: Ba lasă-mă să ies întăi afară!

— Ba nu te las.

— Nu-ți dau cheia.

— Am să te omor.

— Omoară-mă, numai dacă poți.

— El face hanc cu piciorul în pământ și se închide pământul.

Cea făcut bietul băiet? Ia să se întoarcă și să se ducă iar prin grădinile cele. Cînd colo era închis pământul, nu măi era mindreța ceia. Incepe băietul a plinge. Plîngînd așa își freac minile. Șterge pe varga ceia, ce i-o dat-o moșneagul și vine un om. Omul cela era de fier. Era duh necurat. «Măi băiete, cine te-o adus pe tine aici?»

— Iacă cum și iacă cum, — spune băietul tot.

— Eū te-oī scoate, băiete, da întăi să 'mī frigi vre-o două-

zeci de vaci, să am demîncat pe drum, cînd te-oî duce. Fuge el și-l pune pe băiet după cap și pune pe-o (parte) 20 de vaci fripte și pe alta cîteva poloboace cu apă, cu vin—cu ce-o fi făcut nu știu—și băietului îi da un cuțit ș'o ulcică. Cînd mi-a fi foame să tai cu cuțitu din carne să 'mî dai să mînc și cînd mi-a fi sete, să-mî dai cu ulcica apă. Și merge el merge, zi și noapte tot merge, de cît așa era de 'ntuneric de nu zăreaî fir de colb, — dacă era sub pămînt! Se apropiaî vacile de gătit de mîncat și apa de băut. Da duhul cel necurat ia zis așa:

— Dacă tu-î avea noroc să nu gătesc demîncatul și apa nu te voi mîncă, dar dac'oî găta, te mînc. Ia uită-te tu în sus vezi soarele? —

— Il văd cît o zare de chibrit. —

Merge el și cînd sosește, numai o jumătate de vacă. Ia uită-te în sus, cît îi soarele de mare?

— Il văd pe jumătate.

— E, apoi tot mai am o bucată bună!

Cînd acu era aproape de eșit afară, demîncatul se gătise, apă tot mai era. «Dă-mî de mîncat că'mî e foame! Băietul, ce să facă el? Ia cuțitul și 'și taie o bucată de pulpă și-î dă apă și pornește iar. Iacă a eșit pe ciastă lume. Cînd îl pune jos: «Să-mî spuî drept de unde mi-ai dat de mîncat la urmă?» — «Drept ți-oî spune, pulpa mi-am tăiat» — «Drept să-ți spun, să fi știut că-î așa dulce, nu te mai scoteam.» «Acu nu mă poți mîncă, aci e largul meu și strîmtul tău.» «Dacă ești prea bun la D-zeu și nu te lasă să te mînc!»... Și omul se face nevăzut.

Da băietul era săracul flămînd, da el uitase că are merele cele 'n sin și cheia ceea. Să ia el și aleargă ș'ajunge la casa mîni-sa. Da ști D-ta el era leneș, da era de duh, nu așa... Intră 'n casă, da mîsa era săracă strașnic, că ști D-ta, că boierul cînd ajunge la mîrire nu dă pe biata mîsa s'o ție, deși era împărat.

— «Mamă, n'ai vre-o bucățică de luminare s'o aprinzî?

— Am dragu mamii de la Paris!

— Aprinde luminarea! Da el zice: «Doamne mamă, tare

mi-î a mînca. Am niște pere și niște mere, acu m'a durea la inimă să mănînc!» Da el n'o luat, săracu, că ele erau de aur. Le-o svîrlit sub o laiță.

— Mamă, mai am o cheie, de cît tare-î ruginită, mai șterge-o și vinde-o și cumpără-mi o pîne.

S'o apucat a o freca o leacă ș'o intrat 5 oameni de fier în casă.

— Ce vreți stăpînilor? (Era cheia iadului, puteai face cu dracii ori-ce).

Femeia strașnic s'o înfricoșat de dinșii, dar băietul îndată s'o priceput. «Masă vrem și vin bun». Indată o vinit niște sufragii ș'o pus masă și ce n'o pus!—Și după ce-a ospătat ei bine o strîns aceia și s'o dus. «Ei mamă, cheia asta o stăpînesc eu!».

Acu se făcuse holteiū, bun de 'nsurat. «Mamă, eu am auzit de fata împăratului, e frumoasă, mă duc s'o iaū eu.

— Dragu mamii, tu ca băiet așa sărac să ieī pe fata împăratului? Ce mai vorbești nebunii?

— Dacă vreū așa? Dute, mamă, staroste.

— Da cum dragul mamii să întru acolo?

— Dute mamă! (El o mînă).

— Cum să mă duc cu mîna goală?

— Ia vezi merele și perele cele n'o putrezit? Du-i-le acelea!

— Bine zici, dragul mamii. Le ia baba, pune-un ștergar frumos în cap, ia'n basma acelea și se pornește. Ajunge la poarta împăratului. Impăratul ședea 'n ceardacul cel înalt. Vede Impăratul cum se lupta cine-va cu dînsa, n'o lăsă să intre. Impăratul cela era milostiv, nu ca ista de pe acu. A gîndit c'a vinit să ceară ceva.

— Lăsați-o bre!

Cînd a auzit porunca împăratului ¹⁾....

— Ce vreī mătușă?

— Apoi prea — înălțate Impărate, am venit după un lucru mare.

1) Proposiția nu se sfîrșește.

— Ce fel, mătușă ?

— Poftim întâiu colacii !

Vede Împăratul perele și merele de aur ș'a stat în mirare, să vază la o babă de a noastre — acum la curțile lor sunt de acele.

— Feciorul meu vrea să ia pe fata d-tale, Impărate.

Da Împăratu a stat o lecuță și pe urmă a gîndit : Baba asta-î nebună !

— Dacă feciorul tău — zice — pînă mine dimineată în locul casei sale a face un palat ca al meu ș-o grădină ca a mea, c'o cărărușă de pomi pîn' la curtea mea și 'n fie-care pom să cînte pasările, eū i-oī da fata.

— Rămii sănătos Impărate — și se 'ntoarse înapoi femeia.

— Ian, dragu mamii ce-o zis.

— Bun, mamă, le fac pînă mine. Șterge cheia și iar vin cinci oameni de fier.

— Ce vrei stăpîne ?

— Pînă mine diminéță să fie un palat tot de sticlă și poleit cu aur și să fie o cărărușă despărțită prin pomi și unii pomi să înfloriască, unii să 'nfrunziască, unul să 'i pice frunza, să nu fie doi de-un fel. Și cărărușa să fie de catifea și iarba de catifea și la fie-care pom să stea cîte un soldat cu sabia scósă și pasările să cînte așa de frumos, să nu poată dormi Impăratul și fata 'mpăratului!...

E! mai era mult până'n ziuă și toate erau gata.

Impăratul dimineăta cînd se trezește zice fetei : «De cînd sunt în palatul ista, cum ne-o cîntat paserele-acum nu ni-o cîntat nici odată (că el nu s'o așteptat la aste, el gîndia că paserile din grădina lui cîntă.

Cînd iese-afară și vede, zice : «Bre, mare putere are omul ista».

Băietul zice : «Dute mamă și cere-î fata să mi-o deie!» Se duce baba la 'mpăratul, da el tot o purta cu vorba, că nu era să-și deie fata după d'aiștea. — «Apoi mătușă, de azi într'o săptămînă, dac'o veni o trăsură de aur și cai cari or mînca jăratec și-or bea pară i-oī da fata». Da fata voia să se cunune tocmai în ziua ceia dup'un alt Impărat.

— I-oî face, mamă, și asta. Aude el un vuet mare strașnic pe-afară. Oare ce s'aude mamă?

Zice ea: se mărită fata Împăratului!

— Cine-o ia?

— Cutare fecior de 'mpărat.

— Vezi dragul mami, numa m'ai făcut de ris.

— Ia lasă mamă, că tot are să mi-o dea. Ia el cheia și o șterge. Dar era iarnă. Și vine omul cel de fier.

— Ce vrei stăpîne?

— Fata 'mpăratului se cunună astăzi! Cînd or dormi, să ieî pe mirele ei, să-l puî afară și pe mireasă s'o puî într'o pivniță și 'n zori de zi să-î aduci pe amîndoi în casă.

Dimineața intră împăratu'n casă. Ei, dragii tati, cum ați durmit? Zice el: Mie tată tare mi-a fost frig. — Ba zău, eu nu știu unde eram, că cătam s'aprind lumînarea și nu găsiam și nu era nici pat, nici cămin.

— Ați visat!

— Da cum dracu, tată, că mie buricele mi-a înghețat la degete.

— Eū nu 'mî simt sufletul.

— Ce n'ați zis sufragiului s'aprindă focu? Nu va mai fi nimic!

A doua sară iar șterge cheia. Vine iar. «Ce vrei stăpîne?» Vreaū să te duci să-l puî pe ginerele 'mpăratului într'o movilă de omăt cînd o dormi și pe mireasă s'o puî în vîrfurile casei!... Pe casă era frig-frig, da nu era omăt. Ișta a degerat de tot, dar de dînsa tot îi era milă. Numai jumătate de noapte s'o lași pe vîrfurile casei.

Cînd a adus pe mire dimineața era țapăn. S'o strîns doftorii dar n'aū avut ce-î face, a murit sārmanul. Iacă se'mplinește săptămîna.

El iar șterge cheia, vine iar... Mine dimineață să-mî aduci o trăsură de aur și caî, cari or mîncea jăratec și or bea pară, și mie straietele cele mai frumoase din lume să mi le aduci. Se pune el în trăsură a doua zi și se pornește către Împăratul.

— Cum-îi voinice? zice Împăratul.

— Am venit să-mi dai fata. — El se face că nu știe, că i-a murit ginerele. I-o dă Împăratul. Face o nuntă strălucită și i-o dă ș'o duce la palatul lui, — da lui așa-i era de dragă c'o prăpădia din ochi.

Iacă aude vrăjitorul că el a eșit din pământ. Ce să facă el să poată pune mîna pe dînsul? Că el cît era de vrăjitor și strașnic, da el n'avea numai vr'o 2 draci, dar ista cheia iadului o avea. Dar el punea cheia cea tot-d'auna pe sobă și numai sufragiul știa de dînsa. Da sufragiul nu prea avea minte destulă 'n cap. Iacă s'a luat el cu fata 'mpăratului la primblare. Dar vrăjitorul a luat o mulțime de chei nouă, altele de aur, de aramă, de argint, ș'o început a străjui pe la poarta ginerelui Împăratului.

Cine'mi dă chei ruginite, că-i dau de cele de aur? Și sufragiul cu nu prea multă minte'n cap a gîndit să dea cheia cea și să iee una de aur, că mai bine a prii stăpînu-său. Ehe! și cînd i-o luat [cheia, i-o luat] săracul toată puterea lui. Îi dă.

N'o apucat el de-a vini de la plimbare și palatul n'a mai fost. A rămas el săracul în cîmp, nici bordeiul cît avea înainte nu era acu. Da 'mpăratul i-a trimis așa răspuns pe-un logofăt, că dacă până în trei zile n'o face palatul cum a fost îi ia fata și nu i-o mai dă. Acu ț-am spus că mai bine i-ar fi luat zilele, cît că să i-o iee pe dînsa. Mare lucru dragostea!

Ce să facă el? Da și fata strașnic ținea la dînsul. Nainte mai drag îi era cel degerat, — da acuma! O așteptat el pînă a treia zi, — nu-i de chip, n'are de unde să facă palatul. Iși ia el ziua bună dela nevastă-sa: cine știe ce jelanie a fost acolo! Mă duc de-acum în lumea mea!

Merge el și ajunge la o baltă (cam un iaz vinea). De-acu n'am ce face, mă 'nec! Dar așa frecîndu-și mînile de verguța, ce i-a dat-o vrăjitorul cînd l-o vîrit în groapă, vine un om de fier. «Ce vreî stăpîne?» «Vreau cheia cea de la iad». «Eû cheia iadului nu ț-o pot da».

— Apoi ce să fac eû, spune-mi măcar unde-i?

— Apoi vrăjitorul, ca să nu-l ajungă nimeni ș'o făcut acu

palat pe Prut, ș-acu dacă-î putea da pe-acolo, el o ține ascunsă sub perină la capul lui.

— Ce să fac eă, cum oî putea s'ajung la dinsul?

— N'ați, zice, bucățica asta de fier, dă-te de trei orî peste cap pe dînsa și te-î face-o muscă. Și s'a făcut nevăzut omul cela. Se ia el, se dă de 3 orî peste cap și sboară ca musca pîn la Prut... Ajunge acolo, da vrăjitorul dormia de-ameazăzi. Dă se între, pe unde se între? Ferestrele-s cu obloane, cum se purta mai de mult.

Mă vîr pe borta cheii! Se vîră și se pune pe sobă. Unde se trezește vrăjitorul și unde 'ncepe a bate în mijlocul casei cu niște ciocane și unde 'ncep a eși la draci, de te luaă fiori. Ș-o 'nceput a-î trimite pe unde se fac rele, să pună la cale pe oameni să facă relc. Așa, după ce-o pus trebile la cale, a eșit afară. Musca s'a sculat, a luat cheia de sub perină ș-o sburat afară. De cît bucuria lui nu se mai poveștește, că are să iee pe fată 'napoi. Acu lui nu-î era de dinsul, de dînsa-î era, ce-î era. Freacă cheia, vin oamenii ce-î de fier.

— Să-mî faceți palatul iar înapoi, cum a fost! Și acu s'o învâțat minte, purta cheia tot lingă dinsul.

Acu ce se făcù vrăjitorul?

Era în satul cela o babă sfintă. Pe-atuncî era lumea bună și erau sfinți, nu ca acu. Cînd te duria capul, cînd aveai v-o boală, numai dacă punea mîna trecea.

S'a dus vrăjitorul ș-o nimerit baba și s'o îmbrăcat el în straiete eî. S'o îmbolnăvit femeia lui, fata 'mpăratului, — de cît ce boală, să dee D-zeu să am și eă cît oî trăi, — de cît numai cînd zicea o leacă valeu, el se prăpădia.

— Ia să chemî pe baba cea sfintă. Vine dar, era vrăjitorul. Incepe, pune mîna pe capu eî ca și cum dragă Doamne o ar descînta. Și cînd ese el din casă îi zice vrăjitorul eî: Doamne, Măria-Ta, cîte frumuseți și mîndreți ai în casă și n'ai și un ou frumos de marnură.

— Că ce fel, de ou mătușă?

— Acela-î în fundul pămîntului!

— Iacă oî zice bărbatu-meă, ș'o trimete pe cineva să-l caute.

Și se duce vrăjitorul. Întră el în casă. Ei — zice — iacă ce mi-a spus baba ast sfintă.

— Iacă o să șterg, dragă.

Șterge cheia și vin doi oameni de fier.

— Ce vrei stăpîne?

— Vreaū oul cel de marmură de sub pămînt.

— D'apoî bată-te D-zeū, să te bată (fie-î lui acolo!) cîte'ți făcuî eū, pînă și cheia iadului o ai, acu vrei să ne ieî și toată puterea noastră?— (Vezî D-ta, vrăjitorul a vrut înadins, că doar duhul necurat îl va gîtui).—»Da eū te-aș omorî, da pentru că știū, că asta nu vine dela tine, pentru asta te iert și 'ți spun așa: că baba cea sfintă-î vrăjitorul și că azi are să vie c'un cuțit mare de fier și s'a face că pune mîna pe capul femeii tale și are să ț-o omoare». Decît cînd o auzit el așa: Of! numai tremura!

Și s'o dus omul cel de fier. Acu el își gătește iartaganul și cînd vine'n casă vrăjitorul pune pe sufragiu ca să-l desbrace 'ndată, și adevărat, găsește un cuțit mare, știî ca un chip de cosor și'l ia cu iartaganul și-l face bucățele. Acu erau cu deplin fericiți. Acu nu mai scia ce-î durerea, cum scia mai nainte și zice'ntr'o zi: Soro, să mergem să găsim pe frații mei cei doi. (Da mama lui murise!) Se iaū ei, se pregătesc și mergînd ei așa, o ajuns la Împăratul.

Era strașnic în răsboi cu altul. Și-așa era el de scirbit, decît strașnic lucru! Văzînd pe acesta s'a bucurat și a zis așa: Fiind că ești ginere de Împărat mi-î da ajutor ș-oî putea să bat pe vrăjmașul meu. Așa a gătat armată grozavă și 'n sfîrșit o dovedit pe cesta.

Acu aiștia doi, ce zic că erau tare fericiți — numai acela era mai necăjit, cel cu rinza. Acela s'a luat și s'a dus după Frumoasa lumii. Dă să intre'n palatul boierului celuia, nu-l lăsa să intre. Așa el a trîntit un bal strălucit, la care era și Frumoasa lumii, decît așa era de frumoasă, cit cînd a intrat în bal, o luminat balul, — de cit că... să ierți mata. El a început, după ce-o jucat pîn în zori de ziuă și o întins niște mese și s'o pus să joace cărțile. El a făcut toate chipurile ca să joace cu dînsa. El avū noroc și se făcu

că nu câștigă, tot ca să-î dea, că nu mai putea de dragă ce-î era.

Acu ea, văzînd atîția bani, s'o minunat ș-o zis așa tătîni-său: Hai, tată, să-l poftim pe ista la noi, (știi D-ta, de a noastre, or de-a D-voastre... tot la parale trag!) Acu el venind la dînsa într'o seară cu vr-o zece pungî de galbenî, a jucat în cărți și i-a dat toți ei, da n'o rămas măcar c'un pitac. Acu ea văzînd, că el n'a rămas nici cu o para, o început a videa de dînsul și ploua afară și vrute-nevrute o trebuit să-l imbie să măie acolo. Dormind el, decîte-orî s'a trezit de-atîtea orî a găsit o pungă de bani sub cap.

A doua zi dimineța cînd a venit sufragiul să-î dea de spălat, după ce a mîntuit de spălat, i-o pus în mîni vre-o 20 de galbenî bacșiș. Aleargă la dînsa sufragiul. Da ea zice: Bre! de unde are omu aista atîtea parale? Vine la dînsu în casă și zice așa: Eū te-oî lua de bărbat, dacă mi-î spune de unde ai atîța bani. El i-o spuse, prostul. Da ea i-a făcut o cafea nu știu cu ce și s'a îmbolnăvit el strașnic și a început a vărsa și a vărsat rinza. Și a luat-o ea și a spălat-o cine știe cu ce, a parfumat-o și o 'nghițit-o ea, ca să găsiască pungile cu bani...

El acu avea v'o zece pungî de bani din noaptea ceia. Ea l-a dat pe ușa afară. El a încălicat pe un cal și s'a pornit. Mergînd cu calul cela a dat pe un cîmp de florî și s'a plecat calul să minînce și s'a făcut un măgar.

El a strins acu un mănunchi de florî și l-a pus în buzunar. Mergînd el călare pe măgar mai departe a dat de un iaz și se pleacă măgarul să bee și se face iar cal. Ei, zice, bună-î asta! Ia el într'un șip apă și se întoarce 'napoi. Ajunge iar acolo la frumoasa lumii și din banii ce-î remase mai toarnă un bal strașnic. Ea aleargă ca să mai vadă de unde are bani.

— De unde ai bani?

— Din mănunchiul ist de florî.

El îi-l dă, ea miroasă, se face măgăriță. El o lasă măgăriță și iasă din casă.

Așteaptă sufragiul să iasă stăpîna afară. Nu-î! Mare păcat — cînd s'a dus în casă o găsește măgăriță.

Se întoarce s'o ia de acolo și pornește călare pe dînsa
Îi dă fin să mănînce... Ea a zis așa: Nu te-oî mai înșela de
acum și ți-oî da rînză 'napoi, numai fă-mă cum am fost.

El de multe ce-î făcuse, s'a dus pe dînsa pînă la 'mpăra-
tul, la frate său. Acu acolo era și iest-lalt, care ținea pe fata
Impăratului. Și cînd li-o povestit el lor că măgărița-î fru-
moasa lumii, ei s'o pus pe lingă dînsul s'o ierte. Și iertîn-
du-o, o beut apă și s'o făcut iar om.

Și erau acum trei Impărați pe-o țară. Ș-au fost toți feri-
ciți... Și-am încălicat pe-o șa și ți-am spus-o așa.

FINUL LUI DUMNEZEU

Poveste, poveste — da e  nu-s de pe c nd povestile, că sunt de mai încoace. Da m'am dus într'o zi la soacră-mea  -am găsit un sac de poveşti,  i venind acasă l-am scăpat jos  i s'a desfăcut sacul  i de-atuncea s'o umplut lumea de poveşti,  -am  nv tat  i e  una  i  -o spun D-tale.

Era odat' un om  -avea doi feciori. Acu femeea era îngreunată  -o făcut un băiat, dar el era sărac, n'avea cu ce îl boteza. Iar pe acolo era D-ze   i Sf. Petrea.  i D-ze  i l-o botezat,  'o rămas băietul n sdr van.

Da la urma băiatului a făcut o fată,  i era a a de frumoasă de la soare te puteai uita, da la d nsa ba. Treaba ei era să ducă dem ncare în  arin . Duc nd ea dem ncare în  arin  a zărit-o un sme   i s'o pus pe at ta s'o iee. Da finul lui D-ze  era năzdrăvan  -o zis a a fetei :

Că el a face o brazdă de plug p n la dem ncat  i că tot-dauna pe brazdă să meargă la fraţii ei. Da smeul a  i  tiut ce a urzit finul lui D-ze   -o tras brazdă cu plugul p n la casa lui. Iată că s'a dus cu dem ncat drept la curtea smeului.

Aşteaptă ei să vie — nu- ! Eh! mamă, mă duc să-mi caut sora, că mi-a luat-o smeul, a zis finul lui D-ze .  -o făcut el o bombă de fier la  igani în loc de călăuză  i svirlea  i el mergea după d nsa.

A ajuns finul lui D-ze   i la un copac. Acolo prinde să stea ca să odihnească  i aude zic nd a a : Doamne, Doamne, de-ar veni mama c'acu i m  m ninc .

— Oare cine se aude. Se uită 'n v rful copacilor  i vede trei pu  de pasăre. Copiilor, da unde-  bălaurul, cel care vă m ninc ?

— E aci în fint n .

— Mult v'o mîncat pîn acum ?

— Ia vre-o 24.

— Ia las că vă scap eū.

Se suie 'n virful copacului lîngă puī. Da balaurul întinde un cap să ia un puī. Da el avea un paloș și-ī taie capul. Intinzînd și cel-alt și-ī taie ș'această. Acu puīi nu știaū ce să-ī facă de bucurie și zic așa :

— Ciți frați am fost noi, pe toți ne-a mîncat, numai noi doi am rămas,— dac'a veni mama de bucurie are să te mănince, vîră-te sub aripa mea. S'a vîrit sub aripa lui și nu s'a mai văzut. S'aude-un vuiet mare, vine pasărea, pasărea era mama vîntului.

— Dragii mamiī, nu v'a mîncat ?

— Finul lui D-zeū ne-a scăpat.

— Unde-ī să-l mînînc de bucurie.

— Mă rog, mamă, dacă l-ai mîncă, să-l faci înapoi.

— Da unde-ī ?

— Ia la răsărit.

Dacă a început a vijii tare la răsărit, puīi zic către finul-lui-D-zeū : Mamiī are să-ī treacă un foc de-a te mîncă pîn-ce-a ajunge la răsărit.

Vine. «Nu-ī dragul mamiī».—«Iacă-tă-l, mamă». Da ea-l ia și-l înhite și cînd l-o făcut, așa s'a făcut de frumos, de s'o luminat locul unde era el.

Ce să-ți fac pentru binele, ce mi lai făcut, că mi-ai scăpat copii, a zis pasărea.

— Să-mī spui, unde-ī smeul cu soră-mea.

— Nicī n'am văzut, nicī n'am auzit.

— Altmintrelea nu-mī mulțamești.

— Să șuer, să-mī vie feciorul, vîntul de la răsărit. Ș-o șuerat odată ș-o venit un om, era statul lui de-o palmă și barba lui era de-un cot și călare pe-un iepure schiop. Și-ī zise pasărea :

Statu-palmă

Barbă-cot

Călare pe-un iepure schiop,

unde-ī smeul ce-a luat fata, pe sora lui finul-lui-D-zeū.

— Nicî n'am auzit, nicî n'am văzut. Dacă n'o fi știind frate-meu, vintul de la miază-zî! Cînd o suflat odată a venit altul, acesta era mare de stat, cu buzele mari și n'avea ochi. Da cînd sufla peste tot locul se auzia.

— N'ai văzut, n'ai auzit de smeul care a luat fata, pe sora lui finul-lui-D-zeu?

— Nicî n'am văzut, nicî n'am auzit.

— Ce e de făcut? — zise pasărea.

— De n'o fi știind frații noștri cei de dincoace?

— Da unde sunt?

— Aceia-'s departe. Trebuie să ne ducem loc mult. N'ați un fricel din părul meu, n'ați și din barba mea și te pornește băiete la drum. Și să puî perii 'n trei și cînd la o vreme e nevoie să șuierî într'înșii, ear noi ț-om veni într'ajutor...

Le ia el și se pornește. Merge pînă'n pădure, ear în mijlocul pădurii vede-o fumărie strașnic de mare în cît se'nnăduși, nu mai puțin. S'apropie el acolo prin fum binișor și găsește mama smeului, *iși pîrlea părul de pe picioare*¹⁾, că îi era cald strașnic și nu mai putea.

— Bună ziua, mătușă.

— Mulțămesc d-tale, voinice. Unde te duci, voinice?

— Caut curtea smeului, mătușă!

— I, flăcăule! Mult trebuie să mergi pîn ce-î ajunge și nu mai rămii cu zile de te-î apropia.

— Mă rog mătușă să'mî spuî unde-î drumul cela, că nu mii frică... mă duc.

— Eū nu-l știū, dragul mătușii.

El ducîndu-se așa prin pădure aude glas de om zicînd: Valeo, valeo, tare mi-î foame. El se apropie. Oare ce-o fi acolo? Vede un om, șezut grecește jos.

— Da ce te vaiți, bade?

— De pe noauă lanuri griū am strins și tot pîne l'am făcut și l'am mîncat și tot mi-î foame.

— Hai cu mine.

— Hai.

1) Subliniat de Eminescu.

Mergînd el mai departe a auzit un glas de om zicînd așa:
Tare mi-e sete.

— Bună vremea omule! Pentru-ce ți-î sete? Nu găsești apă să te sature?

— Cite iazuri aū fost în pădurea asta toate le-am beut și tot mi-î sete.

Mergînd ei așa mai departe aū intrat în altă pădure, tustrei. S'aude sub tufă un foșnet. Cine era? Vîntul de amiază cel cu buzele mari.

— Bună vremea, vîntule, ce faci aici?

— Mă stăpînesc să-mi țin suflarea și să'mpușc un țințar. Da să-l împușc, să nu-î sparg pielea.

— Da unde-î țințarul, că eū nu-l văd.

— Ia lingă soare.

— Lasă, hai cu mine.

— Ba nu. Eū mă duc după țințar, duce-ți-vă voi înainte.

Merg ei mai departe și ajung la palatul smeului. Smeul era la vînat și fata ședea în cerdac.

— Bună vremea, sora-mea.

— Mi-o spus smeul că vii după mine. Da'ntoarcete că te prăpădește.

— Nu mi-î frică.

— El acuși vine, îi la vînat.

Vine smeul.

— Bine ai venit finul-lui-D-zeū.

— Bine te-am găsit, cine de smeū.

— Hai la luptă!

— Hai!

S'o luptat ei trei zile și trei nopți și nu se puteau (birui) și nu se da nici smeul nici finul-lui-D-zeū.

El a aprins perii cei doi și a venit vîntul de la răsărit și de la amiază și cînd s'o pus *buzele în trei*, drept în jumătate a despărțit smeul, cînd a suflat. O jumătate a murit și c'un cap, da o jumătate nu, că era cu două, și era cu *trei de toate*. Și s'a rugat strașnic el la Statul-palmă-barbă-cot.

Nu-ți pot face nimica, că el s'o dus la Impăratul... să spuie ce i-ai făcut. De-acu, dacă-î putea luptă-te cu acela.

Acu el sa pornit cu sora-sa. Cînd a ajuns aproape de palatul Împăratului celuia, nu era de chip să treacă, așa era de strașnic și mergînd el prin prejur a ajuns la o baltă. Pe balta ceia erau 3 băieți și se băteau pentru o cușmă, pentru un biciu și pentru o sulă.

— Ce vă bateți măi băieți?

— Acestea ne-o rămas de la tatăl nostru și nu le putem împărți.

— Și la ce vă trebuie voauă acestea?

— Cînd pun cușma 'n cap nu te vezi, cînd dai cu biciul te sui la cuibul Împăratului, cînd îi zice sulă-sulicică, te sue în dealul de sticlă.

— Da 'n dealul de sticlă cine șade, ce căutați voi acolo?

— In dealul de sticlă ține Împăratul pe fata.

— De ce o ține acolo?

— Ca să n'o ia smeii.

— Pînă cînd.

— Pînă s'a găsi un voinic ca să omoare smeul. Cel ce-o omori smeul, îi dă fata împăratul.

— Măi băieți, eū voi face bună dreptate, viriți-vă toți în iaz și eū le voi svirli colo și cine-o prinde mai iute, aceluia să fie. El vicleanul le ia toate în mînă, viră pe băieți în apă și pe urmă dă din biciu și-l sue pe dealu unde ședea Împăratul, la cuibă 'mpărătesc.

La curtea Împăratului era o mîndreață, că nici nu se poate povesti. Împăratul ședea afară, era bătrîn și bea lulea.

— Bună vremea, Împărate.

— Mulțămesc D-tale, voinice.

— Tare om trebuie să fii D-ta, de vreme ce te-ai suit aici la mine.

— Așa 'mpărăte, am venit să omor smeul, să-ți scap fata.

— Smeul n'o venit încă la mine. Da s'aude c'aici în vale dintr'un iaz iese noaptea și se cearcă de-a se sui să iee fata din dealul cel de sticlă.

— Rămii sănătos Împărate.

— Mergî sănătos voinice.

— Mă duc după smeū. De l-oī omori, imi dai fata? —

— Ț-oî da-o.

Ajunge el la iazul unde-o găsit băieții. Pune cușma 'n cap, se face nevăzut și se pune sub o tufă de buruiene. Da el era frumos și puternic, da era sărac. Pe iazul cela era o covată cu fața 'n jos. La miezul nopții aude el un vuiet strajnic. Acea era bolta drăcească, venia dracu și se pornia noaptea. Vine dracul cel măi mare, se pune călare pe covată (Scaraoțchi).

Ș-o șuerat strașnic ș-o venit doi șchiopi, chiori și îi întreba Scaraoțchi, ce treabă au făcut ei?

— Eū am întilnit trei băieți, că doar s'or ucide unul dintr'inșii. Păcatul mare c'o venit finul-lui-D-zeū și li-o luat...

— Da tu?

— Eū am întilnit pe vîntul de la-ameazi ce rupse 'n jumătate pe smeul cu 3 capete și jumătate-i mort.

— N'ați făcut nici o treabă, să vă învăț eū ce să faceți. Lingă balta asta măi la vale este o comoară de bani. Comoara unui moșneag și moșneagul are să moară peste noapte. Duceți-vă și porniți după bani.

— Da dacă i-a lua cine-va cu putere d-zeiască?

— Nimic nu se poate apropia dac'om fura orî mînca pe dinsa.

— Nime, nime 'n toată lumea nu se poate?

— Ba se poate... da iaca-ce. Dac'o veni finul-lui-D-zeū pîn ce veți pune voi mina pe bani și va aduce apă de cea cu care l-a botezat și ne va stropi, ne frige, și el a lua banii. Cela a auzit. Se scoală dimineța și pornește ca să se ducă acasă. Lui îi sburda după bani. Ajungînd el acasă: «Mamă unde-i apa cu ce m'o botezat pe mine».

A găsit măsă în biserica lingă sf. Pricestanie și ia el și se pornește iar înapoi. Ajunge acolo. Dracii erau la bani, toți. Se duce și s'apropie și ștropește. Dracii țipă și zic: Mă rog finul-lui-D-zeū, ce vrîi ț-om face numai nu ne arde.

— Dacă mi-i aduce smeul cel scăpat, eū v'oî da drumul.

— Mă rog, iacă mă duc să-l aduc. S'a luat un cîrd de draci, strașnic de mulți. Da viū poate nu ți l-om putea aduce.

— Mort nu vreaū, viū să mi-l aduceți. Și s'o apucat dracii

ș-o făcut un fedeleș de fier și s'o dus după smeul, să'l pună în el. Cînd l-o adus așa era fedeleșul de greul de numai dracii-l puteau ridica. «Pune-l aci!» Dă din biciu și-l sue la 'mpăratul cu fedeleș cu tot.

Îi zice 'mpăratul: Ce ai aici?

— Aici-î toată puterea mea 'mpărate... arată-mi fata, ori o destup. 'mpăratul de-odată s'o 'ngrozit, da pe urmă (el viclean) o aduce, s'o vadă el. Da 'mpăratul pe unde se sui pe dealul cel de sticlă nu se știa, el avea o putere strașnică, neștiută. Și a adus-o. Da el după ce-a văzut-o, a nebunit, așa i-a fost de dragă. Da să erți d-ta, și el e!

— Voinice, te-î cununa cu fata mea, dar dacă mi-î spune cum dai drumul puterii D-tale.

Da el, de dragă ce i-a picat fata, ș-a pierdut mintea.

— 'mpărate, eul te-am amăgit, da aici îi smeul. 'mpăratul alerga degrabă. Omoară-l voinice, că el acuș sparge (fedeleșul), că eul l-am prins odată și l'a spart.

El de bucurie, ca să-î deie fata, odată a început să ucidă smeul. Io uns rășină pe la cap și-o început așa de strașnic a țipa smeul de s'o cutremurat palatu 'mpăratului. După ce-o murit smeul, o început a eși fum așa de strașnic și a mirosi așa de greul, de cit voinicul o picat ca mort. Da 'mpăratul, bucuria lui, o luat și o pus pe voinic în fedeleș și i-a dat drumul la vale. Și el o luat fata ș-a dus-o 'n dealul de sticlă. Da bietul voinic cînd a prins el minte i-o rămas sula 'n cerdacul 'mpăratului. Acu la ce vreme s'o fi trezit el în fedeleș! Ce să facă el? Incepù a isbi, da cită putere avea, nu putea să spargă cela. Da el mai avea o bucățică din bita lui Statu-palmă-barbă-cot. Aprinzînd, începe a vini el cu iepurele cel șchiop pe fedeleș.

— Scapă-mă.

— O'nceput a bate iepurele ș-o spart fedeleșul. Scăpînd el îi zice Statu-palmă așa: De-acu înc'odată dacă mi-î chema, apoi pe urmă nu-ți mai fac, că de trei ori îi dat ca să-ți fac bine.

Acu el bate din biciu ș-ajunge la 'mpăratu.... Acu-o venit 'mpăratu și nu-î da fata. Se face că nu știe că l-a dat cu fedeleșu în jos. Eul ț-o-î da fata, dacă te-î duce la dealul cel

cu flori și să-mi aduci o floare din mijlocul grădiniî celeia, eă ț-oî da fata.

Se ia el și se pornește și-o mers el cale de-un an. Cine era 'n grădină acolo? Era Statu-palmă. — Eî, voinice, tocmai ș-acî ai venit după mine?

Am venit, mi-ai zis, că mi-i măi face un bine. Să'mî dai o floare din mijlocul grădiniî celeia. El i-o da. Așa mirosia de frumos floarea de te adormia. Ajungînd la Impăratul i-o dă.

— De mi-i măi face ceva eă ț-oî da fata. Eă oî frige (atîtea vite) și de le-i mîncă într'o noapte, eă ț-oî da fata.

— O făcut așa după porunca 'mpăratului și el o zis celui ce nu se măi sătura ș-o mîncat tot într'o noapte. El numai că s'o săturat, da pînă 'n ziuă a și crăpat. Da el a mîncat așa cu lăcomie, încit și [stilpiî] hambaruî i-a ros. Și s'o minunat Impăratul de-atîta putere.

— Dacă mi-i bea cîte-o fîntînă de apă, eă ț-oî da fata.

El chemă pe celalalt frate-de-cruce, care nu se măi sătura de apă, ș-o beut, da o fîntînă n'o putut-o găta ș-o crăpat și acela.

Lîngă curtea 'mpăratului era o strașnică pădure. Dacă tu-i sufla odată 'n codrul meă și s'or strînge toți țîntariî la ușa palatului, eă ț-oî da fata. El a pus puiul vîntului de la amează-zî. Cînd s'o dus vîntul dela ameazăzi și cînd o pus buzele 'n patru ș-o suflat, iacă [s'a 'ngrozit] Impăratul, așa erau de mulți și-așa bizîiaă de tare parcă era 'ntre călăi la Ismail.

— Mare putere ai! Zi țîntarilor să se ducă de-aici.

— Nu zic pîn ce nu mi-i da fata.

Impăratul l-o luat cu blindete și l-o amăgit și el a zis vîntului să sufle și s'o dus țîntariî dela ușă.

Dacă te-i sui s'o ieî din dealul de sticlă, îți dau fata.

— O sulă am fost uitat eă aci.

— Eă n'am văzut-o.

A stat el trei zile și trei (noptî) și s'a gîndit ce-i de făcut și i-a venit așa un gînd : să măi cheme și vîntul de la amiază. Vîntul de la amiază i-a zis așa : Iacă un bine am să-ți fac. Am să mă pun în cerdacul Impăratului și să 'ncep a sufla. Puindu-se el sufla, se clătina palatul cit de cit să pice.

— Impărate, dacă mi-î da fata, vîntu-a sta.

— Palatu las' să pice, da eû fata nu ٲ-oî da-o.

Da el zice vîntului: Punete 'n dreptul uşei şi 'ncepe a sufla în casă cu cită putere ai. El ş'o pus buzele 'n cincî şi-o 'nceput a suflă. Impăratul săria din părete 'n părete.

— Impărate, dă-mî fata şi vîntu-a sta.

— Suî dealul de sticlă ş-o ia.

— Dă-mî sula Impărate.

— Sula am svirlit-o în mijlocul iazului lingă covată, acolo unde erau dracii. El era lipit pămîntului, că vîntul nu era să-î facă nimic...

Aşa mergînd el la iazul cela, era straşnic palat făcut de draci, unde ţineaû banii şi pe apă mergea o casă făcută straşnic de mîndră şi din casa acea se auzia un bocet. S'o luat şi a 'nceput cu luntricica a merge şi-a ajuns la casa aceia. În casa aceia era un ficior de 'mpărat, prins de draci şi-l munciaû acolo 'n toate zilele.

— Ce faci aci, bade?

— Iacă m'o prins dracii, c'am luat banii şi nu pot scăpa de-aci. Eû am o împărăţie straşnic de mîndră, haî să fim noi fraţi de cruce.

— Haî.

— Fraţi de cruce om fi noi, dar fugi, că vin dracii ş-ă-proape-î miezul nopţii.

El tot mai avea apă de la botez. Aşteptă miezul nopţii, vin dracii şi el începe a-î stropi.

— Mă rog finule-lui-D-zeû ce-î cere ٲ-om da, numai lasă-ne.

— Sula din mijlocul iazului.

Se duce dracul ş-aduce sula.

— Acu du-ne pînă pe deal pe amîndoi şi apoi nu voi stropi.

Eî de frică i-aû dus. El a zis: sulă, sulicioară suemă 'n dealu de sticlă. Cînd l'o suit acolo, atît de mult plînse ea după dînsul, că era o cadă de lacrimi.

Atuncî Impăratul n'a mai avut ce face şi i-a dat-o. O făcut o nuntă straşnică şi pe iarnă s'a dus de-a adus pe sora sa de la uşa smeului ş-o luat-o fratele lui ist de cruce.

BORTA VÎNTULUI

Era un om sărac-sărac și avea o mulțime de copii. Acu era în vremea foametei și el o muncit o săptămână pe un căuș de grăunțe. Apoi s'o dus la rișniță cu ele. După ce le-o rișnit o eșit afară cu căușul cu făină și s'o pornit o furtună mare și i-o luat toată făina din căuș. Da el strașnic s'o mi-niat. «Nu mă las eū așa cu una cu două... și făcū un șu-muiag de paie și pornește. Il întrebă un om: unde te duci cumetre:

— Mă duc să astup borta vîntului, că mi-o luat făina din căuș.

— Da unde-î nimeri-o?

— Unde-o fi, acolo mă duc.

Mergind el loc depărtat, o ajuns pe D-zeū și pe sf. Petru — cari umblău pe pămînt pe-atunci.

— Unde te duci omule?

Da D-zeū i-o zis așa :

Omule, nu te mai duce. N'ați o nucă, da pînă acasă să nu zici «Nucă, deschide-te !»

Intorcîndu-se el înapoi o înoptat, ș'o ajuns la un om și s'o rugat să-l primească, să doarmă acolo peste noapte.

— De unde vii bade, îl întrebă omul cela.

— Mă duceam s'astup borta vîntului ș'am întilnit un ne-bun pe drum și mi-o dat o nucă. Și-o zis, să nu zic: «Nucă deschide-te !» Ce-o mai fi și asta ?

Femeia omului, vicleană. Ia o nucă în mîină și zice: — Ia să-ți văd nuca !

Îi schimbă nuca omului. Și pe urmă se duce într'un ocol și zice :

— «Nucă deschide-te». Cînd o zis, atîtea vite ce-o eșit, oi, cai, miei, o bogăție 'ntreagă, știi mata, putere Dumnezeiască!

Omul se duce-a doua zi acasă. «Nucă deschide-te». Nuca de unde să se deschidă!

— Hai băta-mi-l D-zeu de vînt, și pe moșneagul lua-l'ar dracu! Mă duc să astup borta vîntului și să bat pe moșneag, de ce m'o viclenit.

Ajunge iar pe D-zeu.

Da D-zeu — știi putere dumnezeiască — aici era alt-fel la față... Nu l'o cunoscut.

— Unde te duci bade?

— S'astup borta vîntului și să ucid moșneagul, că ce m'o viclenit.

— Na-ți bade un măgar. Da să nu-î zici pină acasă «măgar baligă-te!»

— N'oî zice.

Se întoarce el iar pe la omul cela. Da omul cela il ospătează și-i dă vin să bea și omul s'o chefăluit ș'o adormit pe laiță. Da erau niște țigani în șatră acolo, ș-aveau un măgar, și omul s'o dus și l'o cumpărat, ș'o schimbat măgarul.

Omul a doua zi se scoală, ia măgarul și se duce acasă și zice: «Măgar fă bani!»

Măgarul de unde? El apuc' un drug și 'ncepe a dișela măgarul.

— Acu nu-l mai iert eu!

Să pornește să 'ntilnească pe moșneag și s'astupe borta vîntului. Intilnește pe D-zeu.

— Na-ți bade o cîrjă, dar să nu zici pân' acasă: cîrjă încîrjește-te!

Ia cîrja. Viné pe la omul cela. Aici omul i-a dat și mai strașnic ospăț și s'o sfătuit că dac'ar vedea că-i mai dă și cîrja, pe urmă să-l omoare, ca să nu prepuie, că el i-o luat-o. Acu zice omu femeii: Măi femeie, noi hai cu cîrja 'n zîmnic¹⁾ și să 'nchidem ușa și aci să zicem: Cîrjă 'ncîrjește-te.

1) Beciu.

Se viri. Cîrja unde 'ncepe a bate și a sdrobi!

— Bade, ț-om da și măgar și nucă, numai mă rog scoate-ne. Acu omul i-o lăsat de i-o bătut și mai bine. O luat măgarul, cîrja și nuca și s'o pornit acasă.

Așa s'o făcut de bogat acu, de-o ajuns vestea păn' la Impăratu. Ațiția banî avea el de-o semănat și o crescut griu de aur. Acu Impăratu o auzit că are un lan de aur, ș'o trimis doi sufragii să-i dee semînță, să semene și împăratu.

— Să spuî împăratului că nu vreaū să-i dau, să vedem ce mi-a face.

— Impăratu cînd o auzit așa, strașnic s-o măniat, ș'o gătit oștirea să se ducă cu răsboi asupra lui. Impăratul era în frunte, știi, mai mare. Ș-a venit păn' la ușa lui ș'o strigat să ias' afară. Dar el era îmbrăcat tot cu straie ca-ale noastre, nu cu straie *leşești*. El pune cîrja sub suman și iese afară. Acu împăratu cu atitea miî de oameni i-o fost rușine singur lui să se ducă el acum cu unul să se lupte.

A zis: Omule, aratăți tu întăi puterea.

— Bine, vino Impărate. «Cîrje încîrjește-te — la tot soldatul cite două și la Impăratul nouă». Cîrja cea Dumnezeiască tot în cap băcăia. O nebunit și pe soldați și pe Impăratu. S'o dus Impratu, ș'o rămas în pace ș'o trăit bine. Să dea D-zeu să trăiască și copii mei așa!

